

DE DOGMATICA PANOPLIA MONITUM.

Chalcedonense concilium, definito contra Eutychianos aliosque haereticos duarum unitarum in Christo naturarum dogmate, contumacibus plurimis ansam obtulit discidium ab ecclesiae unitate facienti; ideoque totus paene oriens cum Aegypto religiosis his turbis convulsus fuit. Rem prae ceteris lucide narrat chaldaeus Ebediesus in suo de veritate christianae religionis opere (quod nos *vididius* Script. vet. T. X.) tract. III. cap. 4, ubi ugitur de sectarum divisione, qui locus non sine fructu a studiosis legetur. Exinde enim extiterunt 1. Orthodoxi, qui duas unitas Christi naturas, unamque personam; 2. Iacobitae qui naturam unam unamque personam; 3. Nestoriani, qui duas seorsum Christi naturas, duasque personas credunt. Porro ut multi rectam chalcedonensis concilii doctrinam oppugnare tunc coeperunt, ita non segnius orthodoxi scriptores ad illius defensionem certatum incubuerunt. Atque inter primos prodiens in aciem Ephraemius patriarcha antiochenus, pluribus editis scriptis, quorum ampla excerpta dat Photius codd. 228. et 229, chalcedonensem definitionem, atque epistolam Leonis romani fortiter defendit. Deinde Eulogius patriarcha alexandrinus non uno pariter scripto apologiam synodi et Leonis romani plenissimam fecit (V); cuius item copiose excerpta Photius codd. 225. 226. et 230, nobis conservavit. Tertiam saeculo sexto defensionem praedicti concilii scripsit Leontius byzantinus, quae inter edita eius opuscula superest. Quartum pro eadem synodo tractatum saeculo item sexto Iohannis caesariensis habemus in codice vaticano syriaco 140, sumptum videlicet ex graeco auctoris textu qui perit. Ex hoc nos Iohannis caesariensis opere permulta exerpsumus S. Cyrilli ab eo citati fragmenta inedita, quae latine in hoc ipso volumine continemus. Quintum video pro concilio chalcedonensi opusculum Nicetae byzantini saeculo nono scriptum, in Allatii Graeciae orthodoxae priore tomo.

Ego vero ante hos annos videram in codice vat. latino 7153, qui ex miscellis scriptis conficitur, graecum insertum chartarum octo bombycinarum fragmentum, grandioris moduli, binis digestum laterentis; veruntamen non capite tantum, sed fine quoque truncatum. Etenim tres complectebatur quaestiones a XVI. ad XVIII., quae desinebat in mutilam Gelasii papae epistolam. Itaque ego fragmentum hoc spatiosum, cum interpretatione mea latina scholisque, prelo supponebam, cum ecce bibliothecae vaticanae graecos aliquos codices nuper lustrans, praedicti tractatus partem ceteram, iam et multo maiorem, eadem plane manu scriptam in codice graeco vat. 1904, mirabilis nactus sum; nec nisi supino bibliopegi errore factum cognovi, ut quaternio ille a reliquo corpore avulsus inter latinos tam longe codices sub numero 7153. transferretur. Ergo rursus compositis huius Absyrti membris, tum operis titulum legi, tum etiam simul comperi quinque adhuc quaestiones in media operis lacuna desiderari, id est XI. XII. XIII. XIV. XV., quae ut aliquando pari casus felicitate emergunt, optandum est. Et titulus quidem operis bis circa finem legitur *ὁρθόδοξος πανοπλία*, ut suis locis adnotabimus: partes autem in medio scripto ut dixi adhuc hiant, in postremo tamen volumine coalescunt: namque et Gelasii epistola ab inventis postea foliis completur.

Age vero dogmaticas panoplias in impressis libris duas habemus, primam Euthymii Zygabeni; alteram titulo aliquantum variantem, sed re parem, Nicetae nimirum choniatae thesaurum orthodoxae fidei, cuius quinque libros priores latine tantum galus Morellius edidit, nos vero posteriorum librorum lautas partes in romano Spicilegio T. IV. graece protulimus. Attamen neutrum opus, sive Euthymii sive Nicetae, cum huc de qua loquimur panoplia conspirat. Iam quisnam fuerit huius

(1) Graviter erat Schottus Photii interpres in cod. 226. Dicit Photius Eulogium possidere initio sui apologetici (vel sibi scopum fecisse) tonum (id est epistolam) Leonis PP., quem calumniis Acephali appetebant: *περίδοξαται δὲ αὐτῷ τοῦ τοῦ ἁγίου παπᾶ Λέοντος ὁ τόμος ἑκπρεσβύμενος μὲν καὶ συκοφαντούμενος ὑπὸ Ἀκεφαλῶν*. Schottus autem hermeneuticae simul et chronologiae immemor (fuit enim Eulogius saeculo et amplius iunior Leone) sic perverse reddit: *inscribat vero librum primum pontifici Leoni, accusatus ac reprobatus ab Acephalis*. Mitto alias ibi falsissimas interpretationes, veluti *ἀδελφότης τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου*, absolutio a chalcedonensi synodo, pro defensione chalc. synodi. Et *ἡθλολογία μόνῃς ἀγῆσαστο τῆς παναγίας θεοτόκου*: Eulogius solius deiparae Virginis cultu adductus, pro Eulogius monasterii praeses fuerat sanctissimae deiparae. Nullo inquam cetera, ne extra meum propositum vagor.

pampliae adversus Eutychianos auctor, quis facile divinet? Incipit in codice opus aephalum ab actione IV. cap. 6. operis Leontii de sectis. In calce autem nomina scribuntur Patrum testimonia, quae in editione Leontii promittuntur quidem sed tamen suppressa fuerunt. Nempe in codice nostro haec sunt. I. Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐν τοῦ κατὰ Ἁγίου α. λόγου. II. Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐν τοῦ εἰς τὰ ἐκράνεια λόγου. III. Τοῦ αὐτοῦ ἐν τοῦ περὶ νύκτι β' λόγου. IV. Γρηγορίου Νύσσης ἐν τοῦ κατὰ Ἀπολλωνίου συσταγματος. V. Ἀγρίππῳ ἐπισκοπῷ Μεδιολάνῳ ἐν τῷ πρὸς Πρατικὸν τὸν βασιλεῖα. VI. Τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ πρὸς Σεβαστιανὸν λόγῳ ὑποδυσίας. Hoc quidem ita se habet: οὐκ οὐδὲν ἐν τῷ τελείῳ τῆς Θεοῦ τῆς ὁμοῦς ἐκείνου καὶ ἐλατὸν τῷ τέλει τῆς κατ' ἀνθρώπου φύσεως διότι οὐκ ὡς οὐδὲν ἰδιότης τῷ Θεῷ, οὕτως οὐδὲ τῷ κατὰ φύσιν τῷ κατὰ ἀνθρώπου, ἵνα τέλεις ἐν ἐκείνῃ φύσει τοιγάρ. Huius graeci fragmenti ser. tantum postrema vocabula dederamus nos ex Leontio, Script. vet. T. VII. p. 135., nunc vero totus locus apparet. Et quidem is sumitur ex Ambrosii epistola in maur. editione XLVI. 6. (quae ad Subianum non ad Sabiniannum scribitur) ubi disertis verbis sic Ambrosius: ergo cum esset in plenitudine divinitatis, exinanivit se, et accepit plenitudinem naturae et perfectionis humanae: sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, ut esset perfectus in utraque forma. VII. Τοῦ αὐτοῦ ἐξηγουμένου τὴν ἑνωσιν τοῦ Θεοῦ τοῦ σωτῆρος. Hunc nos item adamussim Ambrosii locum iam protulimus ex Anastasio presbytero, Script. vet. T. VII. p. 7. VIII. Αὐγουστίνου. Ἐπιγινώσκῃς ὅτι οὗτος ὁ Χριστὸς τῆς Θεοῦ οὐ λέγει τὴν συνουσίαν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἀνθρώπινῳ, ὅς μὲλλον ἔστιν ὁ πατὴρ πάλιν ἐκείνου ὅπου καὶ οὗ οὗτος, ἀλλ' εἰς Χριστὸς, ἵνα ᾗ τὰς εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ τριῶς ὁ Θεός. Nimirum Augustinus in Ioh. tract. 79. 3: agnoscimus geminam substantiam Christi, divinam scilicet qua aequalis est patri, humanam qua maior est pater. Utrumque autem simul, non duo, sed unus est Christus, ne sit quaternitas, non Trinitas Deus. Huius nos graeci fragmenti partem tantum priorem recitaveramus ex Leontio tom. cit. p. 135. IX. Τοῦ μακαρίου Κυρίλλου ἐν τοῦ βασιλείου τῆς ἐν συνουσίᾳ καρπίας. X. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Οὐάλεριον ἐπιστολῆς. XI. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἀνατολικούς. Sequitur tota in codice actio Leontii decima usque ad fol. 31. b., quae nos omnia, ut iamdiu edita, omisimus.

Atque ex hoc demum loco illae ineditae incipiunt duodeciginti quaestiones de haeresibus sexto praecipue septimoque saeculo grassantibus. Et quidem quaestio XVII. in defendendo concilio chalcodonensi tota consistunt. Hanc ego panopliam cum praedictis Euthymio et Niceta ut dixi comparans, immo et cum aliis similis argumenti scriptis, sire apud Photii bibliothecam, sire apud alios impressos libros, nihil nostro operi simile comperiebam. Cumque auctor in XVI. quaestione Severianos tanquam sui temporis homines nomen, aetatem suam quodammodo prodere, id est VI. ad VII. saeculum, ridetur. Ceteroquin eadem methodus scribendi est, qua utitur S. Maximus T. I. in quaestionibus biblicis, vel de aliis rebus per ἑρωτήσεις et ἀποκρίσεις; rerumque genus et tractandi ratio aetatem Maximi olet. Et quidem conferatur potissimum Maximi epistola seu tractatus ad Iohannem cubicularium T. II. p. 259-291, ille rectis ecclesiae decretis, et adversus Severum. Nonque conferre praestabit cum nostro subsequentes illic dogmaticas praestantissimi confessoris epistolas. Noster porro auctor logicis regulis apprime exercitus, et tota graecae scholae subtilitate exacutus, ita in nonnullis capitulis loquitur, ut interpretem pari arte instructum, puta Porphyrium vel Boethium, postulare videretur; id quod ego invite admodum, nec nisi suscepti operis necessitate compulsus, praestabam. Multus quippe ut subobscurus illi sermo est de hypostasi, de persona, de enhypostato, de substantia, de natura, de relationibus, de accidentibus, de essentiali et non essentiali etc. quae sunt relictis asperantibus rium sublebrae, festinantibus praesertim molestae: quibus tandem et scopulis aut spinis postquam se auctor eroleit, planiore iam regione spatietur, et orthodoxum dogma communibus lucidisque argumentis exponit et protegit. Certe in tertia praesertim quaestione pulcherrimam divinae oeconomiae facit explanationem. Fructus tamen prope praecipuus huius inventae panopliae est insignis epistola Gelasii papae I, qui pontificatum inter annum 492 et 496 tenuit, atque inter doctores primae sedis antistes habitus est. Haec, inquam, epistola mihi inter editas non occurrebat, ne in illa quidem scriptorum Gelasii plenissima collectione, quae synodo chalcodonensi praepositur in reuati Zaltae Conciliorum editione tomo VIII. Profecto in hac epistola plura sunt bonae frugis, seraeque doctrinae et historiae utilia, quae singillatim in scholiis adnotare non negligemus.

ΕΚ ΤΗΣ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΝΟΠΙΑΣ

ἡ ἐφαλίων δὲ φέρων ἦτοι ἐπαπορήσεων λύσις περὶ τὴν εἰς Χριστὸν εὐσεβείας· ἐν ταῦτῳ ἢ ἐλεγχος καὶ ἀναξοπὴ τῆς καὶ τῆς Θεότητος καὶ Χριστοῦ καὶ ἀνθρωπότητος καὶ Ἀκεφάλων ἐναντίας δοκίσιως, καὶ ἀπὸ Νεστορίου καὶ Εὐτυχοῦς τὸ δυσσεβὲς, καὶ ἀπολογία πρὸς τοὺς ἀθετοῦντας πᾶν ἁγίαν σύνοδον πᾶν ἐν Χαλκηδόνι, ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Θεοσδύτων ἡμῶν ἁγίων πατέρων.

EX DOGMATICA PANOPLIA

Capitulum diversorum seu dubitationum solutio de recta erga Christum religione: pariterque confutatio atque eversio contrariae circa Christi divinitatem et humanitatem sententiae Acephalorum, nec non impiorum Nestorii et Eutychis adseclarum: simulque adversus eos, qui sanctam synodum chalcidonensem reiciunt, defensio ex sanctorum a Deo datorum patrum nostrorum doctrina.

QUAESTIO I.

Quid est hypostasis? et num eadem res est ac substantia, nec ne?

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄.

Τί ἐστιν ὑπόστασις; καὶ εἰ ταυτὴ ἐστὶ τῇ οὐσίᾳ, ἢ οὐ;

cod. f. 31. b.
col. 2.

Responsio.

1. **H**ypostasis, prout vult sanctus Basilus, est proprietatum ad singula concursus: ut vero nonnulli dixerunt, substantia quaedam est singillatim cunctas in proprio individuo proprietates complectens: alii denique aiunt eam substantiam cum proprietatibus: et hi quidem recte; etenim proprietatum singillatim adunatio, si ad communem substantiam accedit, ea demum uniuscuiusque hypostasim efficit: nam et esse filium Davidis, et adunci nasi, et calvum fortasse, et reliquae proprietates ad humanam substantiam adiunctae, hypostasim Pauli confecerunt, verbi gratia, aut Petri, aut cuiusvis individui. Vocatur autem a nonnullis hypostasis etiam individuum, et persona: individuum quidem, quia non potest in aliud subdividi. Nam genus, quod est animal, in species dividitur, in homi-

α'. **Υ**πόστασις ἐστὶν, κατὰ τὸ ἅγιον Βασίλειον *, συνδρομὴ τῶν περὶ ἕκαστα ιδιωμάτων· ὡς δὲ τινες εἰρήκασιν, οὐσία τις τῆς καθ' ἕκαστα πνευματικῆς τῆς ἐν τῷ οἰκίῳ ἀτόμου πάντων ιδιωμάτων. Ἄλλοι δὲ εἶπον αὐτὴν οὐσίαν μετὰ ιδιωμάτων, καὶ καλῶς εἰρήκασιν· τὸ γὰρ ἄχρυσμα καὶ καθ' ἕκαστον ιδιωμάτων τῷ κοινῷ τῆς οὐσίας προσσχηρόμενον, καὶ τοῦ τινὸς ὑπόστασιν ἀπαργάσατο· τὸ γὰρ οὖν εἶναι τοῦ Δαυὶδ, καὶ γρυπῶν, ἢ φαλακρῶν, εἰ τύχοι, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ιδιωμάτων συναφθέντα τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐσίᾳ, πᾶσι ὑπόστασιν ἀπέτελεσαν Παύλου ὡς εἰκὸς ἢ Πέτρου, ἢ τινὸς τῶν καθ' ἕκαστα καλεῖται δὲ ἡ ὑπόστασις ὑπὸ τινων καὶ ἄτομον, καὶ πρόσωπον· ἄτομον μὲν διότι οὐ σέφυκεν εἰς ἕτερον τί ὑποδιαιρεῖσθαι· τὸ μὲν γὰρ γένος, ἐπὶ ἐστὶ τὸ ζῶον, εἰς

* Ἀπολογία.

* ep. XXXVIII. 6.

cod. f. 32.
col. 1.

(1) Confer S. Maximi definitiones theol. T. II. p. 78. et 143. Nihil autem similis quam hae nostrae methodo quaestionum S. Maximi T. I. p. 15. seqq.

(2) Item confer S. Maximi opus. de rectis eccl. decretis pro chalced. contra Severum T. II. p. 259.

τὰ εἶδη τέμεται, εἰς ἀνθρώπων φημὶ καὶ βούων καὶ ἰππων καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη· τὸ δὲ εἶδός, εἰς ἄτομα διαιρεῖται, ὡς ὁ καθόλου ἀνθρώπου εἰς τε Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ ἑτέρους λοιπούς ἀνθρώπους· ὁ δὲ τις ἀνθρώπου, ὅς ἐστιν ὑπόστασις, εἰς οὐδὲν πέφυκε τέμεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο ἄτομον λέγεται· πρόσωπον δὲ ὡς χαρακτηριστικὸν καὶ τοῦ τινὸς ἐν δηλωτικόν· διαφέρει δὲ τῆς οὐσίας, διότι ἡ μὲν οὐσία τὸ κοινὸν τῆς φύσεως ἧς ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἢ γένος ἀναγομένων δηλοῖ· ἡ δὲ ὑπόστασις, τὸ ἰδικώτατον εἶδος, ἡγουν ἢ τινὰ ἀνθρώπων σημαίνει, τοῦτέστι Παῦλον ἢ Πέτρον· ἐὰν γὰρ εἴπω ἀνθρώπων ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως, οὐσίαν ἵτοι οὖσιν ἀνθρώπων ἐσήμαν· εἰ δὲ ἰδιώματα τινα χαρακτηριστικά τῇ τοιαύτῃ ἀπροσδιορίστῃ σημασίᾳ προσπλέξω, τὸν τινὰ ἀνθρώπων ἐδήλωσα, τοῦτέστιν Ἰάκωβον ἢ Ἰωάννην, ἢ τινὰ ἑτέρου ἑκάστα, τοῦ κοινοῦ τὸ ἴδιον ἀποδιδέχεται· ἀλλὰ γὰρ τῆς ἑξῆς χαρακτηριστικῶν ἰδιωμάτων προσθήκης, ἧς τὸ ἴδιον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ διακρινόντων, τὸ κοινὸν μόνον τῆς οὐσίας νοεῖται· τοῦτο δὲ χωρὶς ἧς ἀτόμων, οὐδὲ ὅλως γνωρίζεται· νῦν γὰρ μόνον θεωρητὸν ὑπάρχει· οὐδὲ γὰρ ἑτερόν τι ἐστὶ, παρὰ πῶς ἐν τοῖς πολλοῖς ἐνότηता ἡγουν ταυτότητα· τὸ αὐτὸ οὖν κατ' οὐσίαν τοῖς ἀτόμοις· ὥστε πῶς διαφορὰν εἶναι τοῦ κοινοῦ πρὸς τὸ ἰδικόν, τοῦ τὸ μὲν ἐν πλήθει θεωρεῖσθαι, τὸ δὲ ἐν ἐνί.

β'. Ἀμέλει γοῦν καὶ τὸν ὅρον τῆς ἀνθρώπων φύσεως λέγοντες, τοῦτο ποιούμεθα, ὡς τοῦ κοινοῦ ἡγουν εἶδους καθ' ἑκάστον λεγόμενον· οὐκοῦν ἡ ἐρίτης ἧς ἀτόμων ἡγουν ταυτότης ἢ φύσεως τὸ καθόλου ποιεῖ· ὡς πάντων ἧς ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀτόμων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας μετεχόντων, καὶ κατὰ τοῦτο ὑπὸ ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν ὅρον τῆς οὐσίας ἀναγομένων· εἰ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, ἡ μὲν οὐσία ἡγουν τὸ κοινόν, ἢ καθόλου φύσιν σημαίνει· τὸ δὲ ἰδικόν, ἡγουν ἡ ὑπόστασις, ἢ τινὰ οὐ-

nem inquam, et bovem, et equum, et reliquas species. Species vero in individua dividitur; sicut universaliter dictus homo in Iacobum, Iohannem, et reliquos homines. Verumtamen talis homo, qui hypostasis est, in aliud nihil dividi potest; proptereaque individuum dicitur. Persona autem dicitur, quatenus ea caracteristica est, et certum aliquem denotat. Differt autem a substantia, quatenus substantia quidem communitatem naturae illorum, quae sub eandem speciem sunt redacta, demonstrat: at hypostasis propriam omnino speciem, idest certum aliquem hominem significat, nempe Paulum aut Petrum. Etenim si dico hominem simpliciter et indefinite, substantiam vel naturam humanam significavi: sin vero idiomata quaedam caracteristica indefinitae huiusmodi enunciationi adiunxero, certum aliquem hominem demonstraverim, id est Iacobum aut Iohannem, aut aliquem individuum, a communi proprium sic distinguens. Nam sine caracteristicorum idiomatum adiectione, quae proprium a communi secernunt, naturae tantummodo intelligitur communitas, quae ceteroqui sine individuis non prorsus cognoscitur: nam menti soli aspectabilis est: neque enim aliud quicquam est, quam multorum unio seu identitas: idem itaque secundum substantiam quod individuū vita: ut communis a proprio differentia in eo consistat, quod commune in multitudine contemplamur, proprium in uno aliquo.

2. Profecto igitur, dum humanam naturam definimus, id agimus, tamquam si commune vel species secundum individua dicatur. Itaque individuum unitas sive identitas universalitatem naturae facit: tamquam si omnia sub eandem speciem individua unam eandemque substantiam participant, ac propterea sub unam eandemque substantiae definitionem redigantur. Quae si ita se habent, substantia quidem, id est commune, universim naturam significat: proprium autem, id est hypo-

stasis, certam aliquam substantiam denotat, quae cum haerentibus sibi idiomaticis, eadem res est quae species, nempe Pauli aut Petri, aut individui cuiusvis. Neque tamen in hoc tantum a substantia differt hypostasis, sed secundum hanc etiam rationem, quatenus in speciem divisa, videlicet humana natura seu substantia, et singulorum concurrentes proprietates assumens, multitudinem individuorum efficit, sive hypostaseon. Atque ita unum multa fiunt. Vice vero versa, si nos rationaliter individuorum proprietates secernamus, et individua multa ad unius speciei unitatem referamus, multa unum fiunt. Apparet itaque differre ab individuis speciem: atque ut summatim dicam, collectiva est multorum individuorum species. Alioqui, si idem est natura quod hypostasis, oporteret totidem esse hominum naturas, quot sunt hypostases. Atqui innumerae quidem hominum sunt hypostases, una vero hominum natura dicitur. Nam quod una est, idem et omnes. Non est ergo eadem res natura quae hypostasis. Nihilominus hypostasis appellari potest etiam natura, si nos mente nostra proprietatum concursum seponamus, cogitemusque de substantia sola secundum synonymiae praedicamentum, tamquam si species seu communis natura synonymice praedicetur de suppositis ei individuis seu hypostasibus, quae secundum substantiae rationem cum natura communicant. Neque tamen natura vicissim dici potest hypostasis; quia illa quidem secundum propriam rationem commune significat, hypostasis vero, prout iam ante dictum est, ob characteristicas proprietates persona definitur.

3. Haec nos de hypostasi dicimus, quatenus digni fuimus horum semina accipere, a divinitus eruditis magistris nostris. Quod vero et ipsi differentiam agnoscant naturae seu essentiae ab hypostasi, testis

σίαν δηλοῖ μετὰ τὴν προσόντων αὐτῇ ἰδιωμάτων, τὴν αὐτὴν οὖσαν τῷ εἶδει, τὸ Παύλου ἢ Πέτρου ἢ τινὸς ἡμῶν καθ' ἑκάστην καὶ οὐ μόνον κατὰ τοῦτο διαφέρει τῆς οὐσίας ἢ ὑπόστασις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς τὸ εἶδος τεμονομένη, τοῦτέστιν ἢ ἀνθρώπινῃ φύσει, ἢ ὡν ἡ οὐσία. καὶ προσλαμβάνουσα τὰς ἐκάστης τῆς συνδρομῆς ιδιότητας, ἀποτελεῖ τὸ πλῆθος ἡμῶν ατόμων, ἢ ὡν ὑποστάσεων· καὶ ταύτῃ τὸ ἐν πολλὰ γίνεται· καὶ ἐμπρατίνως χωριζόντων ἡμῶν τῷ λόγῳ τὰς ἡμῶν ατόμων ιδιότητας, καὶ ἀναφερόντων τὰ πολλὰ άτομα εἰς ἐνότητα ἐνὸς εἶδους, τὰ πολλὰ ἐν γίνεται· δηλον ὅτι διαφέρει τὸ εἶδος ἡμῶν ατόμων· εἴ γε δὲ συμπρασματικῶς εἰπεῖν δεῖ, συνάγωγόν ἐστι τῶν πολλῶν ατόμων τὸ εἶδος· ἄλλως τε δὲ εἰ ταυτὸν ἐστὶν ἡ φύσις τῇ ὑποστάσει, ἐξῆν τοσαύτας εἶναι φύσεις τῶν ἀνθρώπων, ὅσαι καὶ ὑποστάσεις εἰσὶν· ἀλλὰ μὴν ἅπασιν μὲν εἰσι τῶν ἀνθρώπων αἱ ὑποστάσεις, μία δὲ φύσις τούτων λέγεται· ὁ γὰρ πᾶσι φυκεῖ μία, τοῦτο καὶ πᾶσαι· οὐκ ἄρα ταυτὸν ἡ φύσις τῇ ὑποστάσει δύναται δὲ ἢ ὑπόστασις καὶ φύσις (1) λέγεσθαι, τῷ νῶν χωριζόντων ἡμῶν τὴν συνδρομὴν ἡμῶν ἰδιότητων, καὶ νοούντων τὴν οὐσίαν καὶ μόνην κατὰ τὴν συνωνυμίαν κατηγορίαν, ὡς τοῦ εἶδους ἢ ὡν τῆς κοινῆς φύσεως συνωνυμῶς κατηγορουμένης ἡμῶν ὑφ' ἑαυτὴν ατόμων ἢ ὡν ὑποστάσεων, καὶ τούτων κατὰ τὸν ὅτι οὐσίας λόγον κοινωνούντων αὐτῇ· οὐκέτι δὲ καὶ ἡ φύσις δύναται καλεῖσθαι ὑπόστασις, διότι ἡ μὲν κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, τὸ κοινὸν σημαίνει· ἡ δὲ ὑπόστασις, καθὰ προείρηται, τοῖς χαρακτηριστικοῖς ἰδιώμασι πρόσωπον ἀφορίζειται.

γ'. Καὶ ταῦτα μὲν σαμὲν περὶ ὑποστάσεως, ὅτι ὡν ἡ ζωὴν λαβεῖν σπερμάτων ἐκ τῶν θεοσφῶν ἡμῶν διδασκάλων (2· ὅτι καὶ αὐτοὶ διαφορὰν ἐπίστανται φύσεως, ἢ ὡν οὐσίας, καὶ ὑποστά-

cod. f. 132, b.
col. 1.

(1) Sic etiam Cyrillus apud Photium cod. 229. p. 792, sed κατὰχρηστικῶς abusive.

(2) Videsis S. Maximum T. II. p. 313.

σεως, μαρτυρεῖ ὁ Θεόφρων Βασιλειῶς ἐν
 τῇ πρὸς Τερέντιον ἐπιστολῇ φήσας τάδε *.
 “ Δεῖ καὶ ἡμᾶς ἐν βραχεῖ τὸ ἡμῖν δοκοῦν
 εἰπεῖν· ὅτι ὃν ἔχα λόγον τὸ κοινὸν πρὸς τῷ
 Ἰδίῳ, τούτον ἔχει ἡ οὐσία πρὸς τῷ
 ὑπόστασιν, ἕκαστος γὰρ ἡμεῶν καὶ τῶ κοινῷ
 τῆς οὐσίας λόγῳ ἵναί ἐστι μετέχων. καὶ τοῖς
 περὶ αὐτὸν ἰδιώμασιν ὁ θεῖνα ἐστίν, ἢ ὅτι
 καὶ ὁ θεῖνα· οὕτω καὶ κεῖ· ὁ μὲν δὲ οὐσίας
 λόγῳ κοινός, οἷον ἡ ἀγαθότης, ἡ θεό-
 της, ἢ εἴ τι ἄλλο νοοῖτο· ἢ ὃ ὑπόστασις,
 ἐν τῷ ἰδιώματι δὲ πατρότητι καὶ δὲ υἱό-
 τητις ἢ τῆς ἀγιαστικῆς δυναμέως θεωρεῖ-
 ται· εἰ μὲν οὖν ἀνυπόστατα λέγουσι τὰ
 πρόσωπα, αὐτόθεν ἔχῃ ὁ λόγος τὴν ἀτο-
 πῆαν· εἰ δὲ ἐν υποστάσει αὐτὰ εἶναι ἀλη-
 θεῖν συγχωρήσουσιν, ὁ ὁμολογοῦσι καὶ
 ἀριθμεῖσθαι, ἵνα καὶ ὁ τοῦ ὁμοουσίου
 λόγος διαφυλαχθῇ ἐν τῇ ἐνότητι τῆς φύ-
 σεως, καὶ ἡ τῆς εὐσεβείας ἀπληρωσις πα-
 τρός τε καὶ υἱοῦ καὶ ὁλοτελεῖ ἕκαστος τῷ
 ὀνομαζομένῳ ὑποστάσει κηρύττῃται. „ Καὶ
 πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τῇ πρὸς Ἀμφιλόχιον
 ἐπιστολῇ σωφράδῃ τούτοις γράφει *.. Οὐσία
 δὲ καὶ ὑπόστασις ταύτῃ ἔχῃ τὴν διαφορὰν,
 ἣν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὸ καθ’ ἕκαστον·
 οἷον ἔχει τὸ ζῶον πρὸς τὸ θεῖνα ἀνθρώ-
 πον· διὰ τοῦτο οὐσίαν μὲν ἐπὶ τῷ θεότη-
 τος, μίαν ὁμολογοῦμεν, ὡς καὶ εἶναι λόγον
 μὴ διαφόρως ἀποδιδοῦναι· ὑπόστασιν δὲ
 ἰδιάζουσιν ἵνα ἀσύγχυτος μὲν καὶ τετρα-
 νομῆναι ἢ περὶ πατρός καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου
 πνεύματος ἔννοια ὑπάρχη· μὴ γὰρ νοούν-
 των ἡμεῶν ἀφορισμούς, ἢ ὅτι περὶ
 ἕκαστον χαρακτηρισ, οἷον πατρότητα καὶ
 υἱότητα καὶ ἀγιασμόν, ἀλλ’ ἐκ τῆς κοινῆς
 ἐνοίας καὶ εἶναι ὁμολογούντων θεόν, ἀμή-
 χαιον ὑγιῶς τὸν λόγον δὲ πῶς ἀπο-
 διδοῦναι· καὶ οὖν τῷ κοινῷ τὸ ἴδιον προσ-
 θέντας, οὕτω τὴν πῶς ὁμολογεῖν κοινὸν ἢ
 θεότης, ἴδιον ἢ πατρότης ὡς συνάπτον-
 τας λέγειν πατέρας εἰς θεὸν πατέρα. Καὶ
 πάλιν ἐν τῇ τῷ υἱοῦ ὁμολογίᾳ ἀποπλή-
 ρισιν ποιεῖν, τῷ κοινῷ συνάπταν τὸ ἴδιον,
 καὶ λέγειν εἰς θεὸν υἱόν· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῷ
 πνεύματι καὶ τῷ ἁγίῳ τὸ ἀκλόουθον τῆς

est Basilii theologus in sua ad Terentium
 epistola, in qua ait. « Oportet nos quoque
 breviter sententiam nostram exponere,
 nempe quod quam rationem commune ha-
 bet ad proprium, eandem habet substantia
 ad hypostasim. Nostrum enim unusquisque
 et communi substantiae ratione existentiam
 participat, et suis singillatim proprietatibus
 vel hic est vel ille. Ita et illic: communis
 quidem ratio substantiae, veluti bonitas,
 aut deitas, aut quidvis aliud cogitetur; ve-
 rum hypostasis in proprietate paternitatis
 vel filietatis aut sanctificantis potentiae spec-
 etatur. Si ergo absque hypostasi aiunt esse
 personas, iam inde apparet doctrinae ab-
 surditas. Sin potius in vera hypostasi per-
 sonas esse concedant, utique quod confi-
 tentur etiam numerent: ut et consubstan-
 tialitatis ratio conservetur in unitate natu-
 rae; et recti cultus cognitio erga patrem,
 et filium, ac spiritum sanctum in absoluta
 et perfecta nominatorum hypostasi prae-
 dicetur. » Rursus idem Basilii in sua ad
 Amphilochem epistola consona praedictis
 scribit. « Inter substantiam et hypostasim
 hoc interest, quod inter commune et sin-
 gulare: veluti se habet animal ad certum
 hominem. Quapropter substantiam quidem
 in divinitate unam confitemur, ne existendi
 differentem rationem tradamus: hyposta-
 sim tamen singularem dicimus, ut incon-
 fusa permaneat atque perspicua quam pa-
 tris habemus et filii sanctique spiritus no-
 tionem. Nam si forte non cogitemus de
 personarum distinctionibus vel characteri-
 bus, nempe de paternitate filietate et san-
 ctificante potentia: sed ex communi essen-
 tiae notione Deum confiteamur, fieri nequit
 ut sanam fidei rationem tradamus. Opor-
 tet itaque ut communi proprium addentes,
 ita fidei professionem faciamus. Commune
 est, deitas; proprium, paternitas; ita ut
 haec copulantes dicamus: credo in Deum
 patrem; idque pariter in filii confessione
 agentes, copulato communi cum proprio,
 dicamus credo in Deum filium. Similiter

* cp. CCXIV. 1.

col. 2.

cp. CCXXXVI.
B.col. 1. 33. A
col. 1.

et de sancto Spiritu, consequenter professionis pronuntiationem conformantes, dicamus: credimus et in Spiritum sanctum Deum. Atque ita prorsus et unitatem in deitatis confessione servemus, et personarum singularitatem confiteamur per distinctionem proprietatum quae in singulis intelliguntur. » En ita nos perspicue docuit pater quid inter naturam et hypostasim intersit: et quod characteristicae proprietates communi substantiae adiunctae, hypostasim efficiunt.

QUAESTIO II.

Quid est substantia? Et num eadem res est substantia et natura? Et quid demum naturae vocabulum significat?

Responsio.

1. Substantia ac natura quid sint, edicere prout reapse sunt, vires nostras superat; immo et multorum intellectum excedit, qui materiali ac varia offusione impediuntur, cui mentem conformari necesse est, et propter multiplicem variamque opinandi vim, a vera naturalique rerum contemplatione depelli. Secus vero id proprium est illorum qui mentis sententiam habent recte factis florentem, ac puritate sunt praediti, perspicueque ac naturaliter ut ita dicam ac nudam ipsam per se rerum veritatem pervident: velut ille qui lippitudine abiecta oculus, non eget extrinseca manu ductione. Nonne vero hoc unum est illorum, quae nobis repromissa sunt honorum, rerum existentiam tempestiva contemplatio, nempe harum scientia? Namque et haec nobis in mysticis benivolisque Dei verbis continetur. Quatenus vero praesentes nobis res spectando, ex ipsis scientiam illam comprehendere possumus, id oportet exponere.

2. Substantia est igitur, ut patres docent, omne id quod propria subsistentia constat, neque in alio existentiam suam habet. Hoc autem dicitur ob distinguendum ab accidentibus omnibus separabilibus et inseparabilibus, essentialibus qua-

ἐκφωνήσεως τὴν προφορὰν σχηματίζοντας λέγων· πιστεύω καὶ εἰς θεὸν πνεῦμα ἅγιον· ὥς διόλου καὶ τὴν ἐνότητα σώζειται ἐν τῇ τῆς θεότητος ὁμολογίᾳ. καὶ τὸ τῆς παρόντων ἰδιότητος ὁμολογεῖσθαι ἐν τῷ ἀφορισμῷ τῷ περὶ ἑκαστον νοούμενων ἰδιωμάτων. Ἰδοὺ διὰ τούτων σαφῶς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ πατὴρ τὴν τε διαφορὰν τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑποστάσεως, καὶ ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα τῷ κοινῷ τῆς οὐσίας συναρθεύεται, τὴν ὑπόστασιν ἀπεργάζαντο.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β.

Τί ἔστιν οὐσία; καὶ εἰ ταύτην λέγεται οὐσία καὶ φύσις; καὶ τί τὸ τῆς φύσεως ὅνομα σημαίνει;

α'. Τῆς οὐσίας ἡ ὑπαρξὶς τε καὶ φύσις φησὶν καθὼς ἔστι, μείζον ἐστὶν ἢ καὶ ἡμᾶς, μάλλον ἢ καὶ τὰ πολλὰ ὑπερβαίνει κατὰ φύσιν, ὑπὸ τῷ ὁλόθους καὶ διηρημένης φύσεως ἐμποδιζομένων, ἐφ' ἧς ἀνάγκη τυποῦσθαι τὸ νοῦν, καὶ τῇ πολυμερίᾳ καὶ διηρημένη γνῶμῃ, τῷ ἀληθὲς καὶ φυσικῆς τῶν ὄντων θεωρίας ἀπολισθαίνειν· τὸ δ' ἐν τῇ πρακτικῇ ἐπαυθούσαν τὴν τοῦ νοῦς γνῶσιν ἐχόντων, ἴδιον ἂν εἴη τοῦτο, καὶ τὴν καθαρότητα κτησαμένων, καὶ καθαρῶς καὶ φυσικῶς, ἢ οὕτως εἶπω, καὶ γυμνῶς αὐτὴν καὶ ἑαυτὴν τῶν πραγμάτων τῷ ἀληθινῷ καθορῶντων, καθάπερ ὁ τὰς ἐπινοήσας λήμης ἀποσκόπασάμενος ὁ φθαλμὸς, οὗ δρόμος τῷ ἔξω χωρῶσι καὶ μὴ ποτε ἐν ἑστὶ καὶ τῷ τοῦ ἐκ ἐπαγγελίας ἀποκαμμένων ἡμῶν ἀγαθῶν, καὶ τῶν ὄντων θεωρίας τὸ καίριον. ἢ περὶ ταύτης ὁπσημένη; καὶ αὐτὴ γὰρ ἡμῶν ἐν τοῖς μυσικοῖς καὶ φιλοθεάτοις τῷ θεῷ ταμιεύεται λόγοις· ἔσονται δὲ ἔτι πρὸς ἑστὸν ἐν χερσὶν ἀποβλέποντας, ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν περὶ ταύτης διαλαβεῖν. ἀναγκαῖον εἰπεῖν.

Ἀποφάνσεις.

col. 2.

β'. Οὐσία τοίνυν ἐστὶ, καὶ ἑστὸν πατέρας, πᾶν τὸ κατ' ἴδιον ὑπαρξὶν ὑφ' ἑαυτῶν, καὶ μὴ ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχον· τοῦτο ἢ εἴρηται πρὸς ἀντιδιαβολὴν πάντων τῶν συμβεβηκότων τῷ τε χωριστῶν καὶ ἀχωριστῶν καὶ τῶν συσσωθῶν ποιότητων, καὶ ἐπεσιωθῶν καλοῦσι

ἢ οἱ φιλόσοφοι χωρὶς ἂ μὲν συμβεβηκότα
 γινόμενα καὶ ἀπογινόμενα κατ' ἐνέργειαν,
 χωρὶς δ' ἢ ὑποκειμένης φθορᾶς οἷον τὸ πα-
 πατεῖν καὶ μὴ παπατεῖν, λαλεῖν ἢ μὴ λα-
 λεῖν, ἰσχυρῆς ἢ καθυπὸς. Ἐτὰ τοῦτοις ὅμοια·
 ἀχώριστα ἢ τ' ἐν ῥητῇ γευσιτότητα, καὶ ἐν ὀφ-
 θαλμοῖς γλαυκότητα, καὶ τὰ τοῦτοις ὡσαύ-
 τα ἡσυχία οὐσιώδης ἢ ποιότητας, ἐν μὲν ψυ-
 χῇ, τὸ λογικόν· ἐν ἢ πυρὶ, τὸ θερμόν καὶ
 ξηρόν· καὶ ἐν ὕδατι, τὸ ψυχρόν καὶ ὑγρόν, καὶ
 τὰ τοῦτοις παρεμφερῆ· ταῦτα γὰρ πάντα,
 συμπληρωτικά εἰσιν, εἴτουν συστατικά τ' ὑπο-
 ποκειμένης αὐτοῖς φύσεως ἡγουν οὐσίας,
 ὅθεν καὶ τ' τοιαύτης ἔχουσιν ὀνομασίας· ἐπα-
 σιάδῃ ἢ λέξεσι, τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα·
 οὐδὲν ἢ τούτων ἀπάντων κυρίως καὶ προη-
 γμμένως, καὶ καθ' ἑαυτὸ ἔστιν οὐσία· τούτ-
 τει πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ ὑφεσὶς ἀλλ' αἰ
 περὶ τ' οὐσίαν θεωροῦνται, ὡς ἐν ὑποκει-
 μένῃ αὐτοῖς πράγματι· ὡς οὖν πρὸς ἀντι-
 θεστολήν τούτων ἡ οὐσία ἀνυπόστατος
 οὐσα καὶ τελεία καὶ ἐν ἰδίᾳ ὑπάρξει θεωρη-
 μένη, εὐλόγως ἔτυχεν τ' τοιαύτης ὑπογρα-
 φῆς, ὡς αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον ἐκάστω πρᾶγ-
 ματι σημαίνεσθαι· καὶ ταῦτα μὴ φανέν, ὅτι
 ἢς ἀφορμῆς ἐλάβομεν παρὰ τ' πατέρων,
 πρὸς τὸ ὡσαύτῃσι τί σημαίνει ὄνομα.

γ'. Οὐδὲν δὲ ἀπακὸς πρὸς παλαιοὺς
 γινώσκον τῶ ζητούμενῳ ὡσαύτῃσι τὸ ὅπως
 ὁ Ἀριστοτέλης περὶ ταύτης διέλαβεν· οὐ-
 τοῖνον ἐν κατηγορίαις ταύτην διεῖλεν
 εἰς πρῶτην καὶ δευτέραν· καὶ πρῶτην μὲν
 ἐκάλεσε πρὸς τὴν ἡμετέραν κατάληψιν καὶ
 τῷ πολλῷ ἀριθμῷ ὑποσώπτουσαν. τὰ
 άτομα· τοῦτέστι (⊗) καθέκαστον ἀνθρω-
 πον, οἷον Παῦλον καὶ Πέτρον καὶ σὺν
 λοιποῖς ἀνθρώποις· δευτέραν δὲ ὀνόμα-
 σεν ἢ τις τῶ ἡμῶν καὶ μόνῳ θεωρεῖται, τὴν
 καθ' ὅλην, τοῦτέστι τὰ γέννη καὶ τὰ εἶδη·
 οἷον τὸ ζῶον καὶ (⊗) καθόλου ἀνθρω-
 πον, ἢ βοῦν καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη ὥριστα
 το δὲ αὐτὴν εἴτουν ὑπέγραψε τὴν πρῶτην
 καὶ ἀτομον οὕτως (1), ὡς οὐσία ἐστὶν ἡ
 κυριώτατα καὶ πρῶτως μάλιστα ἢ λεγο-

litatibus et non essentialibus. Vocant autem
 philosophi separabilia quidem accidentia
 quae oriuntur et decedunt secundum ope-
 rationem, sine subiecti corruptione; veluti
 ambulare et non ambulare, loqui et non
 loqui, stare et sedere, et his similia. In-
 separabilia autem, nasi curvitatem, oculo-
 rum glaucum colorem, et his similia. Sub-
 stantiales autem qualitates, in anima qui-
 dem rationalitas; in aqua, frigiditas et hu-
 miditas, et his paria. Haec enim omnia ex-
 pletiva sunt sive demonstrativa subiectae
 sibi naturae id est substantiae, unde et
 hanc appellationem sunt sortita. Non es-
 sentialia autem dicunt inseparabilia acci-
 dentia. Nullum vero horum omnium pro-
 prie principaliterque ac per se substantia
 est, id est res per se subsistens, sed sem-
 per circa substantiam spectantur, veluti
 in subiecta ipsis re. Tamquam itaque ad
 horum distinctionem, substantia per se sub-
 sistens et perfecta in propria subsistentia
 spectata, commode sortita est hanc descri-
 ptionem, cum ipsum cuiusque rei subie-
 ctum significans. Atque haec dicimus, ca-
 pto impulsu a patribus, ut exponamus quid
 significet substantiae nomen.

3. Ceterum haud est absurdum, ad ma-
 iorem quaesiti notitiam, proferre quid Ari-
 stoteles hac in re definiat. Hic igitur in ca-
 tegoriis substantiam in priorem dividit ac
 secundam; et priorem quidem vocavit, ad
 captum nostrum, multoque numero obno-
 xiam, individua, id est singulos homines,
 veluti Paulum ac Petrum et reliquos ho-
 mines. Secundam vero appellavit, quae
 mente tantum spectatur, universalem, id
 est species ac genera, veluti animal, et ge-
 neratim hominem, vel bovem, vel reliquas
 species. Definivit autem ipsam, sive descri-
 psit primam et individuum sic: « substan-
 tia quae maxime et principaliter dicitur,
 est quae neque de subiecto dicitur, neque
 in subiecto est. » Maxime autem ait, quia

1. Protheor. part. II. cap. V, quod Aristotelis capitulum ob huius quaestionis intelligentiam utiliter
 legatur, collato etiam Boethio ed. Basil. p. 128.

proprie dicitur, non secundum metaphoram. « Principaliter » autem denotat eam nobis absque intermedio innotescere, primamque omnium eam nos cognoscere. Verbis autem « maxime dicta » multorum sententiam significavit. Naraque in exquisitoribus suis sermonibus, haud individuum et partibilem substantiam appellat principalem, sed universalem, id est genera et species. In subiecto autem nequaquam, quia accidens non est. Accidentia enim, utpote in substantia spectata, in subiecto dicuntur. Quod autem non secundum aliquod subiectum dicitur, denotat haud praedicari de aliquo, neque subdividi in alteram substantiam, quum sit particularis et individua. Atque haec quidem est principalis substantia. Alterae vero secundum ipsas dicuntur: quibus in speciebus insunt substantiae quae dicuntur principales. Talia sunt etiam specierum harum genera, veluti talis homo: hominem enim diximus esse principalem substantiam; qui in specie non inest in homine universali. Genus autem speciei est animal. Porro propriam omnis substantiae ait esse, ut neque magis admittat neque minus. Nam si est substantia talis homo, non est autem magis vel minus homo, neque se ipso videlicet neque alio: neque enim nunquam ei deest quicquam illorum quae humanam naturam quasi nota distinguunt, immo et quandoque redundat: quum in se habeat consubstantiata ea quae hominem constituunt, constat a substantia non admitti magis vel minus. Vicissimque proprium est substantiae, ut dicatur quum unum et idem numero sit, contraria suscipere posse. Nam talis homo, unus atque idem quum sit, sive cum albus sive cum niger fit, et cum frigidus et cum calidus fit; eadem pariter est intellectualis substantia, sive cum in virtute sive cum in vicio versatur. Atque haec secundum Aristotelem dicimus circa substantiam.

4. Cunctae autem definitiones consonant tum circa genitam tum circa creatam

μένη, ἢ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ. „ κυριώτατα δὲ εἶπε, διότι κυρίως λέγεται καὶ οὐ κατὰ μεταφοράν· τὸ δὲ πρῶτως δηλοῦν ἐτι οὐ διὰ μέσης ἡμῶν νοεῖται, ἀλλὰ πρῶτως αὐτὴν γινώσκοντες διὰ δὲ τοῦ εἰπέναι μάλιστα δὲ λεγόμενην, πῶς ἤρ' πολλῶν δόξαν ἐσήμαινεν· ἐν γὰρ τοῖς τελευταίοις αὐτοῦ λόγοις, οὐ τ' ἄτομον μερικὴν οὐσίαν λέγει πρῶτον, ἀλλὰ τ' καθόλου, τοῦτέστι τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη ἐν ὑποκειμένῳ ἢ οὐκ ἐστὶ, διότι συμβεβηκὸς οὐχ' ὑπάρχει· τὰ γὰρ συμβεβηκότα ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ θεωρούμενα, ἐν ὑποκειμένῳ λέγονται· τὸ δὲ μὴ καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, σημαίνει ἐτι οὐ κατηγορεῖται κατὰ τι, οὐδὲ υποδιχεύεται εἰς ἑτέραν οὐσίαν, μερικὴ οὐσα καὶ ἄτομον· καὶ αὕτη μὲν ἔστι ἡ πρώτη οὐσία· αἱ δὲ δεύτεραι κατ' αὐτῶν λέγονται, ἐν αἷς εἰδῆσιν αἱ πρῶτως οὐσαι λεγόμεναι ὑπάρχουσιν ταῦτα καὶ τὰ τῇ εἰδῶν τούτων γένη, οἷον ὁ τίς ἄνθρωπος· τούτον γὰρ εἰρηκάμενον εἶναι πρῶτον οὐσίαν, ὅς ἐν εἰδῇ μὲν οὐχ' ὑπάρχει τῷ καθόλου ἀνθρώπῳ· γένεσθαι δὲ τοῦ εἶδους ἐπὶ τὸ ζῆον· ἴδιον δὲ πάσης οὐσίας ὑπάρχειν ἐστίν, τῷ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μάλλον καὶ ἥττον· εἰ γὰρ ἔστιν οὐσία ὁ τίς ἀνθρώπων, οὐκ ἐστὶ δὲ ὑἄλλον καὶ ἥττον ἀνθρώπων. οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ οὐδὲ ἑτέρου· οὔτε γὰρ ποτὲ μὲν ἑαυτῷ λείπει τί ἤρ' χαρακτηρίζοντων πῶς ἀνθρωπείαν φύσιν, ποτὲ δὲ πλεονάζει· ἀπαρξέων ἐν ἑαυτῷ συνουσιωμένα τὰ ἀνθρώπων συνιστάμενα, ὅλλον ἐπὶ οὐκ ἐπιδέχεται ἡ οὐσία τὸ μάλλον ἢ ἥττον· καὶ πάλιν ἴδιον ὑπάρχει τῆς οὐσίας εἰσαῖν, τὸ ταῦτόν καὶ ἐν ἀνθρώπῳ ὄν, ὄντων ἐναντίων εἶναι δικτιμῶν· ὁ γὰρ τίς ἀνθρώπος εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὄν, ὅτε λευκὸς ὅτε δὲ μέλας γίνεσθαι, καὶ ὅτε μὲν ψυχρὸς, ὅτε δὲ θερμὸς· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ νοεῖσα οὐσία, ὅτε μὲν ἐν ἀρετῇ, ὅτε δὲ ἐν κακίᾳ ὑπάρχει· καὶ ταῦτα μὲν φημέν καὶ Ἀριστοτέλῳ περὶ οὐσίας.

δ'. Πᾶσαι δὲ αἱ ὑπογραφαὶ ἀρμόζουσιν, περὶ τῆς γνητῆς καὶ κτιστῆς οὐσίας· περὶ

col. 2.

cod. I 31. A
cod. I.

γὰρ τῆς θείας καὶ μακαρίας οὐσίας τῆς
ἀγίας καὶ προσκυνητῆς καὶ ὁμοοίου τριά-
δος, οὐκ ἔστιν ἕρον εἶπεν· αὕτη γὰρ αὐ-
λός ἐστι καὶ ἐπερέκκενα παντὸς ὅρου καὶ
νοήματ¹ καὶ πάσης τῆς λογικῆς φύσεως,
οὐχ² ἡκιστα δὲ ἀνθρώπινος καταλήψεως·
ὡς γὰρ φησιν ὁ θεὸς Διονύσιος ὁ τῆς
Ἀθηνῶν ἐκκλησίας ἡγούμενος πρόεδρος (1),
οὕτε ὡς τοῦν ἢ οὐσίαν ὑμνήσαι θεμιτὸν
τῷ θεαρχικῇ ὑπερσιότῃ πάντων μὲν
γὰρ τῇ ὄντων ἐστὶν ὑπερτέρα, ὡς καὶ πρὸ
πάντων οὐσα καὶ πάντων ἐν αὐτῇ συν-
εστηκότων, αὕτῃ δὲ οὐλὲν * ὡς πάντων
ὑπερουσίως ἐξηγομένη, ὑπερούσι² γὰρ
ἐστὶ καὶ ὑπεράρχα² καὶ ὑπεράρχι²
ἀρχῇ, ὡς μηδὲν τῇ περὶ αὐτῆς λεγομέ-
νων κυριολεκτηθῆναι δύνασθαι τοῦτο γὰρ
ἐιδότες οἱ θεολόγοι, ὡς ἀνόνυμον αὐτὴν
ὑμνοῦσι (2), καὶ ἐκ παντὸς ὀνόματ²
ἀλλὰ μὴ καὶ πολυώνυμον κατὰ τὸ ὑπὲρ
πάν ὄνομα· « ἵνα ἀκριβῶς ἢ τῇ ὅλων
βασιλείᾳ. »

εἰ. Περὶ δὲ φύσεως δὲ γινώσκων, ὅτι
ἄλλο τι παρὰ τὴν οὐσίαν οἱ ἔξω σοφοὶ πα-
ραδιδώκασι ταύτην, καθὼς οἱ παρ' αὐ-
τῶν ἀποδοθέντες ὅροι περὶ τούτων σαφηνί-
ζουσι· εἴτ' ἢ θεογέρονος ἡμῶν πατέρας
εὐρίσκομεν, ὡς ἡνίκα ἐν τοῖς περὶ θεοῦ
λόγοις δογματίζοντες, τοῖς τοιούτοις ὀνό-
μασι κέχρηται, τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ φύ-
σιν ἀποκαλοῦντας· εἶθ' ἢ ἡμεῖς τοῖς
ἐπόμενοι, περὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν ἀδελ-
φοῦμεν, ἐν τοῖς περὶ τοῦ μεγάλου θεοῦ
καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θεοῖς
δόγμασι τῷ αὐτῇ οὐσίαν καὶ φύσιν ὀνο-
μάζοντες. καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ αὐτοῖς ἀκρι-
βέστερον (3) περὶ τούτων γυμνάζοντες λό-
γον, καὶ διαφορὰν τούτων εἶπεν δυνάμε-
θα· τὸ μὲν γὰρ τῆς φύσεως ὄνομα φερό-
μεν εὐρίσκομεν, καταχρηστικῶς κατὰ
ἀνποσάτων, καὶ καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ ὑπο-
στάσι² ἰδίᾳ θεωρουμένων· τὸ δὲ τὴν οὐσίαν
ὄνομα, καὶ ἐνυποστάτων μέντοι οὐσίαν γδ

substantiam. Nam circa divinam beatam-
que sanctae adorandae et consubstantialis
Trinitatis substantiam, nulla fieri potest
definitio: est enim haec immaterialis, et
supra omnem definitionem atque intelli-
gentiam. Namque ut ait divus Dionysius,
qui fuit Athenarum praesul, ne ut mentem
quidem aut substantiam celebrari thear-
chicam supersubstantiam dignum est: quia
rebus omnibus existentibus superior est,
nupte quae ante omnia est, atque omnia
in ipsa consistunt: ipsa autem a nulla re,
quatenus est separata substantia, pendet:
est enim supersubstantiale et superbonum,
et superprincipale principium: ita ut nihil
quod de ipsa dicatur, propria cum dictione
effleri possit. Cuius rei consilii theologi di-
vinam substantiam tamquam anonymam
celebrant, vel omni nominatione constan-
tem: quandoque vero polyonymam, qua-
tenus omni nomini superior est, « ita ut
adamussim sit universale regnum. »

5. Iam ad naturam quod attinet, scien-
dum est, quod ethnici sapientes deitatem
diversum quid a substantia esse tradide-
runt, prout illorum circa hanc definitio-
nem declarant. Nostros vero deoquos pa-
tres comperimus, in dogmaticis suis de Deo
sermonibus his nominibus uti, deitatem-
que appellare substantiam atque naturam.
Quare et nos his obsequentes, indifferen-
ter denominationem usurpamus in divinis
magni Dei ac servatoris nostri Iesu Christi
dogmatibus, nempe eandem dicentes sub-
stantiam atque naturam. Alio tamen accu-
ratiore sensu de his loquentes, differen-
tiam quoque earundem adsignare possu-
mus. Etenim naturae nomen comperimus
abusive adhibitum tum de insubsistenti-
bus, tum de iis quae in substantia atque
hypostasi propria spectantur. At vero sub-
stantiae nomen, de enhypostatis tantum:
nam rem insubsistentem haud dicemus es-

(1) De divinis nominibus cap. I. 5. et 6.

(2) Ita Nazianzenus orat. XXX. 17. Nysenus orat. XII. T. II. p. 427. Chrysostomus homil. XXXVIII. 2.
in oct. apost. Basiliius epist. VIII. 41. Nicetas byzantinus adv. Mohamedem apud nos, in alio volumine p. 326.

se substantiam. Naturas autem multas comperimus absque hypostasi, quae per se absque substantia non existunt, ut timoris, amoris, temporis, ac mendacii, et aliorum aliquot. Quod autem haec res ita se habeat, constat ex deiloquorum patrum dictionibus. Nam de ira dictum est: natura daemonibus resistens, et cuilibet voluptati praevalens. Sicuti etiam dicitur, magna amoris natura. Temporis autem, mendacii, et sermonis naturam nominans magnus Basilius, ait in libris adversus Eunomium: « valde autem indignum est falsa dicere; quandoquidem mendacii natura cum dictis corrumperebatur. Sed hoc non ita natura comparatum est. » Et rursus: « quoniam et definire nobis sermonis naturam ille, qui seit omnia, instituit. » Et rursus idem: « etenim aquaeductus proprium fontem demonstrat; sermonis vero natura, cor quod eum effudit. » En haec igitur demonstrant nobis quomodo naturae nomen adhiberi soleat, quamquam reapse abusive, non proprie, etiam in insubstantibibus.

6. Potest alia quoque huiusce nominum differentia dici. Nonnulli patres atque magistri dum declarant quid naturae vocabulum significet, hanc dicunt esse certam quandam cuiusvis rei subsistentiam, non quamlibet inquam subsistentiam, sed talem indefinite. Et sane arbitror, recte perfecteque definitionem se habere: nihilominus perspicuitatis gratia, propter homines contentiosos, neque dociliter patrum vocabulis aures praebentes, addendum est etiam « secundum substantiam; » ita ut sit definitio huiusmodi: natura est uniuscuiusque secundum substantiam et talis universaliter subsistentia. Nam dictio « secundum substantiam » additur, quia maxime propria sunt diversa, idest potissima; vel substantialis pars entis rationalis, ex cuiusque rei qualitate praedicatur: et est secundum substantiam in homine quatenus rationalis est: coniungiturque secundum hoc ab homogeneis speciebus; quatenus nempe ra-

οὐκ ἂν εἴποιμην ἀνυπόστατον φύσιν ἢ πολλὰς εὐρίσκομαι ἀνυπόστατας καθ' ἑαυτὰς διχὰ οὐσίας μηδὲ ποτε ὑπερώσας, ὡς θυμοῦ, καὶ ἀγάπης, καὶ ῥήνων, καὶ ψεύδους, καὶ ἄλλων τινῶν καὶ ὅτι ἀληθὴς ὁ λόγος, δὴλον ἐκ τῆ περὶ τούτων εἰρημάνων τοῖς θεηγέροις ἡμῶν πατρῶσι· περὶ μὲν γὰρ τῆ θυμοῦ εἰρηται, φύσιν τὸ τοῖς θαύμοις μάχεσθαι, καὶ ὑπὲρ ἧς τινος ὄν ἡδονῆς ἀγωνίζεσθαι, ὡς καὶ μετὰ τὴν λῆαν ἡ φύσις τῆς ἀγάπης· περὶ δὲ ῥήνων καὶ ψεύδους καὶ λόγος τῆς ἀπάτης ὁ μέγας Βασίλειος, ἐκινήσας ἐν τοῖς πρὸς Εὐνόμιον· « πολλοὶ γὰρ ἀνάξιον τὰ ψεύδη λέγειν, εἴπερ ἡ φύσις τῆ ψεύδους τοῖς λεγομένοις συνδιεφθείρετο· ἀλλ' οὐκ ἔχον ἐστὶ φύσιν τοῦτο γὰρ. » Καὶ πάλιν· « ἐπεὶ μὲν τοὶ καὶ ἀπορίσασθαι ἡμῖν τὸ λόγος καὶ φύσιν ὁ σοφὸς τὰ πάντα προήχθη. », καὶ πάλιν ὁ αὐτός· « καὶ γὰρ ὁλοκὸς μὲν ὕδατος, δείκνυσιν τὸ οἰκείαν πηγὴν, λόγος δὲ φύσις τὸ προειργκουσαν καρδίαν. », ἰδοὺ εὖν ταῦτα παρεῖπταν ἡμῖν ὡς τὸ τῆ φύσεως ὄνομα φέρεται· εἰ καὶ καταρρησικῶς καὶ οὐ κυρίως, καὶ κατ' ἀνυπόστατον.

7. Δυνατὸν δὲ εἶπαι καὶ ἄλλην διαφορὰν τῇ τοιούτων ὀνομάτων· τινὲς τῶν πατέρων καὶ διδασκάλων σαφηνίζοντες τί σημαίνει τὸ τῆς φύσεως ὄνομα, ταύτην εἶπον εἶναι τὴν ποῖαν τῷ παντὶ ὑπαρξίν, οὐχ' ὡς πᾶσι ὑπαρξίν, ἀλλὰ τὴν ποῖαν ἀορίστως καὶ οἶμαι ὡς ὁρθῶς καὶ ἀνελλιπῶς ὁ ἔρως ἔγκεται· σαφηνείας διὰ χάριν διὰ τοῦ ἐριστικοῦς· ἐξηγουμένως ἀκούειν τῶν πατρικῶν μὴ θέλοντας λίσσων, προσθετέον τὸ κατ' οὐσίαν· ἵνα ἡ ὁ ἔρως τοιούτου· φύσις ἐστὶν ἡ ἐκείνου κατ' οὐσίαν καὶ ποῖα τῷ παντὶ ὑπαρξίς· τὸ γὰρ κατ' οὐσίαν προστίθεται, ἐπειπερ ἰδιόματα τὰ διάφορα, τοῦτέστιν ἢ κυριώτατα, ἢ οὐσιώδη ἢ τοῦ λογικοῦ ἐν τῷ ὁποῖον τί κατηγορεῖται καὶ ἐστὶ κατ' οὐσίαν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καθὼς λογικὴν καὶ ἡδύρεται κατὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἐμορφῶν εἰδὼν, ὅπερ λογικὸν καὶ συστατικὸν ὑπάρχει τῆς τοῦ ἀνθρώπου οὐσίας· διὰ εὖν τοῦτο κατ' οὐσίαν διὰ τὰ συμ-

cod. f. 31. b.
col. 1.

βεβηκότα, τὰ ἀρχώριστα καὶ αὐτὰ ἀπο-
ρίζονται τὰ εἶδη καὶ τὰ ἄτομα ἀπ' ἀλ-
ληλων· ἀλλ' οὐχὶ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ
συμβεβηκός· οὐκοῦν πῶ μὲν ἀπλῶς ὑπαρ-
ξιν, ἐπὶ τῆς οὐσίας οἱ πατέρες ἔλαβον·
τὴν δὲ ποῖαν. ἐπὶ τῆς φύσεως τὸ προσὸν
μᾶλλον καὶ πεφυκός ταῖς οὐσίαις ἰδίως,
εἰτε κατ' ἐνέργειαν εἴτε καὶ δύναμιν φύσιν
ἀποκαλέσαντες· καὶ ὅτι πεφύκασιν ποιεῖν
ἢ πάσχειν καὶ τοῦτο αὐταῖς πρόσεστι.
πάλιν εἰρήκασιν ὅτι φύσις λέγεται, τὸ
τοιῶσδε πεφυκέναι· εἰ οὖν ταῦτα οὕτως
ἔχῃ, ἢ μὲν φύσις, τινὸς εἶναι φύσις λέγε-
ται· ἢ δὲ οὐσία τινὸς οὐκ ἂν οὐσία φύσιν
ἔχῃν ὁμολογήηται, ἢ δὲ φύσις τίνῃ οὐ-
σία κληθεῖν· καὶ ἢ μὲν οὐσία φύσιν ἔχῃν
ὁμολογεῖται, ἢ δὲ φύσις οὐσίαν ἔχῃν
οὐκ ἂν ὀνομασθεῖν· καὶ ταῦτα μὲν φα-
μιν, πρὸς τὸ πείρασθαι τὴν διαφορὰν
τῆς τε φύσεως καὶ τῆς οὐσίας· ἐν ταύτῃ
δὲ σαφηνίσαντες τί σημαίνει τὸ τῆς φύ-
σεως ὄνομα κατὰ τοῦ πατέρος πολυμα-
θείας χάριν· Ἐύλοχον εἰπεῖν, τί περὶ ταύ-
της ὁ Ἀριστοτέλης (1) διέλαβε· φησὶν
ἐριζόμενον ταύτῃ· « φύσις ἐστὶν ἀρχὴ
κινήσεως καὶ ἡρεμίας· ἐν ᾧ πρῶτως ἐστὶ
καθ' αὐτὸ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός· »,
ἀρχὴν δὲ ἐν ταύτῃ λαπτέον κινήσεως οὐ
χρονικὴν ἀλλὰ ποιητικὴν εἶναι τὴν φύσιν·
ἵνα ἢ τὸ λεγόμενον, ὅτι φύσις ἐστὶ δύνα-
μις ἢ ποιοῦσα ἐν ἡμῖν τὴν κίνησιν, ἢ καὶ
τὴν ἡρεμίαν· τὸ δὲ ἐν ᾧ ὅστις, εἴρηται πρὸς
ἀντιδιαστολὴν τῆς τέχνης, ἐπειπερ αὕτη
ἔξωθεν οὖσα κινεῖ τὰ τεχνικά· ἢ δὲ φύ-
σις ἐν τοῖς φυσικοῖς ἰδρυμένη, αἰτία γί-
νεται αὐτοῖς κινήσεως ἢ καὶ ἡρεμίας· τρία
δὲ σημαίνει ὁ Ἀριστοτέλης λέγει τὸ τῆς
φύσεως ὄνομα, τὴν ὕλην ἣ κοινῶς πᾶσιν
ὑποκαμένην· τὸ εἶδον ἑκάστου τὸ ταύτην
εἰδοποιούν· τὴν λεγόμενὴν ἐκφύσιν, τοῦ-
τέστι πῶς ἀπὸ τοῦ δυνάμει ἐπὶ τῇ ἐνεργείᾳ
πρόσθον.

tionale est et demonstrativum substantiae
hominis. Idcirco itaque secundum substan-
tiam propter accidentia, ea quae sunt in-
separabilia, et ipsae quoque separantur spe-
cies, et individua ab invicem; non vero se-
cundum substantiam, sed secundum acci-
dens. Ergo substantiam quidem simpli-
citer de substantia patres usurparunt: qua-
litate autem in natura, id potius quod ei
inest, et est innatum substantiis peculia-
riter, sive secundum operationem, sive se-
cundum potentiam, naturam appellarunt.
Et quia debent vel agere vel pati, idque
ipsis inest, rursus dixerunt appellari natu-
ram, atque ita esse comparata. Si ergo
haec ita se habent, natura quidem dicitur
esse alicuius natura; substantia alicuius au-
tem non dicitur habere substantiae natu-
ram; sed natura alicuius, substantia appel-
labitur. Et substantia quidem naturam ha-
bere dicitur; sed naturam habere substan-
tiam non adfirmabimus. Atque haec di-
cimus ut naturae a substantia diversita-
tem demonstramus, declarantes simul quid
apud patres significet naturae vocabulum.
Iam eruditionis causa, praestat etiam di-
cere quid Aristoteles hac in re censeat, qui
ita definit: « natura est principium motus
et quietis, in quo principaliter est per se, et
non per accidens. » Principium autem hec
est intelligendum motus, non temporalem
sed effectivam esse naturam; ut sit dicen-
dum: natura est vis in nobis motum efficiens
vel etiam quietem. Locutio autem « in quo »
dicta est ob distinctionem ab arte. Namque
ars cum sit extrinseca, movet artificia; na-
tura vero in naturalibus constituta, causa
fit ipsis motus vel etiam quietis. Tria autem
significare naturae nomen ait Aristoteles,
materiam cunctis communiter subiectam:
speciem uniuscuiusque quae hanc specifi-
cat; denique illam quae dicitur ἐκφύσις,
id est a potentia ad actum processione.

(1) Exprimit locum hunc Boethius contra Eutychem sub libri initium post nominatum Aristotelem.
Natura est per se motus principium; motus principium dixi, hoc est, quoniam corpus omne habet proprium motum, ut ignis sursum, terra deorsum.

Quasnam debeamus habere sententias nos orthodoxi de nativitate secundum carnem, id est de incarnatione domini nostri Iesu Christi.

Responsio.

1. Sicuti tradiderunt nobis theologi nostri patres, unigenitus filius Verbumque Dei, una de sancta et consubstantiali adoranda Trinitate persona, intemporaliter, et ineffabiliter ex Deo patre genitus non factus, ante omnia saecula in patris sinu existens et omnia implens, ad naturae nostrae paupertatem accessit, natus postremis temporibus de Spiritu sancto et Maria virgine; comprehensusque qui erat incomprehensibilis in sancto eius utero, processit perfectus homo idem et Deus; humanamque naturam lactificavit, primitias nostri generis assumens, ut salutem nostram operaretur. Idemque est dominus noster Iesus Christus filius Dei viventis, consubstantialis Deo patri secundum divinitatem idemque consubstantialis nobis secundum humanitatem: passibilis carne, impassibilis idem deitate: neque alium Verbum Deum qui miracula patrabat, et alium Christum patientem agnoscimus: nam quartae personae additamentum sancta Trinitas non accepit; apage. Non enim alius erat filius ex Deo patre Verbum, et alius rursus de sancta deipara Maria natus, prout fuit Theodori ac Nestorii insania: sed idem ille ante saecula filius ac Verbum Dei, intemporaliter uti dictum est et sempiternae ex Deo patre genitus, postremis temporibus virginalem uterum subiens, ineffabiliter et invisibiliter, quasi divinum semen, cum propria persona sine ulla corruptela conformavit sibi templum, perfectum hominem adsumens, id est animam atque corpus; non autem hominis partem, quae fuit Apollinaris dementia.

Ποίας ὁσεῖλομεν ἔχειν ἐννοίας εὐσεβεῖς περὶ τῆς καὶ σάρκα ὑλησέως εἶτην ἐνανθρωπήσεως τῆ κυρίας ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ (1).

α'. Καθώς παρέδωκαν ἡμῖν οἱ Θεόσοφοι ἡμῶν πατέρες, ὁ μονοῦλης υἱὸς ὁ λόγος τῆ Θεοῦ, τὸ ἐν πρόσωπον τῆ ἁγίας καὶ ἐμοσίας καὶ προσκυνητῆς τριάδος, ἀρχόνως τε καὶ ἀρρήτως ἐκ Θεοῦ πατρὸς ὑλησέως οὐ ποιεῖται, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐν τοῖς κόλποις ὧν τῆ πατρὸς καὶ τὰ πάντα πληρῶν, εἰς τὴν τῆ φύσεως ἡμῶν ἤλθε πτωχεῖαν, ὑλησέως ἐν ὑσέροις καιροῖς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆ παρθένου, καὶ χωρηθῆς ὁ ἀχώρητος ἐν τῇ ἁγία μήτρᾳ αὐτῆς, προῦλθε τέλος ἀνθρώπου ὧν καὶ Θεὸς ὁ αὐτός, καὶ ἐφαίδρυνε τῆ ἀνθρωπείαν φύσιν ἀπαρχὴν εὐληθῶς τῆ ἡμετέρας γένεας, ἵνα οἰκονομησῇ τῇ ἡμετέραν καὶ αὐτός ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τῆ Θεοῦ τῆ ζωῆς ἐμοῦσι καὶ ὧν τῶν Θεῶν καὶ πατρί καὶ τὴν θεότητα, καὶ ἐμοῦσι καὶ ἡμῶν ὁ αὐτός καὶ τῆ ἀνθρωπότητος παθητὸς σαρκὶ, ἀπαθὲς θεότητι ὁ αὐτός, καὶ οὐκ ἄλλον τῆ Θεὸν λόγον τῆ θαυματουργήσαντα, καὶ ἄλλον τῆ Χριστὸν τῆ παθόντα ἐπιστάμεθα οὐ γὰρ τετάρτη προσώπων προσθήκη ἡ ἁγία τριάς ἐδέξατο, μὴ γένοιτο οὐ γὰρ ἔτερος ἦν υἱὸς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, ἔτερος ἢ πάλιν ὁ ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου Μαρίας τεχθεῖς, καὶ τῆ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου σφροβλάβειαν, ἀλλ' αὐτὸς ἐκείνους ὁ προαῖωνος υἱὸς καὶ λόγος τῆ Θεοῦ (2), ἀρχόνως ὡς εἴρηται καὶ αἰδίως ἐκ Θεοῦ πατρὸς ὑλησέως, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐν τῇ παρθενικῇ νηδίᾳ εἰσδὸς ἀφράσως καὶ ἀόρατως οἰοῖται Θεὸς ἀόρατος ἐν τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει ἀφάρτως πλάττει τὸν ἑαυτοῦ, τέλος ἀνθρώπου λαβὼν, τούτῃσι ψυχὴν καὶ σῶμα, καὶ οὐ μέρος ἀνθρώπου καὶ τῆ ἀνοίας Ἀπολιναρίου.

Ἀποκρίσις

cod. f. 36. a. col. 1.

(1) In margine inferiore: σημειῶσαι ἀκριβῶς τὴν δύναμιν τοῦ κεφαλαίου τούτου ὡς καλλίστην: *animadeerte diligenter quam sit egregia huius capituli materia.*

(2) Male quidam interpres, ut legere memini in alio opere: υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, *filius et sermo Dei.*

β'. Εἴ τι γὰρ ὁ ἀνθρώπου, τοῦτο
 κολ. 2. λείψαυτοῦ ἀνθρώπου τὸ πᾶν τῆς σωτη-
 ρίας ἡμετέρας κατεργάσθαι, μηδὲν τοῦ ἀν-
 θρώπου ἀπολιπὼν, ὅπως μὴ τὸ ἀπολει-
 ψθὲν μέρος γένηται τῷ διαβόλου βρώμα·
 καὶ σάρκα μὲν ἔλαβε δι' ἐμέ (X) σωμα-
 τικὸν, ἵνα σωματικῶς λαλήσῃ σωματικῶ
 ὄντι, οὐ παροπαρήσῃς ὑπομένεις ταύτη·
 ἅμα γὰρ σὰρξ, ἅμα τῷ Θεοῦ λόγος σὰρξ,
 καὶ ὅπως (X) διάβολον ἀγκιστρέσῃ διὰ
 τοῦ ὁμοιοπαθοῦς, περὶ τὴν ἀνθρωπότη-
 τα ἐκλούμενον· κατεκλυχάτο γὰρ τῆς ἀν-
 θρωπίνης ἀσθενείας ὁ δέσλαι, δι' ὃν
 αὐτὴν ἡπάτα καὶ μυρίοις κακοῖς περιέβαλλε·
 ἔξως * γὰρ φησιν ὁ προφήτης τῷ δρά-
 κοντα ἐπ' ἀγκίστρω· * ἀγκιστρον ἧ ἦν ἡ
 Θεότης, δέλεαρ τὸ σῶμα· ψυχὴν δὲ ἀνεί-
 ληψε νοστήν διὰ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ἵνα τῷ
 ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀνακαυχάτο καὶ ὅστις εἰς
 υἱὸς, εἰς πρὸ τῆς σαρκώσεως ὁ αὐτὸς καὶ
 μὴ τῷ σάρκωσιν· καὶ ἔμεινε τριάς, ἡ τριάς,
 καὶ τοῦ εἶδος τῷ τριάτῳ σῶμα λαβόντῳ
 ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου, Θεὸς τέλει· ὁ
 αὐτὸς, καὶ ἀνθρώπου τέλει· ὁ αὐτός·
 εἰς γὰρ υἱὸς ἐκ τῶν δύο ὑποστάσεων ἀναδεί-
 κνται, καὶ τῶν δύο ὑποστάσεων ὁ εἰς μο-
 νογενὴς υἱὸς φέρει τὰ γνωρίσματα, καὶ ἔστιν
 υἱὸς τῆς πατρικῆς φύσεως καὶ τῆς μητρι-
 κῆς φύσεως, ἀδιαίρετος μένων ὁ αὐτός·
 οὐδὲ γὰρ δι' αὐτὸν ὁ μονογενὴς δευτέρως
 ἐδημιούργησε μετὰ τὴν ἐκ Θεοῦ πα-
 τρός· ἐπειδὴ δὲ δι' ἡμᾶς καὶ τῷ ἡμετέραν
 σωτηρίαν ἐνώσας ἐαυτὸν καθ' ὑποστάσιν
 τὸ ἀνθρώπινον προῆλθεν ἐκ γυναικὸς·
 ταύτῃ τοι λέγεται γεγενῆσθαι· οὕτε τῆς
 Θεότητος αὐτοῦ εἶναι λαβούσης ἀρχὴν ἐν
 τῇ ὑμῶν παρθένῳ ταῦτα γὰρ Φωτεινοῦ
 καὶ Παύλου τοῦ σάμοσατέως τὰ ῥήματα·
 ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος
 ἦν πρὸς (X) Θεόν· καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος·
 οὗτος ὁ ἐν ἀρχῇ Θεὸς λόγος, σὰρξ γέ-
 γεν· οὐ τραπείς τοῦ εἶναι λόγος· ἀλλὰ
 προσλαβὼν τὸ γινέσθαι σὰρξ· καὶ οὕτε με-
 τεισθητο εἰς ἕλον ἀνθρώπων τῷ ἐκ ψυχῆς
 καὶ σώματῳ, ἀλλὰ σάρκα ἐμψυχώμενην

2. Nam quidquid erat homo, id ve-
 niens Unigenitus adsumpsit, ut in suo per-
 fecto homine, totum salutis nostrae nego-
 tium operaretur, nihil hominis proprium
 omittens; ne pars relicta fieret diaboli pa-
 bulum. Et carnem quidem sumpsit, pro-
 pter me corporalem, ut corporaliter allo-
 queretur eum qui in corpore est. Neque in
 hoc fuit praeeistentia aliqua: simul enim
 fuit caro, et simul Dei Verbi caro: atque ut
 quasi homo caperet, per aequè passibile,
 diabolum qui humanum genus circumam-
 biebat. Gloriabatur enim adversus huma-
 nam infirmitatem ille calamitosus, pro-
 pterea quod illum deceperat, et sexcentis
 malis irretiverat. Tenebris enim, inquit pro-
 pheta, draconem hamo: porro erat hamus
 deitas, esca corpus. Iam et animam adsum-
 psit intellectu praeditam, propter meam
 animam, ut simili similem purificaret. Est-
 que unus filius. unus ante incarnationem,
 idemque etiam post incarnationem: man-
 sitque Trinitas quae erat Trinitas, etiamsi
 unus de Trinitate corpus sumpsit ex sancta
 virgine; Deus perfectus idem, et homo per-
 fectus idem. Unus quippe filius ex duabus
 nativitatibus extitit: duarumque nativita-
 tum unus unigenitus filius gerit manifestat-
 ionem: filiusque est paternae naturae, et
 filius simul maternae naturae, inseparabi-
 liter manens idem. Neque enim sui causa
 unigenitus secunda indiguit nativitate, post
 illam de Deo patre: sed quia propter nos et
 propter nostram salutem, adunata sibi se-
 cundum hypostasim humanitate, ex mulie-
 re prodiit, idcirco genitus dicitur: quin ta-
 men ipsius deitas existentiam habere coe-
 perit in sancta virgine: haec enim sunt
 Photini et Pauli samosatensis verba. Quip-
 pe in principio erat Verbum, et Verbum
 erat apud Deum, et Deus erat Verbum.
 Hoc quod in principio erat Dei Verbum fa-
 ctum est caro, haud equidem ex Verbi na-
 tura demutatum, sed assumens ut esset ca-
 ro: neque transformatum est in totum ho-
 minem corpore animaque constantem, sed

* ita cod. non
 γένεσις.
 * Job. XI. 20.

cod. f. 35. b.
 col. I.

carni animatae anima rationali et intellectuali se ipsam uniens secundum hypostasim ineffabiliter et inintelligibiliter factum est homo, filiusque hominis fuit, haud abiecta divinitate et a patre Deo nativitate; sed in carnis etiam assumptione manens id quod fuerat: nimirum Deus suapte natura, factus est quod non erat, id est homo, carne item retinente carnis naturam in sua cum Deo unione.

3. Neque dicendum est, quoniam Virginis conceptus divinae fuit creationis opus, idcirco hominis quidem formam habuisse illum quem nobis peperit Virgo Christum, non tamen corpus de matre revera sumptum: nam proprie vereque ex ipsa sumptum fuit corpus dominicum, matris virginitate inviolata manente: etenim vim genitivam virgini Spiritus sanctus attribuit, carnisque materiam immaculata Virgo suppediavit concupiscentiae nescia: sapientia videlicet sibi domum aedificante, quo tempore salutatio angeli ad virginem facta est. Nam verba « Dominus tecum » id est nunc Deus tecum est, significant ipsum genitum in eius utero et carnem factum. Non enim primo natus est homo communis ex virgine, deinde ei supervenit Verbum, sicuti Theodorus ac Nestorius vesani blasphemaverunt, sed iam inde ab utero facta unione pertulisse dicitur nativitatem. Quamobrem unus idemque Christus, secundum quidem hypostaseos rationem neque patri neque nobis copulatur; secundum vero naturas, et nobis et patri unus idemque unitur; secundum divinam nempe patri et sancto Spiritui; secundum autem humanam idem cunctis hominibus, excepto peccato: atque ita humanam dispensationem implevit. Quod autem Verbi Dei, id est eius hypostaseos, dicimus esse divinam exinanitionem, sive inhumanationem, ac propterea unus de sancta Trinitate dicitur Christus, areopagita Dionysius testatur. Ait enim theologice de sancta Trinitate loquens: « ἐρ-

μηνή λογική καὶ νοερὰ ἐνώσας ἐαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἀφράσως καὶ ἀθεωροῦτως γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ ἐχρημάτισεν υἱὸς ἀνθρώπου· οὐκ ἀποβελήκως τὸ εἶναι Θεὸς καὶ ἐκ Θεοῦ πατὸς γήνηθῆναι. ἀλλὰ καὶ ἐν προσκληρῇ σαρκὸς μεμνηκώς ὑπερ ἢ Ἀἰῶνι διέβητο Θεὸς κατὰ εὐσιν, ἐξηλέτο ὅπερ οὐκ ἦν τοῦτέστιν ἄνθρωπος, καὶ φύσιν τὴν σαρκὸς μανάσῃ σαρκὸς ἐν τῇ πρὸς Θεὸν ἐνώσει.

γ'. Καὶ οὐ γὰρ λέγειν ἐπέειπε ἡ σύλληψις τὴν παρθένα θείας ἐργον γενέσθαι δημιουργίας, εἶχε μὲν ἄνθρωπος μορφήν ὁ τεχθεὶς ἡμῖν ἐκ παρθένου Χριστὸς, οὐκ εἶχε ἢ τὴν μητέρα σώματος τὴν ἀληθινὰν κυρίως γὰρ καὶ ἀληθινὰν, ὅτι αὐτῆς τὸ κυεῖσθαι προσεβλήθη τὸ σῶμα. τὴν παρθένας τὴν μητέρα ἀνεραῖα μανάσῃ τὸ μὲν γὰρ γένεσθαι τῇ παρθένῳ, τὸ ἄλλο πνεῦμα παρέσχε· πῶς ἢ τὴν σαρκὸς ὕλην, ἢ ἄχραντον παρθένον ἐχρημάτισεν ὁπθυσμίαν ἀνθρώπου, τὴν σοφίαν ἐαυτῇ οἶκον οἰκοδομοῦσθαι ἡνίκα γέγονεν ὁ ἀπασμός ἐκ τῆς ἀγγελίας τῇ ἀγίᾳ παρθένῳ; τὸ γὰρ, ὁ κύριος καὶ σὺ. δηλοῖ ὅτι· ὡς ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ σὺ σημαίνει ὅτι αὐτὸν γινώσκον ἐν τῇ μήτρᾳ καὶ σάρκα γινώσκον οὐ γὰρ ἀνθρώπος πρῶτον ἐγέννηθη κοῖτὸς ἐκ τῆς παρθένης· εἰδὲ οὕτως πεφοίτηκεν ἐπ' αὐτὸν ὁ λόγος, καθὼς Θεὸς παρθενοῦ καὶ Νεστόριον ὡσαύτοισιν ἐλάσσεμεν· ἀλλ' ὅτι αὐτῆς τὴν μητέρα ἐνώσας, ὑπομείναι λέγεται γενέσθαι. διὸ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς, καὶ μὲν τὴν ὑποστάσιως λόγον, οὐδὲ τῷ πατρὶ, οὐδὲ ἡμῖν συμβάπτεται· καὶ ἢ τὰς φύσεις, καὶ ἡμῖν καὶ τῷ πατρὶ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς συνάπτεται. καὶ μὲν τὴν θείαν φύσιν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ ἢ τὴν ἀνθρώπινον πᾶσιν ἀνθρώποις χωρὶς ἀμύδιαις ὁ αὐτὸς καὶ οὕτως τὴν καλὴν ἡμᾶς οἰκονομίαν ἐπλήρωσεν· ὅτι ἢ τὸ θεοῦ λόγον τοῦτέστι τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ λέγομεν εἶναι τὴν θείαν κτίσιν, εἴτεν ἐκείνη εἰς τὸ αὐτὸν εἰς τὴν φύσιν, καὶ καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα λέγεται ὁ Χριστὸς. μαρτυρεῖ ὁ ἀρεοπαγίτης Διονύσιος (1)· φησὶ γὰρ θεολογῶν περὶ

col. 2.

(1) Confer de divinis nominibus cap. II. 6.

τῇ ἀγίας τριάδος διλογεῖται, φιλόανθρωπον
 δὲ ὑποφειρότως ὅτι τοῖς καὶ ἡμᾶς ἀφ' ὧν
 ἀληθεύει ὁμοίως ἐν μὲν τῇ αὐτῇ ὑποστά-
 σεω ἐκείνην ἔστη, ἀνακαταμένη πρὸς ἐμ-
 νήν καὶ ἀνατίθεισα τὴν ἀνθρωπίνην ἐσχατίαν,
 εἰς ἧς ἀφ' ὧν ὁ ἀπλὺς Ἰησοῦς συνετέθη.
 καὶ παράτασιν εἰληφει χρονοῦν ὁ αἰθιός, καὶ
 εἰπω τῇ καὶ ἡμᾶς ἐξηγόντ' εὐσεως, ὁ πά-
 σης τῇ καὶ πᾶσαν εἰς τὴν ἀξίως ὑπερκαίως
 ἐκβεβηκός μὲν τῇ ἀμεταβέβη καὶ ἀσυγχύ-
 τῃ τῇ οὐκείῃ ἰδιότητι, καὶ ἐστὶν ἄλλα θεω-
 ρητικὰ εἴδη τοῖς λόγοις ἀκολουθῶν, ἡ τῇ
 εἰσεῖσιν ἡμῶν καὶ ἀνηγεμένων κυρίως παρά-
 δεσις ἐκφαυτορικῶς ἡμῖν ἐκμενίστο.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ.

Εἰ τὸ ἀνθρώπινον τὸ κυρίον καὶ σωτή-
 ρος ἡμῶν ἀνεληφθῇ, πῶς οὐ χριστοῦτον
 πῶ ἀγίαν παρθεῖον δοξάζειν ὁφείλομεν
 ἀλλὰ θεοτόκον;

Ἀποκρίσις.

α'. Ἀλλ' οὐ τὸ ἀνθρώπινον τὸ θεοῦ
 λόγον χριστὸς κυρίως λέγεται, ἵνα τοῦτο εἴ-
 πωμεν καὶ τὸ τὸ θεολόγον γεννητόν (1),
 χριστὸς διὰ τὴν θεότητα καὶ οὐ καὶ αὐτῇ
 τῇ ἀνθρωπότητι, οὐκ ἐκείνη καὶ ἐν
 ἄλλοις χριστοῖς ἀγίζουσα, παρυσία ἡ
 ἐλου τοῦ χρίστου, ἡς ἐργον ἀνθρώπων
 ἀκούσαι τὸ χρίον, καὶ ποιῆσαι θεὸν τὸ
 χρίον ἐκείνον κινεῖται ὡς ἐν τῇ φύσει.
 οὕτω δὲ καὶ τῇ κλήσει, καὶ ἐκείνου
 εἰς ἀλλήλας τῇ λόγῳ τῇ συμπτώσει.
 ὡς οὐκ οὐτε τῇ ἐκ θεοῦ λόγον ἰδικῶς
 ὁνομάσκει χριστὸν ὁ θεολόγος, οὐτε πάλιν
 χριστὸν ἕτερον τῇ ἐκ θεοῦ πατρὸς λό-
 γον μὲν τῇ ἰδίας σαρκὸς ἐπεὶ οὐκ ὁ τεχ-
 θείς ἡμῖν ἐκ παρθένου χριστὸς, θεὸς καὶ
 ἀνθρώπος κατὰ φύσιν ὑπάρχον, εἰς ὃν καὶ
 οὗτος διὰ τοῦτο θεοτόκος ἡ παρθε-
 νος κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν λέγεται.
 θεὸς καὶ ἡμῖν δι' αὐτῆς προήλθε, διὰ τὴν
 εἰς αὐτῆς ἡμῖν ὑφηνόθηται. ὁ καὶ θεὸς
 λόγος κατὰ φύσιν ἐκείνης τῇ ἰδίᾳ σαρκί
 διὰ μέσης ψυχῆς νεαρᾶς. πάντα τὰ τοῦ

ga homines autem benivola multifariam,
 quia cunctis nostris per unam de suis per-
 sonis communicavit, ad se advocans, et
 apponens infimam humanitatem; ex qua
 ineffabiliter simplex Iesus compositus est;
 et temporalem extensionem excepit sem-
 pitemus; et intra nostrae naturae modu-
 lum factus est, qui omnem universae natu-
 rae ordinem sublimiter excedit, cum im-
 mutabili et inconfuso proprietatum suarum
 fundamine. » Et quotquot alia consecanea
 huic doctrinae theorectica lumina, divorum
 nostrorum ducum arcana traditio splendi-
 de nobis gratificata est.

QUAESTIO IV.

Si humanitas domini et salvatoris nos-
 tri adsumpta fuit, cur non christiparam
 sanctam Virginem existimare debemus sed
 deiparam?

1. Nequaquam Dei Verbi humanitas ap-
 pellatur proprie Christus, ut ita dicamus.
 Namque ut ait theologus Gregorius, Chris-
 tus est propter divinitatem. Haec enim
 humanitatis unctio est, non operatione, ut
 in aliis christis, sed totius ungentis prae-
 sentia sanctificans. Cuius hic effectus est,
 ut id, quod ungit, homo vocetur; et, quod
 ungitur, Deus fiat: commixtis quodammodo
 sicut naturis ita etiam appellationibus,
 et invicem intercurrentibus, unitarum na-
 turarum ratione. Quapropter Dei Verbum
 proprie Christum theologus nominavit, ne-
 que item alium Christum eum qui de vir-
 gine; sed unum tantummodo novit Chris-
 tum ex Deo patre Verbum, cum propria
 carne. Quoniam itaque is quem peperit no-
 bis virgo, Christus Deus et homo natura-
 liter est, unus idemque, propterea virgo
 deipara proprie vereque dicitur: nam Deus
 nobis per ipsam prodiit, quia ex ipsa nobis
 editus parte est. Etenim Deus Verbum na-
 turaliter carni proprie unitum, mediante
 anima intellectuali, cuncta quae sunt ho-

Responsio.

minis propria adscivit, atque in se recepit. In hoc enim et ipsius exinanitio consistit. Operatio quippe fuit beatae huius unionis, ut Deus fieret is qui assumptus est, et homo vicissim appellaretur is qui assumpsit. Quoniam itaque homo dominicus vere ex virgine est, sustinuisse nativitatem dicitur Verbum, utpote quod ea quae hominis sunt propria adscivit: nam carnis proprium est nasci: ideoque proprie vereque deipara virgo est non christipara. Nam defugientes divisionis impietatem, unum eundemque personam, si minus naturam, dicimus dominum nostrum Iesum Christum, Deum eundem et hominem, consubstantiali patri secundum divinitatem, et consubstantiali nobis secundum humanitatem: naturalem Dei patris filium secundum divinitatem, et naturalem item matris filium secundum humanitatem: aversantes videlicet eos qui duos filios vel Christos existimant, unum quidem de patre Deo dicentes, alterum vero de virgine; vel denique alio quovis modo dividentes unicum dominum nostrum Iesum Christum, secundum Theodori ac Nestorii vesaniam. Sic autem Christum unum ac dominum confitemur, non quasi hominem cum Verbo simul adorantes, nequa divisionis phantasia irrepat dum dicimus simul, sed tamquam unum eundemque adorantes: etenim non est ab eo alienum corpus, cum quo et ipsum Verbum patri adsidet: non item tamquam duobus consistentibus filiis, sed uno secundum suam cum carne propria unionem. Nequaquam enim homo se ipsum pro nobis tradidit, ne fides nostra et spes erga hominem esset: sed ipsum Deus Verbum factum homo, proprium tradidit corpus pro nobis: ac propterea proprie vereque deipara virgo est et dicitur.

ἀνθρώπου ἰδίᾳ ὑποκύσας, καὶ εἰς ἐαυτὸν κατεβήκατο· ἐν τούτῳ γὰρ ἔστιν αὐτοῦ καὶ ἡ κείνοισι ἐργον γὰρ γέγονε τὸ μακαρίως ταύτης ἐνώσιος, τὸ ποιῆσαι θεὸν (A) λη-
 εθῆναι, καὶ ἀνθρώπον κληθῆναι (B) λα-
 βούται· ἔπει εὖν ὁ κυριακὸς ἀνθρώπου κατὰ ἀληθειαν ἐστὶν ἐκ παρθένου, ὥσο-
 μῆναι λέγεται γέννησιν ὁ λόγος ὡς τὰ του-
 του οἰκονομήσθαι ἰδίᾳ· ἰδίῳ γὰρ σαρκὶς τὸ ὑποβῆναι, καὶ διὰ τοῦτο κυρίως καὶ καὶ ἀληθειαν θεότοκος ἡ παρθένος ἐπαρχῆς καὶ οὐ χριστότοκος· εὐεργοντες γὰρ τὸ τῆς θεογονίας ἀσίστηναι· ἕνα καὶ (C) αὐτὸν τῇ ὑποστάσει, εἰ καὶ μὴ τῇ εὐσί, φανέν (D) κυρίον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸ αὐτὸν θεὸν τε καὶ ἀνθρώπον, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸ αὐτὸν κατὰ τὸ ἀνθρώποτηναι· εὐσίς τ' θεοῦ καὶ πατρὸς υἱὸν κατὰ τὸ θεότητα, καὶ εὐσίς τ' μικροῦ υἱὸν καὶ τὸ ἀνθρώποτητα· ἀποστέ-
 φέμενοι εἶναι, διὸ υἱὸς ὁ Χριστὸς δοξάζον-
 τας, ἕτερον μὲν τὸ ἐκ θεοῦ πατρὸς εἶ-
 ναι λέγοντας, ἄλλοι δὲ τὸ ἐκ τ' παρθένου· ἡ ὑποστροφὴ θεμελιώδης τὸ ἕνα κυρίον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸ Χριστόν. καὶ τὸ θεολόγου καὶ Νε-
 στωρίᾳ φρενοβλάβηται· οὕτω δὲ Χριστὸν εἶνα καὶ κυρίον ὁμολογούμενον. οὐχ ὡς ἀνθρώ-
 πον συμπεροσκεινόντες τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ τομῆς σαιτασία παρασκήνεται διὰ τὸ λε-
 γαν τὸ σὺν, ἀλλ' ὡς εἶνα καὶ (E) αὐτὸν προσκυνοῦντες· οὔτε γὰρ ἄλλοθεν αὐτοῦ τὸ σῶμα μεθ' οὗ καὶ αὐτὸς συνιθροῦν τῷ πατρὶ, οὐχ' ὡς δυο σάκων συνεδρόνων εἶναι, ἀλλ' ὡς ἐνὸς καθ' ἑνώσιον μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός· οὐ γὰρ ἀνθρώπος ὑπερ ἡμῶν ἑαυτὸν δίδωκεν, ἵνα μὴ ἡ πίστις ἡμῶν καὶ ἡ ἐλπίς εἰς ἀνθρώπον ᾗ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος ὑποκύμνος ἀνθρώπος τὸ ἰδίον σῶμα δίδωκεν ὑπερ ἡμῶν καὶ διὰ τοῦτο κυρίως καὶ καὶ ἀληθειαν θεότοκος ἡ παρθένος ἐπαρχῆς τὴν λέγεται.

cod. 2.

cod. f. 36. 1.
 col. 1.

Πῶς ἐκ δύο φύσεων ἢ Χριστὸν λέγο-
μεν; ὁ γὰρ Θεὸς λόγος μόνος προϋπῆρχε
ἢ καὶ σάρκα οικονομίας ἢ κυρίῃ ἡμῶν καὶ
σωτήριος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Cur ex duabus naturis Christum dici-
mus? nam Deus Verbum solum extitit ante
domini nostri et salvatoris Iesu Christi in-
carnationem.

Ἀποκρίσις

α'. Ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ
ἀρρήτως τὸ καὶ αἰδίως ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πα-
τρός ὑψωθεὶς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐστίν,
καὶ αὐτῆς φύσεως ὣν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ
πνεύματι· ἢ δὲ ἀνθρώπινον ἢ ἀνέλαβεν
οὐσίαν, οὐχ ὑποτίθεται ὁ τῆς εὐσεβείας λο-
γισμὸς ἀποδόξασε πλάσσει τὸ ὑπερφυσικόν καὶ
ἀβυσσοειδὲς ἐνώσεως· εἴ τις γὰρ ἀναπειλάσσει
σησὶν ὁ Θεολόγος τὸ ἀνθρώπον, εἴθ' ὑπο-
τιθῆναι λέγει τὸν Θεόν, κατὰ κριτος· οὐ γέν-
νησις γὰρ Θεοῦ ἐστὶ τοῦτο, ἀλλὰ φυγὴ ὑψω-
τίσεως· τὰ οὖν φρενοβλαβέως Θεοδώρου καὶ
Νεστορίου εἰσὶ τὰ τοιαῦτα τερατεύματα,
δύο υἱοὺς καὶ δύο πρόσωπα δοξάζει ἐπὶ τῷ
καὶ Χριστὸν μυστήριον· οὐκ ἀνάγκη ἢ ἐπὶ τῷ
συνθέτῳ πάντα τὰ μέρη, εἴτε ὡν ἢ σύνθε-
σις, ἀποῤῥησιν καὶ κατὰ ἑαυτὰ τὴν συνθέ-
σεως τὴν ἀποτελέσματος· ἰδοὺ γὰρ τὰ σώ-
ματα σύγκειται εἴς ἕνας καὶ εἶδος, καὶ τὸ
πρῶτον αὐτῶν ὑποκείμενον, καὶ οὐδὲτερον
αὐτῶν κατὰ ἑαυτὸ τῆς ὑψωτικῆς αὐτῶν
ἀποῤῥησις, ἐν μόνῃ δὲ θεωρεῖται εἰς τὰ εἴ-
δη συνεστῆκεν εἰς ταῦτα ὡς πρὸς οἰκείας
ἀρχὰς αὐτῶν ἀνατρέχει· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ
τῆδε κόσμος σύγκειται ἐκ τεσσάρων στοι-
χείων, καὶ οὐκ ἔχοντες λέγειν ὅτι προῦσαν
ἐκ τῆς ἰδιοὑποστάτως καὶ κατὰ ἑαυτὰ τῇ ἐκερσίᾳ
τῆς τοῦτου ἀφωγῶν· μόνον γὰρ ἐν τῇ
μικρᾷ αὐτῶν γνωρίζονται· οὐκ εἰρηθὴ γὰρ
ὁ δημιουργὸς ἀπὸ τῶν ταῦτα ὑποστῆσαι,
ὥστε οὕτω δίκην τινὸς χειροτέχνης εἴς αὐτῶν
τὸν κόσμον ἀφωγαλάνη, ὡς ἀπὸ ἕλης καὶ ὀ-
ργάνου· πνεύματι γὰρ τὰ πάντα ἐκ μηδεν-
των παρήγαγε· μόνον γὰρ ἠθέλησε, καὶ
τὸ ἔργον ἀπερρολογεῖται αὐτά· ἀνείδει-
ς γὰρ ἐστὶ καὶ πάντα καὶ δυνάστη· οὐδὲ γὰρ
ῥαίνεται ἡμεῖς πρὸς τελείωσιν τῷ ἑαυτοῦ ἔρ-
γων ὁ Θεός.

β'. Καὶ ὁ ἀνθρώπινος σύνθετός ἐστι
ἐκ ψυχῆς καὶ σφύματος καὶ σώματος

Responsio.

1. Unigenitus filius Verbumque Dei
ineffabiliter et sempiternè ex Deo patre ge-
nitus ante omnia saecula fuit, eiusdem na-
turae cum patre et sancto spiritu. Huma-
nam vero quam adsumpsit substantiam,
non tradit religiosa recta doctrina forma-
tum fuisse ante supernaturalè et insepara-
bilem unionem. « Siquis enim, inquit
theologus, formatum fuisse ait hominem,
et deinde ei subintrasse Deum, maledictus
sit. Haud quippe Dei generatio haec est
sed generationis negatio. Sunt ergo haec
vesani Theodori ac Nestorii portenta, duos
filios duasque personas existimare in Chri-
sti mysterio. Nec vero necesse est in com-
positionibus partes omnes, ex quibus fit
compositio, per se praecessisse unam-
quamque compositioni rei effectae. Ecce
enim corpora componuntur ex materia et
forma, in primigenio illorum subiecto: et
tamen illorum neutrum per se ante geni-
tiram ipsorum existerat: sola autem men-
tis nostrae contemplatione, in ea unde con-
fiunt, tamquam ad propria principia re-
currunt. Illic pariter mundus ex quatuor
confit elementis, neque tamen dicere pos-
sumus ea praecessisse propria subsistentia
et per se et operativa virtute ante quam
ille crearetur: etenim in sola ipsorum com-
mixtione agnoscuntur. Namque haec crea-
tor ante creare non eguit, ut sic artificis
instar ex ipsis mundum produceret, tam-
quam ex materia et instrumento: nutu
potius omnia ex nihilo eduxit. Tantum vo-
luit, et opera subsecuta est: nullius quip-
pe indigus per omnia dynasta est: neque
tempus requirit ad suorum operum effi-
cientiam Deus.

2. Homo compositum quoddam est ex
anima intellectuali et corpore constans: ac

ne huius quidem cuncta membra compo-
rimus propria hypostasi per se praeexi-
stentia ante partium hominis compositio-
nem: nam neque corpus praeexistit per se
et per effectum, nisi in potentia: etenim
sperma et menstua praeexistunt corpori
humano in potentia, non tamen adhuc ef-
fectu, ad quem ab aliquo possunt adduci.
Alioqui vero, si partes sunt ad aliquid,
nam universi alienius et absoluti dicuntur
partes, et totum dicitur partium universi-
tas, quia partium complementum est: in
quibus totum spectatur ut totum: haec autem
totum considerantur invicem et coëxistunt:
ergo partes, quatenus partes, non praeexi-
stunt totius compositioni, si quis rem cu-
riose scrutetur. Haud igitur, etiamsi domi-
num nostrum Iesum Christum ex duabus
naturis dicunt patres, haud inquam neces-
se est anteriorem formationem ipsius ho-
minis existimare, ne in Pauli ac Nestorii
impietatem incidant, dum duos filios et duo
individua in uno domino nostro Iesu Chri-
sto supponunt: sed naturis in unione in-
columibus et inconfusis et indivisis sic
censemus. Namque unio non fuit confusio;
quamobrem et conservantur post unionem
illa ex quibus fit unio; differentiam non
in partium divisione agnoscendo, ut aiunt
patres, sed in compositionis ratione, tam-
quam subtili consideratione spectando. Si-
multaneam enim humanitatis existentiae
censemus Verbi unionem. Atque ut accu-
ratius huius rei doctrina exponatur, scien-
dum est, quod cum dicimus ex duabus
naturis unum Christum, intelligi volumus
substantiales solasque differentias, deitatis
inquam, et Christi eiusdem humanitatis,
ex quibus salutaris constructio confecta
est magni Dei ac salvatoris nostri Iesu
Christi: dum eius oeconomia et uniformis
hypostasis, aliter quidem significat physi-
cam naturarum in eo concurrentium in-
convertibilem et inconfusam differentiam;
aliter autem demonstrat unam et indivi-
duam et inseparabilem personae unius

πνεύματος, καὶ τούτοις οὐχ' ὅλα τὰ μέρη εὐ-
ρίσκομεν, ἰδιοῦποστάτως καὶ καθ' ἑαυτὰ
προϋπάρχοντα ἢ τῶν μερῶν τούτοις συνθέ-
σεως. οὔτε γὰρ τὸ σῶμα προϋπαρχὲν καθ'
ἑαυτὸ καὶ καθ' ἐέργειαν εἰ μὴ τοι γεδύνα-
μι· τὸ γὰρ σπέρμα καὶ καταμήνιον προϋ-
φίσκει, δυνάμει ὃν σῶμα ἀνθρώπινον. οὐ
μὲν τοι γὰρ καὶ καθ' ἐέργειαν, δύναται δὲ
ἀρχθῆναι εἰς ἐέργειαν ὑπὸ τινος· ἄλλως
τε ἢ εἰ τὰ μέρη τῶν πρὸς τι εἰσὶν, ὅλα γὰρ
τινὸς καὶ παντὸς λέγεται ἕλον, συμπληρω-
τικὸν ὑπάρχον τῶν μερῶν, ἐν οἷς τὸ ὅλον
θεωρεῖται ὡς ὅλον ταῦτα ἢ συνεπινοοῦν-
ται ἀλλήλοις καὶ συνπαύεχουσιν, οὐκ ἄρα
τὰ μέρη ὡς μέρη προϋπάρχουσι ἢ συνθέ-
σεως τοῦ ὅλου, ἐάν τις πολυπραγμονήσῃ·
οὐκοῦν εἰ καὶ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν καὶ κύριον
Ἰησοῦν Χριστόν ἐκ δύο φύσεων λέγουσιν οἱ
πατέρες, οὐκ ἀνάγκη προδιάπλασιν ἐπὶ τῶν
ἀνθρώπων αὐτοῦ δοξάζειν, ἵνα μὴ εἰς τὸ
Παύλος ἐκ Θεοφίλου ἐμπέσωσιν ἀσέβημα.
δύο νόους καὶ δύο ἄτομα εἶπὶ τῶν ἐνός καὶ κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑποτιθέμενοι,
ἀλλ' ὡς τούτων σωζομένων ἐν τῇ ἐνώσει,
καὶ ἀσυγχύτως καὶ ἀφραπτοῦ καὶ ἀδιαιρέτως
τοῦτο δοξάζομεν. οὐκ ἐγένετο γὰρ σύγ-
χυσις ἢ ἔνωσις, διὸ καὶ σώζεται μὴ τῶν ἔνω-
σιν τὰ ὅσα ὦν ἢ ἔνωσις, ἢ διαφοράς οὐ καὶ
τῶν ἀνά μέρος διαίρεσιν γνωριζομένης, καθὼς
εἶπον οἱ πατέρες, ἀλλ' ἐν τοῖς ἢ συνθέ-
σεως λόγοις ὡς ἐν ἰσχυραῖς ἐνοαῖς θεω-
ρουμένης σύνορμον γὰρ τῇ ὑπάρξει τῶν ἀν-
θρωπώτου, τῶν λόγων ἰσχυρὸν τῶν ἔνωσιν καὶ
ἵνα ἀκριβέστερον ὁ περὶ τούτου λόγος ῥα-
νωθῇ, δεῖ γινώσκων ὅτι τὸ ἐκ δύο φύσεων
λέγειν τῶν ἑαυτοῦ, ὑποβάλλει νοεῖν τὰς
οὐσιμότητας καὶ μόνας διαφοράς, τῶν θεότητος
φημι ἢ τῶν καθ' αὐτὸν ἀνθρωπότητος. εἰ
ὦν τὸ σωτήριον ἀποτέλεσμα γένοιε τῶν με-
γάλης Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, ἢ καθ' αὐτὸν οἰκονομίας καὶ ἐνοει-
δοῦς ὑποστάσεως, ἐτέρως μὲν σημαίνουσης
τὸ οὐσιμὸν τῶν ἐν αὐτῇ συνδιδραμηνέτων
φύσεων ἄφραπτον καὶ ἀσύγχυτον διαφοράς,
ἐπὶ ὡς ἢ παριστάσης τὴν μίαν ἐκ ἑτομον καὶ
πρὸς ἑτομον τῶν ἐνός προσώπων ὑπόστασιν σύ-
ν-

cod. f. 37. a.
col. 1.

Θεοι· καὶ διὰ τοῦτο περὶ μὲν (W) αὐτὸν ὁράται καὶ οὕτω καὶ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις· ἄλλη τὴ καὶ ἄλλη εἰσὶ φύσις τε καὶ ὑποστατικὸς ὁ λόγος τῷ οἰκείῳ ἡνώθη προσλημμάτι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 5'.

Εἰ ἡ ἕνωσις τὰ πνευματικὰ μέρη πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ σύνθεσιν, ἐν ἀποτελεῖ καὶ οὗ δύο, ἐπεὶ οὗκ ἕνωσις κυρίως λέγεται, πῶς δύο φύσεις καὶ τὸ κατ' οὐσίαν ἕνωσιν ἐκ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ; δοκεῖ γὰρ ἡ τοιαύτη ὁμολογία, διαιρητικὴ εἶναι καὶ ὑπὸ τῆς εἰσώσεως συνημμένων· τί δὲ διηλοῖ καὶ ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις.

α'. Ἀληθὲς ὁ λόγος· καὶ γὰρ ἡ ἕνωσις τὰ συνημμένα πρὸς σύνθεσιν τινὸς ἀποτελεσματος ἐν ἀπεργάζεται, ἀλλ' οὐ πάντας καὶ φύσιν ἰδοῦ γὰρ ἀνθρώπου σύνθετον ἔστι πρᾶγμα· ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος πνεύματος. κατ' οὐσίαν τούτων ἕνωσιν, καὶ οὐχ' ἐν ἑστὶ τῇ φύσει· οὐδὲ γὰρ ταῦτόν ἡ ψυχή τῷ σώματι κατ' οὐσίαν· τοῦτο γὰρ ὁ ἀνθρώπος, ψυχή λογικὴ σώματι ὁργανικῶς συνημμένῳ κεραιμένῳ· ὡσαύτως καὶ ὁ κόσμος, σύνθετον ἔστιν ἐξ ἐτερογενῶν συγκείμενον, ἀλλ' οὐχ' ἐν ἑστὶ τῇ φύσει· καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν οὖν ὑπόστασις σύνθετος οὖσα, οὐχ' ἐν ἑστὶ τῇ φύσει· ὡς γὰρ φησιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος· ἵ· εἰ γὰρ καὶ τὰ συναμφοτέρα ἐν οὐ τῇ φύσει, τῇ δὲ συνόδῳ· εἰ γὰρ ἄγιοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας, μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τῷ μορφοῦς θεοῦ λόγῳ, ἐδίδαξαν ἡμᾶς δύο φύσεις ὁμολογεῖν ἐν αὐτῷ, ἀσυγχύτους τὰς φύσεις διατηρήσαντας ἐξ ὧν καὶ συνετέθη· καὶ γὰρ ἢ ὅπως κατὰ ταῦτόν ἀμφοτέρω, ἀνθρώπος μὲν ὡς φύσις· καὶ ὁμοῦ καὶ ἀληθὺς, θεὸς δὲ ὁ αὐτὸς φύσις καὶ ὡς, καὶ ἀληθὺς ἐκ τῆς παλαιᾶς γνώσεως καὶ φανερόν· εἰ οὖν καὶ πρὸς τὴν εἰσώσεως μία ἡ τοῦ θεοῦ λόγου φύσις, καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν

compositam hypostasim. Ac propterea in eodem conspicitur naturalis et hypostatica unio; et alio atque alio sensu naturaliter et hypostaticè Verbum proprio unitum est adsumpto.

QUAESTIO VI.

Si unio concurrentes partes ad totius compositionem, unum efficit non duos; quoniam haud proprie unio dicitur; quomodo duae sunt naturae post substantialem unionem in domino nostro ac salvatore Iesu Christo? Videtur enim professio haec divisionem facere naturarum sub unione coniunctarum. Quid vero significat etiam unio hypostatica?

1. Verax sermo est; etsi enim unio copulata ob alienius rei efficiendae compositionem, unum quid producit, non tamen omnino secundum naturam. Ecce enim homo composita res est, anima et corpore constans, substantialiter his unitis, neque tamen unica natura est: neque enim eadem substantia est animae et corporis. Homo enim definitur: anima rationalis corpore organice sibi unito utens. Sic etiam mundus, compositio est ex heterogeneis compacta, neque unica constat natura. Igitur Christi quoque hypostasis cum sit composita, non unicam naturam habet. Namque ut ait theologus Gregorius, quamquam ambo faciunt unum, non tamen natura, sed coniunctione. Quippe sancti patres atque doctores ecclesiae post unigeniti Dei Verbi inhumanationem docuerunt nos duas in illo confiteri naturas, his tamen inconfusis servatis ex quibus constat: nam reapse in eodem ambae; homo nempe natura et vere spectabilis; Deus autem idem natura, verique ex prodigiis agnitus et manifestatus. Si ergo tum ante unionem una Dei Verbi natura fuit, itemque post inhumanationem una Christi natura, cuiusnam demum hanc esse censemus? Num deitatis? Et quomodo

Responsio.

homo natura Emmanuel factus est per omnia nobis similis absque peccato? Sin potius ea humanitatis natura est, quomodo natura Dens Christus? Iam si forte heterogeneum aliquid praeter concurrentes naturas confectum est, sicut Apollinaris Blasphemiat, confusioque et cinus contigit naturarum, vel terrena natura in divinam conversa, vel divina in humanam transformatam; si tamen aliqui nos inconfuse unita agnoscimus quae ad Christi hypostasin concurrerunt, et ex duabus naturis Christum credimus; qui fieri potest, ut duo inconfusa, tum in unione tum post illam, duo esse non agnoscamus et confiteamur? Rursusque, si physicas divinae naturae itemque humanae proprietates post unionem fateamur, ex quibus differentiam quoque concurrentium agnoscimus naturarum; nam Christus corpore circumscriptus est, incircumscrip- tus autem divinitate; idemque creatus et increatus, factus et non factus: cur non duas naturas credere debemus? quoniam duae etiam harum sunt physicae proprietates: etenim proprietates, aliorum denique sunt proprietates.

2. Age vero has duas naturas non divisas vel in duplici hypostasi contemplamur, sicuti Nestorii adseclae perverse nituntur opinari; sed in una hypostasi, et in uno solitario individuo, natura utraque cum naturali sua proprietate a nobis intellecta, atque ita manente etiam in unione. Tenent enim unaquaeque proprie apprimeque proprietates suas, deinde et alterius propter substantialem unionem. Quomodo autem unigeniti filii ac Verbi Dei dicimus factam exinanitionem? Num in ipsius natura, an in aliena? Sed si in propria natura, mansit idem simplex et incompressibilis, nihil adsumens. Tum vero quomodo factus est homo? Quod si in alia, id est in terrena prout ait evangelista, Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, quid ni hanc confitemur conservatam esse in- conversam etiam post unionem? Rursus-

μία τοῦ Χριστοῦ φύσις, τῇ αὐτῇ δοξάζομεν ταύτην; ἢ θεότητι; ὡς πᾶς ἀνθρώπος εἶσι ὁ Ἐμμανουὴλ γέγονε κατὰ πάντα ὁμοῖος ἡμῖν χωρίς ἁμαρτίας; εἰ ἢ ὁ ἀνθρώπος τῇ αὐτῇ, πῶς εἶσι θεὸς ὁ Χριστός; εἰ ἢ ἑτεροφύεις τι παρὰ τὰς συνελθούσας φύσεις ἀπετελέσθη, καθὼς Ἀπολλινάριος βλασφημῇ, συγχυσίς τε καὶ συμῶς γέγονε τῶν φύσεων. ἢ τῆς χοικῆς εὐσεως εἰς τὴν θεοκλήν μεταίεσις, ἢ τῇ θεοκλή εἰς τὴν χοικὴν μεταποίησις, ἄλλως δὲ εἰ ἀσύγχυτα ἐν τῇ ἐνώσει τὰ συνελθόντα ἐν τῇ καὶ Χριστὸν ὑποστάσι ζωώσκειν, ἐκ δὲ οὗ εὐσεως ὁ Χριστὸν δοξάζομεν, πῶς τὰ μὴ συγχυθέντα δύο ἐν τῇ ἐνώσει καὶ μὴ ἐν ὧσιν οὐ δύο γνωρίζομεν καὶ καθομολογοῦμεν; καὶ πάλιν εἰ τὰς φυσικὰς ιδιότητας τῆς θείας φύσεως καὶ τῆς ἀνθρώπινης ὁμολογοῦμεν μὴ τὴν ἐν ὧσιν, ὡς ὧν καὶ τὸ ἀσφωδὲν τὸ συνελθόντων ζωώσκειν φύσει, καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς περὶ ἡμετέρας μὲν ἐστὶ καὶ τὸ σῶμα, ἀπερίγραπτος ἢ καὶ τῇ θεότητι, καὶ κτιστός, καὶ ἀκτιστός, καὶ ὀφειλμένος, καὶ ἀνεκτός. πῶς οὐ δύο φύσεις δοξάζειν ὀφείλομεν; ἐπεὶ δὲ δύο καὶ τούτων φυσικαὶ ιδιότητες· αἱ γὰρ ιδιότητες, τῶν εἰσιν ιδιότητες.

β'. Ταύτας δὲ τὰς δύο φύσεις, οὐκ ἐν διχρήσει, ἢ ἐν ὑποστάσει διιτητῇ θεωροῦμεν, καθὼς εἰ ἀπὸ Νεστορίου διαφθερόμενος ἐκβάλλεται τοῖς, ἀλλ' ἐν μίᾳ ὑποστάσει καὶ ἐν ἐνὶ ατόμῳ μοναδικῷ, ἐν ιδιότητι τῇ κατὰ φύσιν ἑκατέρως ἰσομενῆς καὶ μονάσης ἐν τῇ ἐνώσει ἐπιλέγονται γὰρ ἐκάστη κυρίως καὶ πρώτως τὰ ἐαυτῆς· δὲ τέρως ἢ, καὶ τὰ τῆς ἑτέρας διὰ τὴν κατ' οὐσίαν ἐνωσιν· πῶς δὲ τοῦ μοιροῦστος υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ Θεοῦ λόγον καὶ τὴν κένωσιν γεγενῆσθαι; ἄρα ἐν τῇ ἐαυτοῦ φύσει, ἢ ἐν ἑτέρᾳ; ἀλλ' εἰ μὲν ἐν τῇ ἰδίᾳ εἶσι, ἔμεινεν ὁ αὐτὸς ἄπλοῦς καὶ ἀσύνθετος μὴδὲν προσλαβὼν καὶ πῶς γέγονεν ἀνθρώπος; εἰ δὲ ἐν ἑτέρᾳ, τοῦτερον ἐν τῇ χοικῇ κατὰ τὴν εὐαγγελιστὴν ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, πῶς οὐ ταύτην καθομολογοῦμεν ἄσφατον φυλαχθεῖσαν καὶ μετὰ τὴν ἐνω-

cod. G. 48. A. col. 1.

cod. 2.

σιν· καὶ πάλιν εἰ αἱ δύο φύσεις καθ' ὑπόστασιν ἐνωθεῖσαι καὶ ἀσύγχυτοι μέν-
εσθαι, μίαν ἀπετέλεσαν φύσιν κατὰ τὴν
τῆς ἐναντίας μοίρας, τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ
ἡ σύγχυσις τῆς συνελθόντων οἷδε ποιεῖν,
τίς ἡ διαφορά συγχύσεως καὶ ἀσυχύσε-
(1); εἰ γὰρ ἀσύγχυτα ἐν τῇ ἐνώσει τὰ συνελ-
θόντα, ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν ὑπόστασις γι-
νώσκοντες, ἐν δύο δὲ φύσεων (2) Χριστὸν
δοξάζοντες, πῶς τὰ μὴ συγχύοντα δύο
ἐν τῇ ἐνώσει, οὐ δύο γνωρίζοντες καὶ καθο-
μολογοῦντες· θαυμάζω δὲ τῶν Ἀκεφα-
λους, οἱ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγος σε-
σαρκωμένον μεθ' ἡμῶν καθομολογοῦν-
τες, ἀρνοῦνται τὸ δύο φύσεων τὸ ἀλήθειαν·
ἡ γὰρ Θεοφύλακτος σάρξ, ἡ ἐνοσίχθων ἐστὶν
ἥτοι ἔχει φύσιν, ἡ φύσις ἐστὶν ἀμοιροῦ-
ν· ἀλλ' εἰ μὲν ἔχει, διὰ τί καὶ μὴ συναριθ-
μεῖται; εἰ δὲ οὐκ ἔχει, τί ἐστὶ διεξάτω-
σαν ὡς καθήκει καὶ μετὰ χάριτος διε-
χόμεθα.

γ'. Καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς καὶ ἡμῖν ὁμοού-
σιος ἐστὶ καὶ τῷ πατρὶ, καὶ οὔτε καθ' ἡμῖν
ἐστὶν ὁμοούσιος, ὁμοούσιος ἐστὶ καὶ τῷ πα-
τρὶ· οὔτε πάλιν καθ' αὐτῶν ὁμοούσιος
ὑπάρχει, ὁμοούσιος ἐστὶ καὶ ἡμῖν καὶ εἰ ταῦ-
τα οὕτως ἔχει, πῶς οὐ δύο φύσεις εὐσεβῶς
καὶ μὴ τὴν ἐνωσιν δοξάζειν ὀφείλομεν; ἐπὶ ᾧ δὲ
μίας φύσεως, ἀδύνατον τοῦτο γινώσκοντες· ἐπεὶ
εὐρεθήσεται ἡ σὰρξ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ
ὁμοούσιος· ὁ Χριστοῦ προσωποποιήσεως, οὐ
φύσιν σύνθετον ἀλλ' ὑπόστασιν σημαίνου-
σης, διὰ οὗν ταῦτα πάντα, δύο φύσεις καὶ
μὴ τὴν ἐνωσιν δεῖ καθομολογεῖν εὐσεβῶς·
ἡ γὰρ ἐνωσις τὰς δύο φύσεις εὖ ὥν συν-
έθηκεν ὁ Χριστὸς, ἐν ἀπετέλεσε καὶ τὸ αὐτο-
μόν καὶ κατὰ τὴν ὑπόστασιν ὡς ἡδη λέγεται·
οὔτε γὰρ φερὲς, οὔτε σύγχυσις τὴν φύσεων
γένεσις· τὸ γὰρ τῆς οἰκονομίας Θεῶν καὶ
φρικτὸν μυστήριον, τὰς δύο φύσεις ἠνώσεν
ἐν μιᾷ ὑπόστασι, καὶ περὶ αὐτὴν αὐταὶ
θεωροῦνται καὶ ἐστὶν ὁ αὐτὸς Θεὸς ἅμα
καὶ ἄνθρωπος· καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὸ πᾶν

que, si duae naturae secundum hyposta-
sim copulae, et inconfusae manentes,
unam effecerunt naturam, ut pars adver-
saria dicit; id autem ipsum confusio quo-
que concurrentium facere solet, quatenam
superest differentia confusionis ab inconfu-
so? Si enim inconfusa esse in unione
ea quae concurrunt, in Christi hypostasi
agnoscimus; et ex duabus naturis Christum
credimus; quomodo duo inconfusa in unio-
ne, haud duo esse agnoscimus et confite-
mur? Porro miror Acephalos, quod unam
naturam Dei Verbi incarnatam nobiscum
confitentes, negant nihilominus duarum
naturarum veritatem. Nam theophora caro,
vel est substantialis idest naturam habet;
vel naturae est expers. Quod si habet,
cur non etiam connumeratur? Sin
naturam non habet, demonstrent quid ei
demum sit, prout deceat, nosque id grato
cum animo excipimus.

3. Praeterea Christus et nobis consub-
stantialis est et patri; nec quomodo con-
substantialis est nobis, ita et patri; vicis-
simque non quomodo consubstantialis est
patri, ita et nobis. Quod si ita se habet,
cur duas naturas etiam post unionem re-
ligiose credere non debemus? Namque in
unica natura hoc fieri nequit; alioqui com-
perietur caro Deo patri consubstantialis,
quoniam Christi appellatio non naturam
compositam sed hypostasim denotat. Ho-
rum omnium causa, duas naturas etiam
post unionem religiose confiteri oportet.
Namque unio duas naturas, ex quibus Chri-
stus consistit, unum effecit secundum in-
dividuum et secundum hypostasim, ut iam
dictum est. Nam neque cinus neque con-
fusio naturarum contigit: etenim divinum
tremendumque incarnationis mysterium
duas naturas univit in una hypostasi, et in
haec illae spectantur, estque idem Deus si-
mul et homo: ita autem quatenus exhibet

(1) Reapse orientales semientychiani fatentur nullam factam esse confusionem aut mutationem
divinitatis et humanitatis, et tamen dicunt unam naturam. Atqui haec ipsa confusio est quam nos dicimus,
videlicet ex duabus una natura. Ludificentur itaque verbis.

substantialiorem naturarum differentiam in-
conversam et divisionis immunem etiam
post unionem.

4. Quod vero haud haec naturarum
confessio, ut existimant Eutychiani, divi-
sionem invehat in divinam oeconomiam,
quia numerus dividere solet, hinc fiet
manifestum. Numerus quantitatis est pro-
prius, huius tamen non continuatae sed di-
visae. Hic vero non habet sibi subiectas
individuas monadas, quae enim conficiant:
namque ut aiunt huius doctrinae periti,
numerus est ex monadibus composita mul-
titudine. Si ergo monades ipsum constituunt:
neque est quicquam praeter has, nam ut
totum in partibus consideratur: sequitur
ut his extinctis, ille quoque simul extingua-
tur, id est nullum habeat subiectum: quod
si non habet, haud profecto natura eius
per se ipsa dividit aut coniungit. Verum-
tamen si utrumque recipit, ut patrum qui-
dam dixit, id fit in partium compositione
et copula: quod sane agnoscere licet ex de-
nario numero. Nam si monadas eius spe-
ctabimus in se ex quibus confit, in has di-
viditur, id est in quinque et quinque. Nam
quinque et quinque copulata, decem effi-
ciunt. Idem quoque et in omni numero in-
telligimus. Neque hinc tantum patet, na-
turam numeri neque dividere neque con-
iungere, sed ex hac etiam consideratione.
Sit in conspectu lignum continuum quin-
que puta cubitorum: si hoc quinquicubi-
tate appellaverimus post factam dimensio-
nem, num ideo divisimus, numero pro-
nunciato, ligni continuitatem? Vel si de-
cem modios dixerimus talis speciei, num
ipsos antea divisos, in unum cumulum id-
circo collegimus? Nequaquam. Quamob-
rem numeri natura per se neque dividit
neque coniungit: neque enim diversa est
a monadibus ex quibus consistit; frustra-
que calumniosiores recusantes orthodoxam
et inconfusam duarum naturarum confes-
sionem in uno vereque domino et Deo ac
salvatore nostro Iesu Christo, veritatem

στήται την εὐσέβειαν τῆς σύσειων διαφορὰν
ἀτρέπτου καὶ ἀδιαίρετου φυλαχθεῖσαν καὶ
μὴ τ' ἰνωσιν.

δ'. Ὅτι, ἢ οὐκ αὐτὴ ἡ τ' σύσειων ἐμο-
λογία, καθὰς ἰσοῦσιν οἱ ἀπὸ ἰδυρχοῦς,
διαίρεσιν εἰσάγει τῇ θείᾳ οἰκονομίᾳ, τοῦ
ἀριθμοῦ διαρρεῖν περὶ σκότος. δῆλον ἐστὶ
εἶναι ὁ ἀριθμὸς τ' ποσοῦ ἔχει. Ὁ τοῦτο οὐ τ'
συνεχὲς ἀλλὰ τ' διηρημένον. ὥστε ἢ οὐκ ἔχει.
ὑποκειμένα πράγματα, ἀλλὰ μοιρομετεῖς
τὰς μονάδας, συνισώσας αὐτὴν ὡς γὰρ φα-
σιν οἱ τὰ τοιαῦτα δεινοὶ, ἀριθμὸς ἔστι τὸ
ἐκ μονάδων συνεχῶς πληθύνει· εἰ οὖν αἱ
μονάδες αὐτὸν συνιστῶσι, καὶ ἐκείναι τί παρὰ
ταύτας, ὡς ἔλεον γὰρ ἐν μερεσι θεωρεῖται,
ἔθεν καὶ ἀναιρεμένων αὐτῶν καὶ αὐτὸς συν-
αναιρεῖται αὐτοῖς, δῆλον ἐστὶ οὐκ ἔχει τι
ὑποκειμένον· εἰ ἢ μήτοι, οὐκ ἔστι ἡ σύσις
αὐτοῦ καθ' ἑαυτὴν οὔτε διαρρεῖ οὔτε συν-
άπτει· ἀλλ' εἰ ἄρα, ἀμφοτέρωδε διεχεται, κα-
θὰς τίς τ' πατέρων εἶπεν, ἐν τῇ τ' μερῶν
συνθείσει καὶ διαρρεῖται, ὥστε ἐν εἰς ἰδίῃ
ἐπὶ τ' δεκά αριθμοῦ· εἰ μὲν γὰρ τὰς μονάδας
αὐτοῦ θεωρησώμεθα καθ' ἑαυτὰς ὥστε ὡν καὶ
συνέστηκεν, εἰς ταῦτα διαρρεῖται, τοῦτέστι
εἰς τὰ πέντε καὶ πέντε· εἰ ἢ πρὸς τ' μονάδας
αὐτῶν ἀποβλεψώμεθα, ὥστε αὐτῶν συνάπτει-
ται· τὰ γὰρ πέντε καὶ πέντε συνασθέντα, τ'
δεκά συντίθεται· τὸ αὐτὸ ἢ καὶ ἐπὶ παντὸς
ἀριθμοῦ νοοῦμεθα· οὐ μόνον ἢ ἐκ τούτου δῆ-
λον ἐστὶν ὅτι ἡ σύσις τ' ἀριθμοῦ οὔτε διαρ-
ρεῖ οὔτε συνάπτει, ἀλλὰ καὶ καὶ ταῦτ' αὐτὴ
εἰνοῖαν, πρόκειται ζῆλον συνεχὲς εἰ τύχοι
πέντε πέντε, ἐὰν ἀποκαλέσωμεθα αὐτὸ
πετάπηχυν τοῦτο καταμετρήσασαιτες. παρὰ
τοῦτο συνιδείλωμεθα τῇ προφορᾷ τ' ἀριθμῶ.
τ' ἐν τῷ ζῆλῳ συνεχῶς· ἢ δεκά μονάδες ἐι-
πόντες τῶδε τ' εἶδες, συνήψαμεν αὐτοὺς ἐν
διαρρεῖσι τυγχάνοντας, εἰς μίαν συνεχῶς·
οὐδαμῶς ὥστε οὖν ἡ φύσις τ' ἀριθμοῦ καθ'
ἑαυτὴν οὔτε διαρρεῖ οὔτε συνάπτει, οὐδὲ γὰρ
ἐτέρα ἐστὶ παρὰ τὰς μονάδας ὥστε ὡν συν-
έστηκε. καὶ μάλα οἱ κατηχητοὶ ὡς αὐτοῦ
μετροὶ τ' εὐσεβῆ καὶ ἀσκήσαντων τ' οὗτο φέ-
σειον ὁμολογίαν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου καὶ
ἀληθοῦς κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος καὶ ἡμῶν

col.

end. l. 25. 1
col. 1.

Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ τὸ ἀληθεῖαν μὲν ἡμεῖς
ἐπηρώτων καὶν ὁπῆ ποτε, προσφάσεις εἰρί-
σκας τὴν ἐλευθέραν ἀποδείξας τῇ ᾗ ἐπὶ τοῖς
καὶ μὴ ἐκ τῆς ἰδιοτήτων τῆς διαφορᾶς τῆς φύ-
σεως ἐπὶ τῶν ὁμολογούντων οὐδὲ ᾗ ὡς ἀνέμνητας
δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν ὡς ἐν καὶ ἐν (1),
ἀλλὰ τὸ ἑτεροφυῆς τῆς συνελθόντων καθόμο-
λογοῦμεν διὰ τὴν τοιαύτης φύσεως.

εἰ. κατὰ γὰρ τοῦ πατρὸς ὁ ἀριθμὸς
φύσεων ἐπὶ τῶν ὁμολογούντων, οὐ δαλοῖ προση-
μεῖως καὶ κατὰ πρῶτον λόγον τὸ ποσὸν
αὐτῶν. ἀλλὰ τὸ κατὰ τὰς φύσεις παρελ-
λαμένον παρίσχησιν ἐν τῇ εἰπωμένῃ ἀν-
θρώπων καὶ βοῶς καὶ ἵππου τρεῖς φύσεις εἶναι,
οὐ τὸ ποσὸν αὐτῶν προσηγουμένους σημαί-
μεν. ἀλλὰ τὸ καὶ τὸ εἶδος παρελλα-
μένον παρίσχησιν τρεῖς ἢ ἀνθρώπους λέ-
γοντες, Παῦλον εἰ τύχοι καὶ Πέτρον καὶ
Ἰωάννην, τὸ διηρημένον αὐτῶν κατὰ τὸ
ποσὸν σημαίνον. οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς δύο
φύσεις δοξάζομεν ἐπὶ τῆς δεσπότου Χριστοῦ
τῆς ἀληθείας ἡμῶν Θεοῦ, οὐχ' ἵνα ἀριθ-
μητὰ πράγματα καθόμολογησώμεν, ἀλλ'
ὅπως τὸ ἑτεροφυῆς τῆς συνελθόντων ὡς
σησώμεν τῇ μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ τὰς φύσεις
εἶναι πιστεύομεν ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἰδιότητι
καὶ ἐνώσει τῶν ὁμογενῶν ἀσυγχύτους διὰ τὴν
τὴν οὐσιώδη σύγκρισιν τε καὶ ἐνώσιν αὐ-
τῶν, τὴν τοῦτων διαίρεσιν κατ' ἐπὶ τοῖς
col. 2. λέγομεν, τὰ μὴ διηρημένα τοῖς πράγμα-
σιν, ὡς διηρημένα τῷ λόγῳ ὑποτιθέμενοι.
οὐκοῦν ὁ ἀριθμὸς τῶν φύσεων ἐπὶ τῶν ἐνός
καὶ τῶν αὐτοῦ ὡς ἀλλοιωμένων προσώ-
πων, τὸ μὲν διάφορον τῶν εἰς μίαν ὑπόστα-
σιν ἐνωθέντων παρίσχησι, πραγματικὴν ἢ
οὐκ εἰσάγει τομὴν ἢ διαίρεσιν. οὔτε γὰρ ἡ
ἐνώσις τῶν δύο φύσεων γίγνεται σχετικὴ, ἢ
κατ' ἀντιστοίχον, ἢ κατ' ἐξουσίαν, ἢ κατ'
ἐνέργειαν. ἵνα δύο πρόσωπα ὁμολογήσω-
μεν, ἢ δύο υἱοὺς, ἀλλὰ κατ' ὑπόστασιν,
τοῦτέστι ἐν ἀτόμῳ ἦσαν ἐν μιᾷ ὑπόστα-
σιν, ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως καὶ ἀδιαί-
τως· ὁ γὰρ θεὸς λόγος ἐκ πατρὸς ἐκλάμ-

que nobiscum sero saltem agnoscere, fru-
stra inquam perditioni suae praetextus ex-
cogitant. Nam cogitatione tantummodo
ex proprietatibus differentiam naturarum
cognoscimus. Non enim cum numerabiles
duas naturas confitemur tamquam unum
et eum; sed heterogeneous concurrentium
constitumur in tali natura.

5. Nam iuxta patres, numerus de na-
turis praedicatus, haud demonstrat prin-
cipaliter, et primogenio sensu, quantita-
tem illarum, sed naturarum ipsarum di-
versitatem exhibet. Etenim si dixerimus
hominis et bovis et equi tres esse natu-
ras, nequaquam illarum quantitatem prin-
cipaliter denotamus, sed speciei diversa-
tem innuimus. Secus, cum tres homines
dicimus, Paulum puta, Petrum, ac Iohan-
nem, distinctionem illorum in quantitate
significamus. Propterea et nos duas natu-
ras censemus domini Christi veri nostri
Dei, non ut duas numeratas res confitea-
mur, sed ut heterogeneous concurrentium
significemus. Namque intima vi naturas
esse credimus, quae in naturali proprietate
et unione servatae sunt inconfusae; propter
vero concretionem atque unionem, harum
distinctionem mente a nobis fieri dicimus,
illa scilicet quae reapse non sunt divisa,
tamquam divisa verbis proponentes. Igitur
naturarum numerus in una eademque per-
sona pronuntiatus, differentiam illorum
denotat quae in una hypostasi sunt unita;
nequaquam tamen realem inducit divisio-
nem aut separationem. Etenim haudqua-
quam unio duarum naturarum fuit rela-
tiva, aut per anaphoram, aut per benivo-
lentiam, aut per activam vim, ne forte duas
personas fateamur, aut duos filios, sed se-
cundum hypostasim, id est in individuo,
sive in unica hypostasi, inconfuse. sine
conversione aut divisione. Nam Deus Ver-
bum quod ex patre supra nostrum cogi-

(1) Ecce non dicit unam et unam, nempe naturam; sed unum et unum, nempe unum Christum. Alioqui naturae per se mente spectatae, sunt prorsus numerabiles, id quod etiam noster retro dixit p. 616, et infra mox repetet.

tatum effulsit, ex matre supra nostrum aequae intellectum ortum est: manens quod erat id est natura Deus, factum est quod idem non erat, id est vere natura homo ex sancta deipara semperque virgine Maria: nec divinitate in carnis naturam conversa, neque carne ad deitatis naturam translata: ideoque a nobis una composita hypostasis recte creditur: duae vero naturae inconvertibiles in unione conservatae. Ubi enim unio nominatur, ut ait sanctus Cyrillus in epistola ad Eulogium, haud unius rei significatur coniunctio, sed vel duorum vel plurium natura diversorum. Iam si commixtio concurrentium fieret et alteratio, iam non unio esset sed confusio. Sed enim naturalem unionem iure optimo credimus: necesse est itaque differentiam quoque unitarum hypostatice naturarum confiteri.

6. Sed neque recusamus unam etiam dicere Dei Verbi incarnatam naturam, orthodoxo videlicet sensu: quandoquidem nonnullos patres invenimus, praecipueque beatum Cyrillum, hanc usurpasse dictionem, propter Pauli et Nestorii adseclas, qui personas atque naturas clamitabant, atque harum praetextu divisionem invehebant; norunt enim ita duas significari naturas, si certe caro non est sine substantia. Iam patres dum unam Dei Verbi naturam incarnatam dicunt, haud iis repugnant, qui duas adfirmant. Nonnulli vero his quoque patrocinati sunt. Omnium instar testis idem beatus Cyrillus, qui in sua ad Eulogium epistola ait: si ergo unionem dicimus, constat quod in Domino confitemur carnis unionem animatae intellectualiter et rationaliter. Et qui duas naturas dicunt, sic existimant. Unio autem secundum hypostasim significat, quod Dei Verbi hypostasis, una ex tribus deitatis hypostasisibus, nequaquam praeexistenti homini se copulavit, sed in sanctae virginis utero forma-

φας ὑπὲρ ἑνῆσαν, ἐκ μητρὸς ἀνέταλιν ὑπὲρ λόγον· μίνας γὰρ ὁ πρ, τοῦτέστι εἰς τὸ θεός, ἐγένετο ὑπὲρ οὗκ ἦν ὁ αὐτός, τοῦτέστιν ἄσθεω⁹ εἰς τὴν ἀλήθειαν ἐκ τῆς ὑγίας θεοτόκου καὶ αἰετοπαρθένου Μαρίας, μητε⁹ τῆς θεότητος εἰς τὴν σὰρκόσιν φαν τραπεύσης, μητε⁹ τὴν σαρκόσιν εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν· καὶ διὰ τοῦτο ἡμῖν ὑπόστασις μία σύνθετος καλῶς πιστεύεται· αἱ δὲ δύο φύσεις ἄτρεπτοι ἐν τῇ ἐνώσει φυλαχθεῖσαι· ὅσα γὰρ ἑνώσις ἐνυμάζεται, ὡς ἐκείνι ὁ ἐκ ἁγίοις Κύριλλον ἐν τῇ πρὸς Εὐλόγιον ἐπιστολῇ (1), οὐχ⁹ εἰς πρόσημα σημαίνεται σύνθετος, ἀλλὰ ἡ δύο καὶ πλειόνων καὶ διαφερόντων ἀλλήλοις καὶ φύσιν· εἰ γὰρ φύσιν τῇ συνεθέντων γένει καὶ ὁδοτροπῇ, οὐκέτι ἑνώσις γέγονεν ἀλλὰ συγχυσις· ἀλλὰ μὴν ἑνώσις φυσικὴ καλῶς δεξάζομεν, ἀνάγκη καὶ τὸ διάφορον τῇ κατ' ὑπόστασιν ἡνωμένων φύσεων ὁμολογῆσθαι.

ς'. Οὐ παροξυνόμεθα δὲ καὶ μίαν φύσιν εἰπὼν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην κατὰ τὴν εὐσεβῆ ἑνῶσιν, διότι τινὰς εὐρίσκομεν τῶν πατέρων, καὶ μάλιστ' ὁ μακάριον Κύριλλον τῇ τοιαύτῃ χρησαμένους φωνῇ, διὰ τοῦτο ἀπὸ Παύλου καὶ Νεστορίου ὑποστάσεις τε καὶ φύσεις ἐπισημαίνοντας, καὶ προσάσας τούτων διαίρεσιν εἰσάγοντας· ὅ· ἴσασιν γὰρ ὡς ταῦτα αἱ δύο σημαίνονται· φύσεις, εἰ γὰρ μὴ ἔστι σὰρξ ἀνούσι· εἰπότες δὲ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην οἱ πατέρες, οὐ διαμαχίσαντο πρὸς τοῦτο δύο λέγοντας, τινες δὲ καὶ ὑπεραπελογήσαντο αὐτῶν καὶ μάρτυς ἀντὶ πάντων, ὁ αὐτός μακάριος Κύριλλον ἐν τῇ πρὸς Εὐλόγιον ἐπιστολῇ εἰπὼν· εἰ τοίνυν λέγομεν ἑνωσιν, δῆλον ὅτι ἐπὶ τῇ κυρίᾳ ὁμολοσομεν, ὅτι σαρκὸς ἐψυχωμένης κοίτης καὶ λογικῆς· καὶ οἱ δύο τὰς φύσεις λέγοντες, οὕτω νοοῦσιν· ἡ δὲ κατ' ὑπόστασιν ἑνώσις δηλοῖ ὅτι ἡ ὑπόστασις τῆς θεοῦ λέγει, ἡ μία τῶν τριῶν ὑποστάσεων τῆς θεότητος, οὐ προϋποσάντι ἀνθρώπῳ ἡνώθη· ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῆς ὑγίας παρθένου ἐδη-

col. 1. 39
col. 1.

1 Extat inter opera Cyrilli ed. Auberti T. V. part. 2. p. 122. seq.

2 Ideo Cyrillus in dialogo apud nos p. 102. διακρίσθαι naturas non vult.

μιούργησαν αὐτῷ ἐξ αὐτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ
 υποστάσει σάρκα ἐψυχωμένην, ψυχὴν ἔχου-
 σαν * λογικὴν τε καὶ νοεράν, ὅπερ ἔστι φύσις
 ἀνθρώπου· ἵνα ἢ καὶ τοῦτο μὴ λάθωμεν,
 θεὸν γενώσκον· ὅτι τινὲς τὸ ἀριθμητικὴν
 ἐπιτήμην ὑκριβομμένων, τὰ δύο οὐκ εἶπαν
 εἶναι ἀριθμὸν τέλειον (1), ἀλλ' ἀρχὴν καὶ
 εἰσαγωγέα πρὸς τὸ τέλειον καὶ πρῶτον ἀριθ-
 μὸν τὰ τρία ἐπάγοντα.

ζ'. Καὶ ταῦτα μὲν, ἐξ ὧν ἡζιώθη-
 ῶν λαβεῖν ἐλεηθέντες ὑπὸ Θεοῦ ἐκ τῆς
 διδασκαλίας τὸ θεηγόνων ἡμῶν πατέρων,
 πρὸς τὸ πείθεσθαι τὴν φύσιν τὴν οὐσιώδη
 διαφορὰν ἀτρέπτου φυλαχθεῖσαν κατὰ τὴν
 ἐνωσιν ἐπὶ τῷ κατὰ Χριστὸν μυστηρίῳ· ὅτι
 ἢ οὐχ' ἡμῶν τὸ δόγμα τοῦτο, ἀλλὰ ἡ
 Θεοσέβων πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, ὀλίγα
 παθεῖ τὸ μήκος τὸ γραμματικόν, ὅ ἀντὼν
 διδασκαλίας πειθεστέμοι, ὁ λόγον πι-
 σωσόμεθα.

Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐκ τῆς κατ' Ἀρειαν-
 ῶν γ' λόγος.

καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ ἀπόστολος διὰ τοῦτο
 εἶρηκε· Χριστοῦ οὐκ παθόντος, οὐ θεότητι
 ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, ἵνα μὴ αὐτοῦ τὸ
 λογικὸν ἴδιον καὶ φύσιν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς σαρ-
 κὸς ἴδια φύσις τὰ πάθη ἐπηγωνισθῇ (2).

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς κατ' Ἀπολιναρίου λόγος.

Καὶ οὕτως ἀν λέγοιτο τέλειος Θεὸς καὶ
 τέλειος ἄνθρωπος ὁ Χριστός· οὐχ' ὥς τῆς
 κτῆς τελειότητος εἰς ἀνθρώπινον τελειότητα
 μεταβληθείσης ὅπερ ἐστὶν ἀσεβεία· οὐδὲ μὴν
 ὡς δύο τελειότητων καὶ διαίρεσιν ὁμολογε-
 μένων, ὅ ἐστιν ἀλλότριον τὴν εὐσεβείαν· οὐδὲ
 κατὰ προκοπὴν ἀρετῆς, ἢ πρόσληψιν δικαιο-
 τυνης, μὴ γένετο, ἀλλὰ καθ' ὑπαρξιν ἀνγ-
 λιπῇ, ἵνα εἰς ἡ τὰ ἐκάτερα τέλειος καὶ πάν-
 τα Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός (3).

Βασιλείου ἐκ τῆς κατ' Εὐνομίου λόγος.

Ἐγὼ γὰρ καὶ τὸ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρε-
 χον, ἴσον δυνάτει τῷ ἐν οὐσίᾳ Θεοῦ ὑπάρε-
 χον φημί· ὥς γὰρ τὸ μορφήν ἀνεληφέναι

vit sibi ex ipsa, propria in persona ani-
 matam carnem, cui anima inerat rationa-
 lis et intellectualis, quae est humana na-
 tura. Sed ne hoc etiam nos lateat, scien-
 dum est, nonnullos arithmeticae doctrinae
 apprimè peritos negare, duo esse perfe-
 ctum numerum, sed initium et introdu-
 ctionem ad perfectum primumque nume-
 rum qui in tribus consistit.

7. Atque haec, quatenus misericordia
 Dei concessum nobis fuit discere a patrum
 nostrorum deiloquorum magisterio, ob ad-
 serendam naturarum substantialem diffe-
 rentiam, quae immutabilis in Christi my-
 steriorum conservata est etiam post unionem.
 Quod autem haud nostrum sit hoc dogma,
 sed theologorum patrum nostrorum doctri-
 na, pauca aliqua (ut scripturae prolixitati
 pareamus) ex ipsorum doctrina hie subtex-
 dentes, sermonem nostrum confirmabimus.

Sancti Athanasii ex sermone tertio ad-
 versus Arianos.

Nam et ipse apostolus propterea dicit:
 Christo igitur passo, non deitate, sed carne
 pro nobis. Nempe ut non ipsius Verbi natu-
 rae viderentur propriae, sed carnis potius
 naturae agnoscerentur propriae passionēs.

Eiusdem ex libro adversus Apollinarem.

Atque ita perfectus Deus dicitur, et per-
 fectus homo: non quasi divina perfectio
 transformata sit in perfectionem humanam,
 quod est impium. Neque item quasi duas
 perfectiones divisim confiteamur, quod est
 ab orthodoxia alienum: nec quasi virtutis
 incrementum, aut iustitiae susceptionem;
 absit, sed secundum indeficientem subsi-
 stentiam, ita ut sint ambo unus perfectus
 per omnia Deus et homo idem.

Sancti Basilii ex libris adversus Eunom-
 ium.

Ego enim etiam dictionem « in forma
 Dei esse » parem aio esse illi « in substan-
 tia Dei esse. » Sicut enim formam servi ad-

1) Idcirco graeci itemque orientales tam in nominibus quam in verbis duale a plurali distinguunt.

2) Extat revera in serm. III. 34. adv. Arianos.

3) Extat in lib. I. 16. adversus Apollinarem.

sumpsisse, in substantia humanitatis Dominum nostrum factum esse significat, sic dum ait in forma Dei esse, divinae substantiae omnino exhibet proprietatem.

Sancti Gregorii theologi ex secundo sermone de filio.

Deus autem dicitur non Verbi, sed eius qui spectabilis erat. Nam quomodo sit Deus Dei? Sicut etiam pater, non illius spectabilis erat, sed Verbi. Nam duplex erat: ita ut alterum de eo proprie dicatur, alterum improprie. Secus vero in nobis res se habet: nostrum enim proprie Deus est, non proprie autem pater. Et post alia. Etiam si enim ambo unum sunt, non tamen natura, sed coniunctione.

Sancti Ambrosii episcopi Mediolani ex symboli explicatione.

Eos autem qui simplicem hominem dicunt Christum, vel passibile Verbum, vel in carnem conversum, vel consubstantiatum (deitati) habuisse corpus, vel de caelo illud detulisse, aut esse phantasma, vel mortuum Deum Verbum indiguissae ut a patre suscitaretur, vel inanime corpus adsumpsisse, vel sine mente hominem, vel duas Christi naturas concretionem confusas unam effecisse naturam: et non confitentes unum dominum nostrum Christum duas habere inconfusas naturas, unam vero personam, secundum quam unus est Christus, unus dominus: hos anathematizat sancta Dei catholica et apostolica ecclesia.

Sancti Gregorii episcopi Nyssae ex sermone catechetico.

Qui Dei nobis in carne manifestati demonstrationes quaerit, ad eius opera respiciat. Nam, et quod omnino Deus sit, nullam aliam habebit quismquam demonstrationem, quam illius operum testimonium.

δοῦλα, ἐν τῇ οὐσίᾳ τῇ ἀνθρωπότητι τῷ κυρίῳ ἢ μὴ γινώσκων σημαίνει, οὕτω λέγων ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχειν, τὴν Θεῖας οὐσίας πάντως παρίσῃσι τὴν ἰδιότητα (1).

cod. f. 59. b. col. 1.

Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τῷ Θεολόγῳ ἐκ τῆς δούτης λέξεως τῆς περὶ υἱοῦ.

Θεὸς (1) ὃς λέγονται ἄν, οὐ τοῦ λόγου τοῦ ὁρῶμένου διέ: πῶς γὰρ ἂν εἴη Θεοῦ Θεός: ὡς περ καὶ πατὴρ οὐ τῷ ὁρῶμεν. τοῦ λόγου δὲ καὶ γὰρ ἦν διπλούς· ὥς τε τὸ μὲν κυρίως ἐπὶ ἀμφοῖν, τὸ δὲ οὐ κυρίως, ἐναντίας διέ ἢ ἐφ' ἡμῶν ἕχῃ· ἡμῶν γὰρ κυρίως μὲν Θεὸς οὐ κυρίως ὃ πατὴρ. καὶ μετ' ἑτέρα· εἰ γὰρ καὶ τὰ συναμφοτέρα ἦν, ἀλλ' οὐ τῇ φύσει· τῇ δὲ συνόδῳ (2).

Τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων ἐκ τῆς ἐξηγνήσεως τῆς Θεῖας συμβόλου.

Τοὺς ὃς λέγοντας ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστόν, ἢ παθετὸν τὸν λόγον, ἢ εἰς σάρκα τραπεύοντα, ἢ συνουστωμένον ἐσχηκέναι τὸ σῶμα, ἢ οὐρανόθεν αὐτὸ κεικομμέναι, ἢ φάντασμα εἶναι, ἢ νηπτόν λέγοντας τὸ θεὸν λόγον, διδεδῆσθαι τὸ παρὰ τὸν πατέρα ἀναστάσεως, ἢ ἄψυχον σῶμα ἀναληφέναι, ἢ ἄνεκον ἄνθρωπον, ἢ τὰς φύσεις τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνάγκασιν συγχυθείσας μίαν γινώσκων φύσιν, καὶ μὴ ὁμολογοῦντας (3) κύριον ἡμῶν τὸν Χριστόν δύο εἶναι φύσεις ἀσυγχύτους, ἐν ὃς πρόσωπον, καθ' ὃ εἰς Χριστὸς καὶ εἰς κύριον, τούτους ἀναθεματίζῃ ἡ ἁγία τῆς Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας (4).

Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης, ἐκ τῆς κατηχητικῆς λέξεως.

Τοῦ ὃς θεὸν περὶ αὐτῶν ἡμῖν ἐν σαρκὶ, ὃ τὰς ἀποδείξεις ζήτων, πρὸς τὰς ἐνεργείας βλαπέντων καὶ γὰρ τῷ ὅλως εἶναι θεόν. οὐκ ἂν τις ἐτέρων ἀποδείξεων ἔχοι, πλὴν διὰ τὴν ἐνεργειῶν μαρτυρίαν (5).

col. 2.

(1) Lib. I. adv. Eunomium, in editione Garnerii T. I. p. 230.

(2) Cod. heic κυρίως; sed et in editione, nec non infra in testimoniis post quaestionem XVII. scribitur Θεός, et in hoc etiam mox loco Θεός Θεοῦ.

(3) Greg. naz. orat. XXX. 8.

(4) Edidi egomet hunc Ambrosii locum ex Auastasio presbytero, Script. vet. T. VII. p. 7.

(5) Cap. XII. ed. Paris. T. II. p. 499, ubi mendose deest πλὴν ante εἶναι.

Τοῦ ἀγίου Ἰωάννου ὁ χρυσοστόμος ἐν τῷ
ζ' λόγῳ ὁ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ μοι δοῦλε μορφὴν ἔλαβε, ἦκ-
τεςιν ἄνθρωπον ἐγένετο φησίν· οὐκοῦν ἐν
μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, Θεὸς ἦν· μορφῇ γὰρ
καὶ μορφῇ κεῖται· εἰ τοῦτο ἀληθές, καὶ κεῖνο
εἴσει ἄνθρωπος ἡ μορφῇ τῷ δούλῳ· οὐκοῦν
εἴσει Θεὸς ἡ μορφῇ τῷ Θεοῦ (1).

Τοῦ ἀγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξαν-
δρείας. ἐν τῷ εἰς τὸν κ' Ματθαῖον εὐαγγέλιον.

Ὁ σατὰρ ὁ ἀληθινὸς τε καὶ ἰσχυρὸς, καὶ
ὡς ἐν τύπῳ τῷ ἐξ ὕλης διπλοῦντος, αὐ-
τὸς ἔστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ
διπλοῦς χαρακτήρ (2). Ὁ αὐτὸς πάλιν εἰς
τὸν κ' Ἰωάννην εὐαγγέλιον ἔλθων· ἐπεὶ τί
ποιήσεις ὅταν ἡμῖν ὁ ἀπλοῦς τῷ φύσιν εἰσ-
βαῖν διωλῶς.

Αὐταὶ τὸ θεοδόξων ἡμῶν πατέρων φω-
ναὶ, ταῦτα ἑήματα ζωῆς αἰωνίης τῷ Χριστοῦ
μαθητῶν, δι' ὧν καθάπερ ἥλιος τὰς ἰδίας
τῷ φωτὸς ἐκπλῶσαντες ἀκτίνας, πᾶν τὸ
καθ' ἡμᾶς φωτίζαντες τῇ ἐνότητι τῷ πνεύ-
ματος πρὸς ἑαυτοὺς καὶ δι' ἑαυτῶν πρὸς τὸν
θεὸν ἐπανήγαγον· ἕνα γὰρ καὶ τὸ αὐτὸν υἱὸν τῷ
θεοῦ μονογενῆ πανταχῶς τὸ κύριον ἡμῶν Ἰη-
σοῦν τὸν Χριστόν, συμφώνως ἐκήρυξαν, τέ-
λειον τὸ αὐτὸν ἐν θεότητι καὶ τέλειον τὸ αὐτὸν
ἐν ἀνθρωπότητι, ἑὸν ἀληθινὸν καὶ ἄνθρωπον
ἀληθινὸν τὸ αὐτὸν, ὃς τῷ φύσει δις φορὰς μὴ
ἀνηρημένως διὰ τὴν ἑνωσιν· σωζομένην ἢ μάλ-
λον, ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῶν ιδιότητι· ἐξεπαλί-
δωσαν ἢ ἡμᾶς, καὶ μίαν τῷ θεοῦ λόγον φύσιν
σεσαρκωμένην, εἴτεν ἐνανθρωπήσαντα τε-
λεία ἐνανθρωπήσει τὸν Ἐμμανὴλ δογματί-
ζειν. Ὁ γὰρ πατὴρ τὸ οἰκτιρῆσαι καὶ θεὸς πάσης
παρακλήσεως, ἀξιῶσαι ἡμᾶς τέτοις κατα-
κολεῖν μὴ σωματικῶς ἀγαθῆς καὶ εὐχ-
ρῆς, ἐνδοξοῦς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας τῆς ἐχ-
θρῆς καὶ πάσης ἀβδυνήσεως ἰνώσεως, τῇ πρεσ-
βεῖα τῆς θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀμήν.

Sancti Iohannis chrysostomi ex homi-
lia septima in epistolam ad Philippenses.

Quoniam servi formam suscepit, id est
homo factus est, ait; sequitur ut in forma
Dei existens, Deus esset: forma enim utro-
que loco ponitur: quod si illic verum est,
heic quoque; natura homo, in forma servi:
igitur natura Deus, in forma Dei.

Cyrilli episcopi Alexandriae ex com-
mentario in Matthaei evangelium.

Stater verus ac intellectualis, in typo
veluti materiali exhibitus, ipse est domi-
nus noster Iesus Christus, duplex charac-
ter. Idem rursus in commentario ad Io-
hannis evangelium, libro nono: quid enim
facies, quando ille qui simplici natura est,
duplex evadet?

Haec sunt orthodoxorum patrum nos-
trorum voces: haec verba vitae aeternae
discipulorum Christi, per quae solis instar
suos lucis expandentes radios, nostramque
omnem sphaeram illuminantes, in spiritus
imitate nos ad se, et per se ad Deum ad-
duxerunt. Unum quippe eundemque filium
Dei unigenitum, dominum nostrum Iesum
Christum, una ubique voce praedicaverunt.
perfectum ipsum deitate, et perfectum eun-
dem humanitate, Deum verum, et eundem
hominem verum; haud sublata diversitate
naturarum propter unionem, sed conser-
vata potius in naturali ipsarum proprie-
tate. Docuerunt item nos unam quoque Dei
Verbi naturam incarnatam: id est huma-
natum perfecta humanitate Emmanhelem
credere. Pater autem misericordiarum et
totius consolationis, dignos nos faciat his
obsequendi cum conscientia pura et timore
Dei; eripiens nos de malitia hostis et de
qualibet falsi nominis doctrina; precibus
Deiparae et sanctorum omnium. Amen.

(1) In editione Montfauc. T. XI. p. 246.

(2) Animadvertite novum ex deperdito in Matthaeum commentario Cyrilli fragmentum, quod in cate-
pms Possini, Corderii, et Crameri ad Matth. non legitur.

Si duas naturas in Christo domino unitas existimamus, nulla est autem natura absque persona, quomodo non duas dicere personas debemus?

Responsio.

I. Iam superius de substantia et persona sermonem quoad fieri potuit versavimus. Naud est tamen ne nunc quidem incongruum ob quaesiti solutionem de his eisdem quantum licet verba facere. Absque persona natura, id est substantia, numquam erit, sed cum persona: id est res quae in se ipsa subsistens spectatur, neque in alio existit, ut accidentia quae quidem circa substantiam spectantur, at per se subsistere nequeunt, sed tantum in coëxistente ex congenita ipsis natura. Non est autem idem enhypostatatum, id est natura, atque hypostasis: namque enhypostatatum ut diximus substantiam denotat, et commune speciei significat: hypostasis autem talem facit esse hominem, personam definiens characteristicis proprietatibus, et proprium a communi distinguens. Item enhypostatatum, significat se non esse accidens, sed in se propriaque subsistentia spectari. At hypostasis rem significat quae per se est, et separata, nec non concursum proprietatum characteristicarum demonstrat, prout ante diximus in proprietatibus spectatum; ut separet a communi individuum vel personam, etiamsi non absque substantia est.

2. His ita explanatis, sciendum est, in contrariis et oppositis, unius extinctionem, alterius fieri introductionem; prout in luce ac tenebris usuvenit: nam lucis praesentia tenebras perimit. Si ergo enhypostatatum opponitur non hypostatico, sicut substantia accidentibus; et si accidentia, quae non sunt hypo-tatica, substantia carent; perfecto negatione remota, quae vetat quominus sit substantia, sive natura absque

Εἰ δύο φύσεις ἐπὶ τῷ θεωρῶντι Χριστοῦ καὶ ἢ ἕνωσιν δοξάζομεν, οὐκ ἔστι ἡ φύσις ἀνυπόστατος, πῶς οὐ δύο λέγειν τὰς ὑποστάσεις ὀφείλομεν;

α'. Ἦδη μὲν ἀνωτέρω τὸ περὶ τῆς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως λόγον, ὡς ἐπεδείχθη, ἐγρυμιάσαμεν. οὐκ ἄτοπον δὲ καὶ νῦν πρὸς λίσιν τῷ ζητεῖν, τὸ περὶ τούτων ὡς ἔστι πᾶσι διεξελθεῖν λόγον· ἀνυπόστατος φύσις τοῦτέστιν οὐσία, οὐκ ἂν εἴη ποτέ, ἀλλὰ ἐνυπόστατος, τοῦτέστι πρᾶγμα ὑφ' ὧς ἐν αὐτῷ θεωρούμεν (1), καὶ οὐκ ἐν ἑτέρῳ ἔχον τὸ εἶναι ὡς τὰ συμβεβηκότα· ταῦτα γὰρ περὶ τὴν οὐσίαν θεωροῦνται καθ' αὐτὰ ὑποστῆναι μὴ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ἢ συγκειμένης καὶ συμπεφυκίας αὐτοῖς φύσεως, οὐκ ἐπὶ τούτων ἐνυπόστατον, τοῦτέστι φύσις καὶ ὑπόστασις· τὸ μὲν γὰρ ἐνυπόστατον, ὡς εἴρηται, οὐσίαν δηλοῖ, καὶ τὸ κοινὸν τῷ εἶδους σημαίνει· ἡ δὲ ὑπόστασις, (2) τινὰ ἀνθρώπων ποιεῖ· πρόσωπον ἀφορίζουσα τοῖς χαρακτηριστικαῖς ιδιώμασι, (3) τὸ ἴδιον ἀπὸ τῶ κοινῷ διαφέλλουσα, πάλιν τὸ ἐνυπόστατον, τὸ μὴ εἶναι αὐτὸ συμβεβηκὸς σημαίνει, ἀλλ' ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ἰδίᾳ ὑπάρχει θεωρούμενον· ἡ δὲ ὑπόστασις τὸ διηρημένον καὶ καθ' αὐτὸ ὃν δηλοῖ, καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν χαρακτηριστικῶν ιδιωμάτων ἐμφαίνει, καὶ πρῶτον λόγον ἐν τοῖς ιδιώμασι θεωρούμενον· ἵνα τὸ ἄτομον ἀφορίσῃ ἀπὸ τῶ κοινῷ, ἢ τὸ πρόσωπον εἰ καὶ μὴ ἔστιν ἀνούσιος.

β'. Τούτων οὕτω διευκρινηθέντων, δεῖ γινώσκειν, ὅτι ἐπὶ τῷ ἐναντίων καὶ ἀντικειμένων ἢ τῶ ἐνὸς ἀναιρέσις, ἀντισταθῶν ποιεῖται τὸ ἑτέρου, ὡς ἐπὶ φωτὸς καὶ σκοτεινῆς· ἡ γὰρ τῷ φωτὸς παρουσία, ἀναιρέσιν ποιεῖ τῷ σκοτεινῷ· εἰ δὲ ἀντίκειται τὸ ἐνυπόστατον τῷ ἀνυπόστατῳ, ὡς οὐσία τοῖς συμβεβηκόσι, καὶ τὰ συμβεβηκότα ἄτερ εἰσιν ἀνυπόστατα τῇ οὐσίᾳ, ὁρῶν ὅτι τῆς ἀποφάσεως ἀναιρεθείσης, ἢ ἀπαρρηγόρευσης

Ἀποκρίσις.

col. 2.

(1) S. Cyrillus de Trinitate opp. T. VI. p. 13. Ἐνυπόστατον, ἥτοι ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει ὑπάρχον.

μή εἶναι τὸ οὐσίαν ἢ γεν. ἢ φύσιν ἀνυπό-
 στατον, ἢ καταστασις εἰσάγεται ἢ τὸ ἐνυπό-
 στατον ὑποτιθεμένη, καὶ εὐσεβῶς ἐπὶ τοῦ
 Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 δύο φύσεις, καὶ μὴ τὴν ἑνωσιν ὁμολογοῦμεν
 ἐνωσάτους, οὐκ ἐπὶ ἑτερόν τι παρὰ τὸ
 ποταφὸν συνάγεται ἡμῖν, τοτέστιν εἰ δύο
 φύσεις, καὶ δύο ὑποστάσεις, ὡς γὰρ ἐδείξα-
 μεν, ἄλλος λόγος φύσεως, καὶ ἄλλος ὑπο-
 στάσεως. ὁ μὲν τὸ κοινὸν τῶν ἀτόμων σημαί-
 νων, ὁ δὲ τὸ ἴδιον καὶ ἁτομον χαρακτηρί-
 ζων, οὐδὲ γὰρ ἔστι φύσις ὑπόστασις, ἔτι μὴ
 ἢ ἀντιστρέφει· ἢ μὲν γὰρ ὑπόστασις, καὶ φύ-
 σις, ἢ γενὴ οὐσία, δύναται εἶναι, τῷ λόγῳ
 διακρινόντων ἡμῶν τὰ ἰδιώματα καὶ τὴν οὐ-
 σίαν· ἢ ἢ φύσις, οὐκ ἐπὶ ὑπόστασις· ὁ δὲ τὸ
 ἐνυπόστατον εἰς ὑπόστασιν συνάγων, οὐδὲν
 ἕτερον ἀγωνίζεται δεῖξαι, εἰ μὴ ἢ φύσιν μὴ
 εἶναι οὐσίαν· ἄλλως τε καὶ εἰ ταῦτον φύσις
 καὶ ὑπόστασις, ἐπεὶ περ ὁ υἱὸς τῷ αὐτῆς ἔστι
 φύσεως τῷ πατρὶ, καὶ ὁμοουσιώσατος τοῦτω
 εἶναι προσήκει καὶ τὸ χαρακτηρῆσαι τὸ προσω-
 πα· ἀλλὰ μὴν τοῦτο τὸ ἀληθείας ὁ λόγος
 οὐχ' ὑποβάλλει, ἐπεὶ συναλοφῇ τὸ ὑπο-
 στάσεων εἰσάγεται, καὶ ὀνόματα ψιλά τῶν
 πραγμάτων ἐξηρημένα ἐπὶ τῇ ἀγίας καὶ
 προσκυνητῆς τριάδος, καὶ τῇ Σαβελλίῳ
 τῷ λίβυος κεισφωλῶν.

γ'. Οὐκ ἄρα ταῦτον φύσις καὶ ὑπόστα-
 σις, ὥστε δὴ ἡμῖν ἀγωνίζονται δεῖξαι,
 ὅτι εἰ δύο φύσεις ἐπὶ τοῦ δεσπότης Χρι-
 στοῦ, ἀνάγκη δύο ὑποστάσεις εἶναι· τοῦτο
 καὶ ἡμεῖς τοῖς οὕτω κατασυνδύζουσιν,
 ἀντεπαράγουμεν· εἰ γὰρ καὶ αὐτοὶ Θεο-
 πῶτον ἡμῶν καὶ σωτῆρα Ἰησοῦν Χρι-
 στὸν ἐκ δύο φύσεων δογματίζουσιν, ἀνάγκη
 καὶ αὐτοὺς ἐκ δύο ὑποστάσεων λέγειν,
 εἰ γε κατ' αὐτοὺς ἢ φύσις ὑπόστασις· τοῦ-
 το καὶ ἀλλότριον ἔστι καὶ ἐξω τῆς καθολι-
 κῆς ἐκκλησίας· ὡς γὰρ οἱ θεολογοὶ πα-
 τέρες ἡμῶν ἐξηγήσαντες, ὁ Θεὸς λό-
 γος εἰς ἃν τῆς ἀγίας καὶ προσκυνητῆς
 τριάδος, οὐδὲν κοινωνῶν κατὰ τὴν ὑπό-
 στασιν, τοτέστι κατὰ πρόσωπον, τῶν οὐ-
 ρανῶν οὐκ ἀποστάς, εἰς ἡμᾶς κατελή-
 λυθε, καὶ οὐ γέγονε σωματῶν κατέβη

hypostasi, affirmatio introducitur, quae
 enhypostatatum infert: religioseque in Deo
 ac salvatore nostro Iesu Christo duas natu-
 ras etiam post unionem confitemur hypo-
 staticas: nec quicquam a proposito nostro
 diversum colligitur; id est, si duae natu-
 rae, duae quoque hypostases. Namque ut
 ostendimus alia est ratio naturae, alia hy-
 postaseos; illa enim commune individuor-
 um significat, haec proprium et indivi-
 duum describit. Neque enim natura est hy-
 postasis, quia non convertitur. Nam hypo-
 stasis potest esse etiam natura aut substan-
 tia, nobis utique ratiocinio distinguentibus
 proprietates atque substantiam. Natura au-
 tem non est hypostasis. Si quis vero enhy-
 postatum ad hypostasim trahit, is nihil
 aliud demonstrare contendit, nisi naturam
 non esse substantiam. Alioqui vero si idem
 est natura quod hypostasis, quoniam filius
 eiusdem est naturae ac pater, communem
 quoque cum hoc habere hypostasim con-
 venit, secundum personae characterem.
 Atqui hoc veritatis doctrina non tradit; si-
 quidem contractio personarum fieret, nu-
 daque absque rebus nomina in sancta atque
 adorabili Trinitate restarent, iuxta libyci
 Sabellii vanum dictatum.

3. Non est ergo idem natura quod hy-
 postasis, quam rem ii nobis demonstrare
 conantur, nempe quod si duae Christi do-
 mini sint naturae, duas quoque hypostases
 esse oporteat. Quibus nos arguentibus ita
 occurrimus: nempe quod si et ipsi domi-
 num nostrum ac servatorem Iesum Chri-
 stum ex duabus naturis esse definiunt, ne-
 cesse est eundem ex duabus quoque per-
 sonis ab iis dici; si quidem in ipsorum sen-
 tentia idem est natura quod hypostasis.
 Hoc autem alienum est, et extra omnino
 ecclesiae catholicae regulam. Sicut enim
 deiloqui patres nobis tradiderunt, Deus
 Verbum quum sit unus de sancta atque
 adorabili Trinitate, nalli communicans se-
 cundum hypostasim, id est secundum per-
 sonam, caelo non relicto ad nos venit; ne-

que facta est corporis descensio, sed divinae operationis consilium; habitansque in virginali utero pure et invisibiliter, quasi templum sibi hominem fabricavit, id est substantiam: scilicet enhypostaticam quandam accipiens partem illius naturae, et sub propria hypostasi ut ita dicam solidans, sic nobis ex virgine prodiit, natura Deus, et item natura homo. Si ergo hypostasim non assumpsit, sed humanam substantiam enhypostaticam (neque enim, ut nuper dictum fuit, ante unionem humanitas Christi in propria hypostasi ac per se ipsa existebat) sequitur ut dominum nostrum Iesum Christum non oporteat dicere ex duabus extitisse hypostasibus ante unionem; nedum eum dividere post unionem, duasque hypostasies credere. Namque ut diximus, una hypostasis de sancta et adorabili Trinitate, homo facta, simplex non mansit sed composita exiit: atque unus est idemque tum sanctae Trinitatis tum naturae humanae. Quod autem non eandem esse agnoscit sanctus Basilius substantiam atque hypostasim, testantur ea quae retro attulimus ipsius verba, nec non ea quae in epistola ad Amphilochoium dicuntur, nempe huiusmodi: qui autem idem esse dicunt substantiam atque hypostasim, hi coguntur personas tantum differentes confiteri.

QUAESTIO VIII.

Num liceat dicere in Christo domino substantiam compositam, aequae ac in homine substantiam censemus esse compositam?

Responsio.

1. Quoniam una natura in homine dicitur, non ita tamen quasi una heterogenea conflata sit ex compositorum unionem, in hominis hypostasi, id est ex anima et corpore, non sic inquam hoc dicitur; sed tamquam homine singillatim ad unam eandemque speciem redacto, quin ei quicquam admixtum sit ceteris hominibus alienum: sed omnes eiusdem sint compaginis seu substantiae, eiusdemque definitionis participes. Quia igitur (una) est singulo-

σις, ἀλλὰ θείας ἐνεργείας ἢ βούλητις, καὶ ἐνοικήσας ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ ἀφθάρεως, καὶ ἀσράτως, καὶ ἐαυτῷ τέλειον ἄνθρωπον ἐδημιούργησε, τοῦτέστιν οὐσίαν, ἐνυπόστατον τι μερῶ λαβὼν τῆς ἐκείνης φύσεως καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν οὐσιώσας, καὶ οὕτως ἡμῖν ἐξ αὐτῆς προῆλθε, θεὸς ὢν ὁ αὐτὸς φύσις, καὶ ἄνθρωπος φύσις· εἰ οὖν μὴ ὑπόστασιν ἀνέλαβεν, ἀλλ' οὐσίαν ἀνθρωπίνην ἐνυπόστατον· οὐδὲ γὰρ ὥς ἦδη εἶρηται πρὸ τῆς ἐνώσεως τὸ ἀνθρώπινον τοῦ κυρίου ἰδιοῦ ποσάτως καὶ καθ' ἑαυτὸ ὑπῆρχεν, οὐκ ἂν (¶) κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰρήλῃν ἐκ δύο ὑποστάσεων πρὸ τῆς ἐνώσεως, ἢ διαίρειν μετὰ τῷ ἑνῶσιν καὶ δύο ὑποστάσεις δοξάσαι· ὡς γὰρ εἰρηκαμεν ἢ μία ὑπόστασις τῆς ὑγίας καὶ προσκυνητῆς τριάδος ἐνανθρωπήσασα, οὐκ ἐμενεν ἀπλή ἀλλὰ σύνθετος, εἰς ὃν ὁ αὐτὸς τῆς ὑγίας ἑξιάδου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἔτι δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οἶδεν ὁ ἅγιος Βασίλειος οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, μαρτυροῦσι τὰ ἅνω παρ' αὐτοῦ φθαρθέντα, καὶ τὰ ἐν τῇ πρὸς Ἀμφιλόχιον ἐπιστολῇ λεχθέντα· * εἰσὶ ἡ ταῦτα· οἱ ἡ ταυτὸν λέγοντες οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, ἀναγκάζονται πρὸς ὅσα ὁμολογεῖν διὰ φθορά μόνον.

* ep. 236.

EPITHESES II.

Εἰ δυνατόν εἰπεῖν ἐπὶ τῇ θεωότητι Χριστοῦ οὐσίαν σύνθετον, ὡς ἐπὶ τῇ ἀνθρώπικῃ οὐσίαν σύνθετον δοξάζομεν;

α'. Εἰ καὶ μία φύσις ἐπὶ τῇ ἀνθρώπου λέγεται, οὐχ' ὡς μίας ἑτεροφυοῦς ἀποτελεσθείσης, ἐκ τῆς ἐνώσεως τῇ συντεθειμένων οὐσιῶν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ὑπόστασει, τοῦτέστι ψυχῆς καὶ σώματος, τοῦτο λέγεται· ἀλλ' ὡς τοῦ καθ' ἕκαστα ἀνθρώπου ὑπὸ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀναγομένου, μνησθένος ὅτι τῇ ἑτεροφυοῦς παρὰ τὸν λοιπὸν ἀνθρώπου, ἀλλὰ πάντας τὸ αὐτῆς εἶναι συστάσεως ἢ ἡ οὐσίας, καὶ τῇ αὐτοῦ ἔρου μετεσχηκέναι· ἐπεὶ οὖν ἔστι

Ἀποκρισις.

cod. f. ff. a. col. 1.

τὸ εἶδ' αὐτῶν καθεκάστα ἀνθρώπων, ἥσαν πάντων αὐτῶν ἀτόμων· λέγομεν μίαν φύσιν ἀνθρώπων ἀντὶ τοῦ εἶδους, οὕτως αὐτὴν ὀνομάζοντες, μὴ ἀρνούμενοι δύο εἶναι τὰς ἐν αὐτῷ θεωρούμενας οὐσίας, τοῦτέστι ψυχὴν καὶ σῶμα· οὐδὲ γὰρ μία φύσις ὁ ἀνθρώπου· ἐπεὶ οὐτε ἐν τῇ φύσει κυρίως, ἀλλὰ δύο· κατ' ἄλλο μὲν γὰρ λογίζεται, κατ' ἄλλο δὲ τὸ λογισθὲν ἐνεργεῖ· ψυχῇ μὲν γὰρ νοεῖ τὸ ἐξ λογισάμενου, χερσὶ τὸ νοηθὲν εἰς πέρας ἀγει· ὅτι δὲ δύο φύσεις ὁ ἀνθρώπος, μαρτυρεῖ ὁ ἱουδαεὺς θεὸς Γρηγόριος ἐν τοῖς πρὸς Ἀπολλινάριον γράφων ταῦτα (1)· κατὰ δὲ παχυμερεστέραν τομὴν, καθὼς οἱ πολλοὶ θεωρεῖν ἐδιδάχθημεν, ἐκ νοεῖας ψυχῆς καὶ σώματος εἶναι τὴν ἀνθρώπου σύστασιν ὁμολογοῦντες, πῶς εἰπομεν τὰ δύο ἐν; τὸ ἀποδόλου σαφῶς δύο ἀνθρώπους περὶ ἑκάστον βλέποντος, ἐν οἷς φησὶν· * εἰ καὶ ὁ ἕξ ἡμῶν ἀνθρώπος φθείρεται, τὸ σῶμα λέγων, ἀλλ' ὁ ἕως ἀνακατασκευάζεται ἡμέρα καὶ ἡμέρα, πῶς ψυχὴν αἰνισόμενοι· καίτοι εἰ τρεῖς ἦσαν καὶ τ' Ἀπολλινάριον ἀνθρώποι, δύο πάντως ἀνθρώποι, καὶ ἕνα ἐποίησε φαινόμενον ὥστε καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ὑποδείγματι κρατύναι ἰδίον λόγον ἐν ὀνομάζον τὰ δύο, ὡς γράφεται αὐτὸν ὁ Παῦλος, θεωρῶν τὸν ἀνθρώπον ἐν τῇ διυκῇ σημασίᾳ.

col. 2.

β'. Καὶ οὐ μένον ὁ ἀνθρώπος κατὰ τὸν διδάσκαλον οὐκ ἔστιν ἐν τῇ φύσει, ἀλλὰ καθόλου εἰπεῖν οὐδὲν αὐτῶν κτισμάτων ἐν ἐστὶ τῇ φύσει κυρίως, διότι οὐκ ἔστιν ἀπλοῦν καὶ μονοειδές, ἀλλὰ καὶ ἐκ μὴ ὄντων παρήχθη· οὐδὲ γὰρ αὐτὴ ἡ αὐτῶν ἀρίων ἀργέλων οὐσία· τί δὲ λέγω ταύτην; οὐδὲ πᾶσα ἡ λογικὴ φύσις οὐσία γὰρ ἔστι μετὰ ἀφίσεως, καθὼς οἱ πατέρες ὡς ἀποδοκασιν· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ σωματικὴ φύσις ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων συγκεκμηνη· μένη δὲ ἡ τῆς ἀρίας καὶ προσκυνητῆς τριάδος οὐσία, ὡς καὶ

rum hominum sive omnium individuorum species, dicimus esse unam hominum naturam, pro specie sic eam nominantes; neque idcirco negantes duas esse quas in ipso contemplamur naturas, idest animam atque corpus. Non enim est una natura homo; quia ne unum quidem est in sua proprie natura sed duo: etenim parte sui una cogitat, parte alia cogitatum opere exsequitur: nam postquam intellectuali animo aliquid deliberavit, manibus rem cogitatam ad exitum perducit. Quod autem duae sint in homine naturae, testatur nysenus divus Gregorius in suis contra Apollinarem ita scribens: «secundum vero crasuiorem divisionem, sicut vulgo dividere didicimus, ex intellectuali anima et corpore esse hominis compaginem confitentes, quomodo dicimus quae sunt duo unum? quum apostolus manifeste duos homines in singulis videat, ubi ait: etsi qui est extra nos homo corrumpitur; corpus scilicet dicens; at interior renovatur de die in diem; animam scilicet innuens.» Atqui si tres essent iuxta Apollinarem homines, duos prorsus invisibiles, et unum fecit conspicabilem. Quare etiamsi exemplo de nobis sumpto, suum roborat sermonem, unum appellando quae sunt duo, refutat illum Paulus, hominem dividens in dualem significatum.

2. Neque homo tantummodo, de magistri sententia, non est unum quid natura, sed ut generatim loquamur, creatura nulla unum aliquid proprie est natura, quia non est simplex quid et uniforme, sed ex non extantibus producta: ne ipsa quidem, inquam sanctorum angelorum substantia. Cur vero hanc dico? Ne universa quidem rationalis natura; etenim substantia est cum sanctificatione, sicuti patres tradiderunt. Sic etiam corporalis natura ex quatuor elementis composita. Sola vero sanctae et adorabilis Trinitatis substantia

(1) In editione Zacagnii collect. monument. p. 211.

simplex est et sine specie et omni duplicitate carens. Et animadvertendum est, composita omnia haud unum naturā dici: neque reapse unum sunt, sed forma ac numero constant. Nam mundum, quum sit ex diversis naturis compositus, unum natura dicere nequimus: differentes enim sunt et heterogeneae quae in ipso conspiciuntur naturae: sed et numero multae, unum tamen quod attinet ad conformationem id est numerum. Idem de homine quoque dicimus: namque et homo cum sit unum quid compositum, non tamen unum quid naturā dici potest, quia ex anima et corpore compactus est: atque haec in eo conspiciuntur quod attinet ad membrorum compositionem sive unionem; ceteroqui unum quid est conformatione.

3. Verumtamen de sancta ac beata Trinitatis sanctae natura, quia simplex est et uniformis substantia, ut iam dictum fuit, id dicere nequaquam possumus. Aliter enim se habere, ac compositorum ratio est, Trinitatem credimus. Nam Deus unus est natura, non tamen unus numero sed trinus dicitur: quia tribus constat personis sancta Trinitas, et quidem unaquaeque persona perfecta est. Etenim singulas personas Deum patres recte crediderunt, ita ut sit Deus et Deus ac Deus, non tamen tres Dii sed unus, ut ait theologus Gregorius. Igitur quoniam et Christus duplex est, non potest unus dici natura, sed duo, unus autem hypostasi. Sic etiam dicere non possumus hominem unum esse natura, sed duo. Una autem dicitur natura hominis, quatenus individua omnia, ut diximus, sub unam eandemque speciem sunt redacta. Namque universale de his praedicatur, et existit communitas. Idcirco individua ad unum quid generale secundum naturam congeriem, generali appellatione etiamsi partes sunt, vocitare non reccusamus; quasi una natura universam hominis formam exhi-

ἔστι καὶ ἀνέθετο, καὶ διχα πάσης δι-
πλόης καὶ δεῖ σημειώσασθαι, ὅτι πάντα
τὰ σύνθετα, οὐχ' ἐν τῇ φύσει λέγονται·
οὐδὲ γὰρ εἰσιν ἓν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀποτε-
λεσμα. ἦγουν τῷ ἀριθμῷ καὶ γὰρ τὸν
κόσμον συνθετοὺ ὄντα ἐκ διαφόρων φύ-
σεων συγκείμενον, οὐχ' ἓνα δυνάμεθα εἰ-
πεῖν τῇ φύσει, διάφοροι γὰρ εἰσι καὶ ἐτε-
ροούσιοι αἱ ἐν αὐτῷ θεωρούμεναι φύσεις,
ἀλλὰ πολλά· ἐν ᾗ κατὰ τὸ ἀποτέλεσμα,
ἦγουν τῷ ἀριθμῷ τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ
ἀνθρώπου ταμὲν καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος
ἐν τι ὑπάρχων σύνθετον, οὐχ' ἐν τῇ φύ-
σει δύναται λέγεσθαι, ἐπειδὴ ἐκ ψυχῆς καὶ
σώματος σύγκριται καὶ ταύτας ἔχει πά-
λιν ἐν αὐτῷ θεωρούμενας ἐν τῇ τῷ μέρει
συνθέσει, ἦγουν ἐνώσει, ἀλλ' ἐν κατὰ τὸ
ἀποτέλεσμα.

γ'. Επὶ δὲ τῆς ἁγίας καὶ μακαρίας
εὐσεως ἡ ἁγία τριάς, ἐπειταρ ἀπλῆ
ᾧσιν ἡ οὐσία καὶ μοιροειδὴς ὡς ἦδη εἴρη-
ται, τοῦτο οὐ δυνάμεθα εἰπεῖν· ἀλλως
γὰρ ἡ ἐπὶ τῷ συνθέτον ἔχει περὶ ἧς δο-
ξάζομεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν μὲν τῇ φύσει, οὐχ'
ἐν δὲ τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τρία λέγεται·
διότι τρισυπόστατός ἐστιν ἡ ἁγία τριάς,
τελείας οὐσης ἐκάστης ὑποστάσεως· ἐκά-
στω γὰρ ὑπὸστάσιν Θεὸν τέλειον καλῶς
οἱ πατέρες ἐδίδόξαν· ὡς εἶναι Θεὸν καὶ
Θεὸν καὶ Θεὸν, ἀλλ' οὐ τρεῖς Θεοὺς ἀλλ'
ἓνα κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (1).
οὐκοῦν ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς διπλοῦς ἐστὶ
κατὰ τοῦτο οὐ λύνεται ἐν μὲν τῇ φύσει
λέγεσθαι ἀλλὰ δύο, ἐν ᾗ κατὰ τὴν ὑπόστα-
σιν· οὕτω μὲν ὅν οὐ δυνάμεθα εἰπεῖν ὅ
ἀνθρώπων ἓνα εἶναι τῇ φύσει, ἀλλὰ δύο,
μία δὲ ἀνθρώπου φύσις λέγεται· ὡς πάν-
των τῶν ἀτόμων καθ' ὡς εἴρηται ὑπὸ τοῦ ἑν
καὶ τὸ αὐτὸ εἶληται ἀναγομένον τὸ γὰρ
καθέλου κατηγορεῖται αὐτῶν, καὶ ἐστὶ
κοινωνία· διὰ τοῦτο τῶν ἀτόμων πρὸς τὸ
καθέλου κατὰ τὴν φύσιν καὶ τῇ τοῦ ἑλου
προσηγορία, τὸ μέρος καλεῖν οὐ φασὶ
τοῖς μεθε, ὡς τῆς μιᾶς φύσεως τὸ ἕλον τ

cod. l. 14. b
col. 1.

(1) Hoc non semel ait Nazianzenus, puta orat. XXXI. 28. etc.

ἀνθρώπου εἶδ'· παρὶς πάσης οὐδὲν γὰρ ἔστιν ὁμοούσιον τῷ ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀριθ-
μικμένῳ· σώζῃ γὰρ καὶ ὁ κοινὸς ἀνθρώ-
πος ἐν τῇ ἐνώσει τὸ διάφορον τῆς συ-
θέντων, καὶ οὐδενὸς τούτων συγχυθέντα
φαίνονται τὰ εἶδη ἢ ἰδιώματα· οὐδὲ γὰρ
ὅς πορὰ τοῦ ἡ θανάτου ὁρατὴ γέγονεν ἢ
θνητὴ ἢ ἡμετέρα ψυχῇ, οὔτε ἢ τὸ σῶμα
ἀθάνατον ἢ ἀόρατον.

δ'. Ἐπὶ ἢ Χριστῷ τοιαύτη σχέσις τά-
ξεως οὐχ' εὐρίσκεται· οὔτε γὰρ ὡς ἐπὶ τῷ
ἀνθρώπῳ εἶδ' ἐστὶ χριστῶν, ἵνα ὁ εἰς
παρὰ τὸ καθόλου καὶ κοινὸν Χριστὸν, Χρι-
στὸς αὐτὸς σχηματίζων μία φύσις λέγεται·
καὶ οὐχ', ὡς εἴρηται πολλάκις, ἢ Θεό-
της εἰς τὸ ἀνθρωπότητα μετεβλήθη, οὔτε
ἢ ἀνθρωπότης εἰς τὸ Θεότητα· οὔτε γὰρ
ὅς τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως τῆς δύο
φύσεων, σύγχυσις τις γένοιτο, καὶ ἑτερο-
νοῦς τί ἀποτελέσθῃ· εἰ οὖν ἀτρεπτοὶ καὶ
ἀσπλυντοὶ μεμνημένοι αἱ φύσεις ἐν τῇ ἐνώ-
σει, εἰκότως δύο φύσεις δοξάζομεν· ἀλλὰ
μὴν καὶ μίαν ὑπόστασιν σύνθετον ἐν κτιστῇ
οὐσίᾳ φανερωθεῖσαν· διότι οὐκ ἔστιν οὐδε-
μίαν διρημένην λαβεῖν, καὶ δίχα τῆς ἐτέ-
ρας καθ' ἑαυτὴν ὑφεσῶσαν· ἐπὶ γὰρ τῇ
κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ἢ κατὰ σύνθεσιν
ἐνώσει, τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν διζέρεσιν ἀπο-
βάλλεται· καὶ φυλάττει μὲν πῶς ἑκατέρω-
ς φύσεως ιδιότητα, μίαν δὲ ὑπόστασιν ἥτοι
πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ μετὰ τῷ
σαρκὸς δείκνυσιν· πῶς ἢ οἷον τέ ἐστιν εἰπεῖν
μίαν φύσιν σύνθετον, κτιστὴν καὶ ἄκτι-
στον, προαιώνιον καὶ ἔργχρονον, θείαν καὶ
ἀνθρωπίνην, εἰ μὴ τοι γὰρ βιαζόμενοι τὸν
λόγον ἐπὶ δύο κτιστῶν ἤκην γεννητῶν τοῦτο
εἵπομεν· ὡς εἰδείχθη ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου
καὶ τὸν ἐκείνῃ ἐξοπον· καὶ γὰρ ἢ ἡ αὐτὴ
ὅτι τοῖς μέρεσιν ὅς ὥν συνετέθη ἢ λεγο-
μένη σύνθετος φύσις, καὶ οὐδὲν ἥττον
δύο εἰσι καὶ μετὰ τῷ ἐνωσιν· ἢ ἐτέρα ἐξ
παρὰ τὰ μέρη, καὶ ἑτερονοῦς τί ἀπει-
λέσθῃ· ἄλλως τε ἢ τὰ συντιθέμενα μέρη
πρὸς τὸ ἀποτελεῖσθαι μίαν σύνθετον φύ-
σιν ἀνάγκη ὑφ' ἐτέρου συντιθέσθαι αὐτὰ,
καὶ χρεὼν τινὶ διακριθῆναι καὶ διαλυθῆ-

beat. Nihil porro est consubstantialie eor-
um quae sub una forma numerantur: nam
et communis homo retinet in unione con-
currentium differentiam: nulliusque ho-
rum confusae species apparent et proprie-
tates: neque enim ex invisibili et immor-
tali, visibilis evadit aut mortalis anima
nostra, neque vicissim corpus immortale
atque invisibile.

4. Age vero in Christo haec ordinis re-
latio non invenitur: etenim nequaquam ut
in hominibus, species christorum est, ita
ut unus, praeter universalem communem-
que christum, Christus ipse existens, una
natura diceretur: neque, ut saepe dictum
est, deitas in humanitatem est mutata, ne-
que vicissim humanitas in deitatem: neque
ob hypostaticam unionem naturarum dua-
rum, confusio aliqua contigit, et hetero-
geneum aliquid conflatum est. Si ergo im-
mutabiles et inconfusae manserunt natu-
rae in unione, merito naturas duas esse
censemus: simul tamen unam hypostasim
compositam incretam in substantia creatam
manifestatam: quia nullam ex his licet di-
vise supponere, quasi seorsum ab altera
per se subsistentem. Namque in Christi my-
sterio per compositionem facta unio, con-
fusionem divisionemque recusat: et retinet
quidem utriusque naturae proprietatem,
unam tamen hypostasim seu personam Dei
Verbi cum carne exhibet. Qui autem li-
ceat dicere unam naturam compositam,
creatam et incretam, sempiternam et tem-
poralem, divinam et humanam, nisi forte
vim rationi facientes de duobus creatis sive
factis id dicamus? sicut de homine osten-
dimus eo quem diximus modo. Nam vel
eadem est ac partes, ex quibus compacta
fuit, ea quae dicitur composita natura; tunc
autem nihilo minus duo sunt etiam post
unionem: vel diversa est a partibus; tunc
vero heterogeneous aliquid est effectum.
Alioqui quae componuntur partes ad unam
conficiendam compositam naturam, eas ne-
cesse est opera alicuius componi. et aliquid

tempore indigent ut dividantur antea et dissolvantur, dum invicem singulae distrahuntur; quod in compositis videre est ex quatuor elementis corporibus; itemque in aedibus et navigiis constructis; quin et in ipso homine, si certe hic composita natura constat, ut isti existimant.

5. Quomodo igitur compositam in Christo naturam dicere possumus? quum id in corporibus tantum usveniat, ut iam demonstravimus, a patrum nostrorum quodam dictum. Si non est idem natura simplex, quod composita; simplex autem Verbi ostendit, composita secundum ipsos Christi natura, unam naturam non demonstrabit. Atque hoc pacto dicere non possumus substantiam compositam Christi domini; sed hypostasim utique compositam recte credimus, quoniam Dei Verbi hypostasis unita est incircumscripae animatae carni, animam habenti rationalem et intellectua-lem, in una persona: ita ut nunquam a sua humanitate dividendum sit Verbum, sed impartibilis et indivisibilis tum deitas tum humanitas conservanda sit. Iam quod hi qui unam Christi naturam seu substantiam dicunt compositam, Valentini insaniam, et Manetis, atque Apollinaris, et Eutychis, ac Dioscori, nec non Timothei cognomento Aeluri, et aliorum pari cum ipsis errore laborantium, sectentur, manifeste ostendemus, testimoniis illorum prolatis.

Valentini ex libro quem scripsit adversus eos qui duas naturas fatentur,

Galilaeis duas in Christo naturas dicentibus, altum cachinnum extollimus. Quippe nos visibilis et invisibilis unam esse naturam dicimus.

Manetis ex epistola ad Scythianum.

Aeternae autem lucis filius substantiam suam in monte manifestavit, haud equidem duas naturas, sed unam in visibili et invisibili.

ναι, τ̃ μερῶν χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων· ὡς ἐπὶ τ̃ σωμάτων ἔνεστιν ἰδεῖν, ὅτι τῶν σάρων στοιχείων συγκαιμένων καὶ ἐπὶ οὐκ ὄντων καὶ πολλῶν σωτηριζομένων· καὶ ἐπὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, εἴ γε τ̃ συνθέτου μετέχει φύσεως κατὰ τὸ τοῦτο δοξάζοντας.

ε'. Πῶς οὖν ἐχωμῶν λέγαν φύσιν σύνθετον ἐπὶ τ̃ Χριστοῦ; τοῦτο γὰρ ἐπὶ σωμάτων ὁ μόνων συμβαίνει, ὡς ἐδείξαμεν, καθὼς ἔφη τις τῶν πατέρων ἡμεῶν· εἰ οὐ ταύτῃ ὅτιν ἡ ἀπλὴ φύσις τῇ συνθέτῳ φύσει ἢ τῇ ἀπλῇ τ̃ λόγος δηλοῖ, ἢ σύνθετος κατ' αὐτοῦς Χριστοῦ φύσις οὐ μίαν φύσιν δηλώσει· καὶ καὶ τοῦτον τ̃ λόγον οὐ συνάμεθα εἰπεῖν οὐσίαν σύνθετον ἐπὶ τ̃ Λεωπότη Χριστοῦ, ὑπόστασιν ἢ σύνθετον καλῶς δοξάζομεν, ὡς τ̃ ὑποστάσεως τ̃ Θεοῦ λόγος ἡνωμένης ἀσχετῶς σαρκὶ ἐψυχωμένη, ψυχὴν ἐχούσῃ τ̃ λογικὴν τε καὶ νοεράν, εἰς ἓν πρόσωπον· οὐδέποτε τ̃ οὐκείας ἀνθρωπότητος χωρισθισομένης, ἀλλ' ἀμίειστον εἰσαεῖ καὶ ἀδιαίρετον τ̃ Θεότητα καὶ τ̃ ἀνθρωπότητα τ̃ αὐτοῦ φυλάττεσθαι· ὅτι ἢ οἱ μίαν εἶναι πᾶν φύσιν ἵτοι οὐσίαν τ̃ Χριστοῦ λέγοντες σύνθετον, τῇ Βαλεντίνῃ μαρτυροῦν καὶ Μανιχαίοις ὁ Ἀπολιναρίῃ καὶ Εὐτυχῶς καὶ Διοσκῶρος καὶ Τιμοθέῃ τ̃ ἐπίκλην αἰλούρος, καὶ τ̃ αὐτὴν αὐτοῖς κακοδοξίαν νοσησάντων ἀκολουθοῦσι, σαφῶς ἀποδείξομεν διὰ τ̃ ὡς αὐτοῖς τῆς μαρτυρίας αὐτῶν.

Βαλεντίνῃς ὅτι τ̃ λόγος τ̃ γραφεύς καὶ τ̃ δύο φύσεις ὁμολογοῦντων.

Τῶν Γαλιλαίων ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεως λεγόντων, πλατὺν κατεχόμεν γέλωτα· ἡμεῖς γὰρ τ̃ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου μίαν εἶναι φύσιν φαμέν (1).

Τὸ Μανέντος ἐκ τ̃ πρὸς Σκυθιανὸν ἑπιστολῆς.

Ὁ ἢ τοῦ αἰδὶς φωτὸς υἱὸς πᾶν ἰδίαν οὐσίαν ἐν τῷ ὄρει ἐφανέρωσεν, οὐ δύο φύσεις ἀλλὰ μίαν ἐν τῷ ὁρατῷ τε καὶ ἀορατῷ (2).

cod. f. 12. v. col. 1.

(1) Tribuitur Maneti hoc fragmentum, non sine aliqua varietate, ab Eustathio monacho apud nos Script. vet. T. VII. p. 277.

(2) Item apud praedictum Eustathium loc. cit.

Ἀπολιναρίου πρὸς Ἡράκλειον.

Ἄλλης καὶ ἄλλης οὐσίας μίαν εἶναι τὴν προσκύνησιν ἀθέμιτον, τουτέστι ποιητοῦ καὶ ποιήματος, Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου· μία δὲ προσκύνσις Χριστοῦ· καὶ τούτο ἐν τῷ ἐνὶ ὀνόματι νοεῖται Θεὸς καὶ ἀνθρώπου· οὐκ ἄρα ἄλλη καὶ ἄλλη οὐσία Θεός καὶ ἀνθρώπος, ἀλλὰ μία καὶ συνθεσιν Χριστοῦ πρὸς σῶμα ἀνθρώπινον (1).

καὶ Εὐτυχὴς ὃς ὁ φρενοβλαβὴς λέγει, ἐκ δύο φύσεων πρὸς τὸ ἐνὶ σεως, μία καὶ μὴ τὴν ἑνωσιν (2). ἔς τις διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ κακοδοξίαν, καὶ τὴν ἀσεβημάτων αὐτοῦ κατεκρίθη.

Διοσκὸρος ἐκ τῆς ρεφαίσης παρ' αὐτοῦ ὁπισθοῦς ἀπὸ Γαγγρῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· εἰδὼς δὲ ἔστιν, ὁ ἐκδικήσας Εὐτυχίαν καὶ τὰ αὐτοῦ φρονήσας.

Εἰ μὴ τὸ αἷμα τῆς Χριστοῦ καὶ φύσιν, ἐστὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, τί δὲ φέρεται τῇ αἵματι τῆς τράγων καὶ τῆς μόσχων, καὶ τῇ ποδοῦ τῆς θαμάλεως; καὶ τούτο γὰρ γήινον καὶ φθαρτὸν, καὶ τὸ αἷμα τῆς καὶ φύσιν ἀνθρώπων, γήινόν ἐστι καὶ φθαρτόν· ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἑνὸς ἧς καὶ φύσιν λέγειν ἡμῶς τὸ αἷμα τῆς Χριστοῦ (3). Ἰδοὺ σαφῶς ἀπεδείχθη Διόσκορος ἀρνησάμενος ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι τὸ σῶμα τῆς κυρίου ἡμεῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τιμοθέα τῇ ἐπίκλην αἰλοῦρα ἐκ τῆς ἡ' κεφαλαίας καὶ γ' βίβλου ἣν περ ἐν Χερσῶνι συνεγράψατο.

Φύσις Χριστοῦ, μὴν Θεότης, εἰ καὶ σεσάρκωται (4).

5'. Ἰδοὺ διὰ τούτων πάντων ἐδείχθη ὡς τὸ λέγειν μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ σύνθετον, ἐναντίον ἐστὶ τῆς εὐσεβοῦς καὶ ἀληθινῆς ὁμολογίας, καὶ ὁῦλον ὡς οἱ γὰρ τοῦτο θεωροῦντες, ἐν τῇ τῇ αἰρετικῶν τούτων καθεστηκασίᾳ πάλιν, πάλιν αὐτὴν τούτοις βλασφημοῦντες ἀσέβειαν· ὅτι δὲ καὶ τοῖς

Apollinaris ad Heraclium.

Aliam atque aliam substantiam adorare impium est, id est factoris atque facturae, Dei et hominis: una vero est Christi adoratio, ac propterea uno cum nomine intelligitur Deus et homo: non est alia atque alia substantia Deus et homo, sed una per compositionem Christi cum corpore humano.

Item Eutyches insanus ait ex duabus naturis (Christum) ante unionem, unam vero post unionem naturam. Hic quidem propter hanc pravam sententiam, cum impietatibus suis damnatus fuit.

Dioscori ex epistola ab eo missa Gangris Alexandriam. Hic vero est qui Eutychem defendit, eiusdemque opinionis particeps fuit.

Nisi Christi sanguis naturae Dei et hominis est, cur ab hircorum et vitulorum sanguine differat, et a iuvencae cinere? Nam et hic terrenus et corruptibilis est: itemque sanguis eorum qui natura sunt homines terrenus est et corruptibilis. Sed absit ut alicuius, qui suapte natura sit homo, Christi sanguinem esse dicamus. — En manifeste Dioscorus compertus est negare consubstantialitatem esse nobis domini nostri Iesu Christi carnem.

Timothei cognomento Aeluri ex octavo capitulo libri tertii quem Chersone conscripsit.

Christi natura, sola divinitas est, quamquam is fuit incarnatus.

6. En ex his omnibus demonstravimus, quod unam dicere in Christo naturam compositam, contrarium sit orthodoxae veracique confessioni: palamque est eos qui ita opinantur, in haeticorum errore versari, quibus parem impietatem blasphemant. Quod autem deiloqui quoque patres nostri

(1) Pariter apud nos tom. cit. p. 16. ex Anastasio presbytero.

(2) Concil. chalced. ed. Coleti T. IV. p. 1015.

(3) Refertur etiam ab Eustathio monacho apud nos tom. cit. p. 289.

(4) Recitatur item ab Eustathio monacho apud nos tom. cit. p. 277. Hinc facile vides exitisse volumen aliquod (quale est vat. ms. 1431.) χρησάντων auctoritatum pro dogmatibus et contra, ex quo controversiarum scriptores hauriebant tamquam ex topicis.

vetent dicere substantiam compositam, id est naturam creatam et eandem increatam, testatur theologus Gregorius, in sermone de Spiritu sancto haec dicens. « Spiritus sanctus, vel de numero eorum quae per se subsistunt omnino existimandus est, vel eorum quae in alio spectantur; quorum prius substantiam appellant doctrinarum harum apprimè periti; alterum autem, accidens. Iam si est accidens, vis quaedam ac facultas Dei erit. Quid enim aliud, aut cuius? hoc vero in primis compositionem respuit. Quod si vis aut facultas est, agitur magis quam aget, et simul agi desinet: talis quippe est actūs natura. Quomodo igitur agit, et haec dicit, ac segregat, et tristatur, et irascitur, et quotquot moti sunt propria, non moventis? Quod si substantia aliqua est, vel creatura existimabitur vel Deus: medium enim aliquid horum, vel neutrius participans, vel ex ambobus compositum, ne illi quidem qui hircocervos confingunt, imaginabuntur. »

QUAESTIO IX.

Christi nomen substantiaene significativum est, an operationis?

Responsio.

1. Non est substantiae significativum Christi nomen; namque Eutychis patronorum haec opinio est, qui negant substantialem naturarum differentiam in Christi mysterio post unionem, et confusionem divinae incarnationi obtrudunt, unam denique naturam Emmanuhelis confitentur. Quod autem vera nostra sit doctrina, et quod minime substantiam denotet Christi appellatio, testis est sanctus Cyrillus in primo scholio ita dicens. « Christus vocabulum, neque definitionis vim habet, neque cuiuslibet rei substantiam significat: sed ne operationis quidem demonstrativum est. Nam stulti Nestorii discipulorum hoc deliramentum est, negantium hypostaticam sub unica persona unionem naturarum in

Θεοῦ τοῖς ἡμῶν παρὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἑνὸς οὐσίαν σύνθετον, ἥτοι φύσιν κτιστὴν καὶ ἀκτιστὴν τῷ αὐτῇ, μαρτυρεῖ ὁ Θεολόγος ὁ Γρηγόριος ἐν τῷ περὶ πνεύματος ἁγίου λόγῳ φησας τάδε (1): « τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ τῷ καθ' ἑαυτὸ ὑφίστηκόντων πάντως ὑποθέτον, ἢ τῷ ἐν ἑτέρῳ θεωρουμένῳ ὡς τὸ μὲν, οὐσίαν καλοῦσιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ, τὸ δὲ συμβεβηκός· εἰ μὲν οὖν συμβεβηκεν, ἐνέργεια τοῦτ' ἂν εἴη Θεοῦ· τί γὰρ ἕτερον ἢ τὸ αὐτό; τοῦτο γὰρ πῶς καὶ μᾶλλον φεύγει τὴν σύνθεσιν· καὶ εἰ ἐνέργεια, ἐνεργηθῆσεται μᾶλλον, οὐκ ἐνεργησεί, καὶ ὁμοῦ τ' ἐνεργηθῆναι παύσεται τοιοῦτον ᾧ ἢ ἐνέργεια· πῶς οὖν ἐνεργεῖ καὶ τάδε λέγει * καὶ ἀφορίζει, καὶ λυαίεται, καὶ παροξύνεται *, καὶ ὅσα κινουμένου ἔστιν οὐ κινήσεως; εἰ δὲ οὐσία τις ἥτοι κτίσμα ὑποληφθήσεται ἢ Θεός· μέσον γὰρ τοι τούτων, ἥτοι μηδ' ἑτέρου μέτεχον, ἢ ὅτε ἀμφοῖν σύνθετον, οὐδ' ἂν οἱ οὖν τραχηλάφους πλάττοντες ἐννοήσαιεν. »

ΕΡΩΤΗΣΙΣ 6^η.

Τὸ Χριστὸς ὄνομα πότερον οὐσίας σημαντικόν ἐστιν, ἢ ἐνεργείας;

α'. Οὐκ ἐστιν οὐσίας σημαντικόν τὸ Χριστὸς ὄνομα· τῷ γὰρ ὑπαπανίσταν Εὐτυχίως ἐστὶ τοῦτο φρονεῖν, ἀθετούντων τὸ οὐσιώδη τῷ φύσει ὁμορφαν ἐπὶ τῷ καὶ Χριστὸν μυστηρίῳ τῷ ἐνωσιν, καὶ σύγχυσιν τῇ θεῷ ἐπισαγόντων οἰκονομίᾳ, καὶ μίαν φύσιν τῇ ἑμμανηὲλ ὁμολογούντων· καὶ ὅτι ἀληθὴς ὁ λόγος, καὶ οὐκ οὐσίαν δηλοῖ ἢ Χριστοῦ προσηγορία. μαρτυρεῖ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῷ πρώτῳ σχολίῳ (α) φησας ταῦτα. Τὸ Χριστὸς ὄνομα οὔτε θεοῦ δύναμιν ἔχει, οὔτε μὴν τὴν οὐσίαν ὅτι ποτὲ ἐστὶ σημαίνει· ἀλλ' οὔτε πάλιν ἐνεργείας δηλωτικόν· τῷ γὰρ ἀπὸ Νεστορίου τῷ ματαιόφρονος ἐστὶ τὸ το ληρωδεῖν, ἀνεμείνων τὴν καθ' ὑπόστασιν, καὶ ἐν ἐνὶ προσώπῳ τῷ φύσει ἐνωσιν ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ κατ' ἐνέργειαν δογματίζον-

* Act. XIII. 2.

* Ephes. IV. 30.

Ἀπόκρισις.

col. 2.

1) Orat. XXXI. 6.

2) Opp. T. V. part. 1. p. 779.

των τ' ένωσιν γενηθησαν τ' Θεού λόγος πρὸς
τ' άνθρωπον· οὐκ ἴσασι γάρ οἱ παράφρο-
νες καὶ τ' δεισιδέσσης συνήγοροι, ὅτι ἐὰν τ'
ἀπλῆς καὶ ἀκτίστος φύσεως, οὐδὲν ἔστιν ἐπέσ-
τακτον καὶ διπλῆς ἐχρόμῳ, πάντων τῶν
κατ' ἐπίνοιαν περὶ αὐτῆς λεγομένων, καὶ
φύσιν ὑπαρχόντων· διὸ καὶ ἡ ἐνέργεια
αὐτὸν τ' οὐσίας ἐπὶ αὐτῆς ἐπιδέχεται λό-
γον· καὶ μαρτυρεῖ τοῖς λεγομένοις ἡ σάλ-
πιξ τ' Θεοῦ λόγος Βασιλείος ἐν τῷ ὅτι δη-
μιουργὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φήσας τάδε·
εἰ τοίνυν τὸ ὑπερκόσμιον σῶμα Χριστοῦ,
ἐκ πνεύματος ἁγίου, οὐ δυνατόν ἢ γέννημα
αὐτοῦ ὑπάρχειν, ὅτι γενηνόμενον ἐκ τ'
σαρκὸς, σὰρξ ἔστι, ἐκ τὸ γενηνόμενον ἐκ
τ' πνεύματος, πνεῦμα ἔστιν, οὐ δ' αὖ πά-
λιν ἐξ αὐτοῦ ὡς ἐνέργεια αὐτοῦ, ὅτι ἐπὶ
ἀπλῆς καὶ ἀσωμάτης φύσεως, αὐτὸν τ'
οὐσίας λόγον ἐπιδέχεται ἡ ἐνέργεια, ὑπο-
λείπεται ἄρα εἶναι ἐξ αὐτοῦ ὡς κτίσμα.

β'. Εἰ οὖν ἐπὶ τ' Θείας καὶ μακαρίας
φύσεως τ' αὐτὸν τ' οὐσίας ἐπιδέχεται λό-
γον ἡ ἐνέργεια, καθὼς ὁ Θεόσοφος ἀνὴρ
ἡμᾶς ἐδίδαξε, τί κατ' ἐνέργειαν τ' ένωσιν
φασὶ γενέσθαι πρὸς άνθρωπον. οἱ Χθῆς
καὶ σήμερον ἀπῆλθον καὶ τ' δογματῶν τρα-
πεζῖται· πῶς γάρ ένωσις αὐτῇ κυρίως λέ-
γεται, ἐκ οὐ σχέσις, ἡ τὰ πράγματα μὴ
συνδέουσα καὶ εἰς ἓν ἄγκυρα, ἡ μὴ ἢ μίαν
ἐμποιοῦσα τοῖς συνημμένοις κοινωνίαν εἰς
τὸ ἀντιδιδόναι τὰ προσόντα τῇ Θετέρᾳ
φύσιν καὶ ἀντιλαμβάνειν· ὑποσάσεις γὰρ τὰς
φύσεις διεστάντες οἱ τ' δεισιδέσσης πρῶμα-
χοι, καὶ τῇ ἀξίᾳ καὶ μόνῃ συνάπτοιτες, τί
παρὰ τοῦ ἁγίου πλέον τ' Ἐμμανὲλ, ὡς
Θεόν, καὶ ὁμολογοῦσι, καὶ ὡς Θεοῦ υἱὸν
προσκυνοῦσιν, ἔχειν φασίν, εἰ καὶ μὴ ἐν ἀλη-
θείᾳ πάντων καταξιώθιντων τ' Θεοποιού
τ' ἀνεύματος χάριτος· κοινῶς γὰρ ἐφ' ἅπαν-
τας τὸ χάρισμα τ' Θείας γέγονεν ἐνεργείας
καὶ τ' ἀξίας τὸ δάρισμα· εἰ καὶ παρὰ τὸ
μᾶλλον καὶ ἥττον τ' Θείας δειμονικῆς τ' τῆ
πνεύματος χαρισμάτων ἡγουμένης, καθὼς
ἡ ἀξία τ' ἐνεργημάτων εἶπεν φωτισμένων
ἀσχητῶν κερυγματικῶν γὰρ Θεοῖ ἐκ Θεοῦ
υἱοὶ καὶ τὸ *, ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστέ καὶ υἱοὶ ὑψί-

Christo; et operatione factam adfirman-
tium Dei Verbi cum homine unionem. Ne-
sciunt enim hi stulti et divisionis faviso-
res, in simplici et increata natura nihil esse
subintrodictum et dupliciter particeps;
quia omnia quae secundum mentis conce-
ptum de illa dicuntur, naturā subsistunt.
Quare etiam operatio habet in ea rationem
substantiae eandem. Praedictis testis ac-
cedit divini Verbi bucina Basilii eo loco
ubi creatorem dicit esse Spiritum sanctum.
Si ergo supermundiale Christi corpus de
Spiritu sancto est, neque tamen genitura
huius esse potest; quia quod genitum est
ex carne, caro est; et genitum de Spiritu,
spiritus est; neque item ex illo est, tam-
quam eius operatio; quia in simplici et in-
corporea natura eandem quam substantia
habet rationem operatio; superest omnino
ut sit ab illo tamquam creatura.

2. Si ergo in divina et beata natura,
eandem quae substantia habet rationem
operatio, sicut a Deo eruditus vir nos do-
cuit, cur secundum operationem aiunt fac-
tam cum homine unionem neoterici isti
caupones et dogmatum trapezites? Quo-
modo enim haec proprie unio dicitur, et non
potius relatio, quae minime res colligat et
in unum adunat, et quae nullam invehit
copulatis communionem, sua invicem alteri
dante naturae, et ab hac accipiendo? Nam-
que hypostasibus naturas distrabentes, hi
divisionis patroni, et dignitate tantummo-
do coniungentes, quid amplius quam san-
ctos Emmanuhelem Deum, etiamsi id fa-
tentur, et ut Dei filium adorant, habere
adfirmant, nisi vere etiam omnia ei con-
cedunt deificantis Spiritus gratiae munera?
Communiter enim omnibus gratia divinae
operationis, et dignitatis donum diffusum
fuit, etsi modo plus modo minus divi-
na donorum distributio contigerit, prout
dignitas inspiratorum seu illuminatorum
poscebat. Dicti sunt enim dii et Dei filii,
velut ibi: ego dixi, dii estis, et filii Altis-
simi omnes. Cur vero haud duas etiam na-

cod. L. 13. a.
cod. L.

turas in singulis sanctis censent, atque in unum idemque adunant cum divina beataque natura, illos qui divinam meruerunt accipere dignitatem?

3. Audiant nobiscum Aegypti luminare, immo universae sub sole regionis, sanctum Athanasium in sermone de fide, haec de ipsis dicentem, et ad veritatem convertantur. « Namque a quaestione quomodo quave ratione res se habeat, ad incredulitatem ipsi quoque sunt conversi: et in colatum pro incarnatione conflexerunt, et pro unione et adunatione humanam operationem: et pro una, domini nostri Iesu Christi duas hypostases et personas, et pro sancta Trinitate quaternitatem opinantur. Et paucis interiectis. Christum enim praedicaverunt statim egressi apostoli concorditer sibiique consentanei, filium Dei; illum scilicet Bethleemi natum de semine Davidis secundum carnem, assimilatum hominibus, crucifixum pro nobis sub Pontio Pilato: eundem dixere Deum, eundem hominem; eundem filium Dei, eundem filium hominis; eundem de caelo, eundem de terra; eundem impassibilem, et eundem passibilem: non alium et alium: non personas vel hypostases duas, non duas denique adorationes. Quid opus est contendere vocabulisque certare? Credere praestat, colere, et cum silentio adorare. » Ex his patet theologum patrem vetare quominus duas dicamus hypostases in Christi mysterio; docens nos, ipsum fuisse utrumque, Deum scilicet atque hominem.

4. Propterea ergo et nos sacris nostris obsequentes magistris, unum eundemque dominum ac salvatorem Iesum Christum confitemur, perfectum eundem deitate, et perfectum eundem humanitate; unam credentes hypostasim in duabus unitis naturis, etiam in unione inseparabiliter conservantibus naturalem suam sine confusione proprietatem. Et ob substantialem con-

ση πάντες· διὰ τί ἢ μὴ καὶ δύο φύσεις ἐφ' ἑκάστη δογματίζουσι τὸ ἁγίων, καὶ εἰς ταυτὸν ἄγῃσι τῇ θεῷ καὶ μακαρίᾳ φύσει, ὅθεν τὸ θεῖας καταξιώθεντας ἀξίας;

γ'. Ἀκούωσαν μὲν ἡμῶν τοῦ φωστῆ-
ρεος τῆς Αἰγυπτίων, μᾶλλον ἢ τὸ ἱερὸν πάσης Ἀθανασίου τὸ ἁγίου ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ ταῦτα περὶ αὐτῶν εἰρηκό-
του, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπιστρεφόντων. « καὶ ἐχώρησαν ἐκ τῆς πῶς καὶ ποῶ
ἐδόξα, εἰς ἀπιστίαν καὶ αὐτοὶ, καὶ ἐοίκη-
σιν ἀντὶ σαρκώσεως κατεσκευάσαν, καὶ ἀντὶ ἐνώσεως καὶ συνθέσεως εἰς ἐνέργειαν ἀνθρω-
πίνῃ, καὶ ἀντὶ μιᾶς τῆς κυρίου ἡμεῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, δύο ὑποστάσεις καὶ πρὸς ὅσα, καὶ ἀντὶ τῆς ἁγίας τριάδος, τρεῖς ἀδα φρονή-
σαντες· καὶ μετ' ὀλίγα· Χριστὸν γὰρ ἐκεί-
νου ἐνθεῶς ἐξελεθόντες οἱ ἀπίστοι, συμ-
φώνως καὶ ἀκολουθῶς αὐτοῦ εἰς υἱὸν θεοῦ, τοῦτον ἐν Βηθλεὲμ ἡγνηθέντα ἐκ σπέρμα-
τος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, τὸ ὁμοιωθέντα ἀνθρώποις καὶ σαυρωθέντα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίᾳ Πιλάτῃ· αὐτὸν εἰπόν· θεόν, αὐτὸν ἀνθρώπον, αὐτὸν υἱὸν θεοῦ, αὐτὸν υἱὸν ἀνθρώπου, αὐτὸν ἐξ οὐρανοῦ, αὐτὸν ἀπὸ γῆς, αὐτὸν ἀπαθῆν, αὐτὸν παθόντα, οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον, εὐ πρόσσω καὶ δύο, οὐκ ὑποστάσεις, οὐ προσκυνήσεις δύο· τίς χρεία ζητεῖν καὶ λογομαχεῖν; πιστεύειν συμφέρει καὶ σέβειν ἐκ προσκυνεῖν σωσῇ (1). » Ἐκ τούτων δὴλον ὡς ὁ θεόσοφος πατὴρ ἀπαγορεύει τὸ δύο λέγειν ὑποστάσεις ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, διδάξας ἡμᾶς ὡς αὐτὸς ὑπεῖρχεν ἀμφοτέρω θεός τε καὶ ἀνθρώπος.

δ'. Διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοῖς ἱεροῖς ἡμεῶν ἐπόμνηροι διδασκάλοις, ἵνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον καὶ σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογοῦμεν τέλειον ἐν θεότητι τὸν αὐτὸν, καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι τὸν αὐτὸν, μίαν ὑπόστασιν δοξάζοντες ἐν θυσίᾳ φύσειν ἡνωμέναις, ἀδιαιρέτως συ-
λαττούσαις καὶ τῇ ἐνώσει τὴν ἐαυτῶν συ-
σικὴν ιδιότητα ἀσυγχύτως καὶ διὰ τῶν

col. 1.

(1) Conferatur locus Athanasii a Nicephoro prolatus inter testimonia post apologeticum maiorem in editione nostra p. gr. 141, lat. 264.

οὐσιώδη σύγκρασιν τε καὶ ἑνώσιν, τὰ τῆς
 ἐτέρας φύσεως τῇ ἐτέρᾳ ἐπιλέγομεν, τῆς
 κατ' οὐσίαν ἐνώσεως ἀντιδιδοῦσης τὰ τῇ
 θατέρα φύσει προσόντα, τῇ θατέρα καθὼς
 ἐκείναι οἱ πατέρες (1)· ἡ οὖν Χριστοῦ προσ-
 ηγορία, σημαντικὴ ἐστὶ δύο φύσεων, ἥκην
 οὐσιῶν ἠνωμένων κατ' οὐσίαν ἀσυγχύτως
 καὶ ἀξέπτως, ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ
 ἡγουν προσώπῳ· καὶ τὰς μὲν φύσεις τῇ
 ἐνεργείᾳ εἶναι πιστεύομεν, τὴν δὲ τούτων
 ὁμοίαν τῇ ἐπινόᾳ θεωροῦμεν, μὴ πραγ-
 ματικὴν τούτων τομὴν ἢ διζέσιν δογμα-
 τίζοιτες· ὡς γὰρ φησιν ὁ θεολόγος Ὁ Γρη-
 γόριος (2), ἥνικα αἱ φύσεις διίστανται
 ταῖς ἐπινόαις, συνδιζέρεται καὶ τὰ ὀνό-
 ματα· ὡς εἶναι τὸ τῇ ἐπινόᾳ λεγόμενον
 πρὸς ἀντιδιδοῦσιν ἑ κατ' ἐνεργίαν διζέ-
 σεων.

ε'. Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ ἐπινόας γέγονε
 λόγος, πρὸς ἀσφάλειαν τῆ λεγομένην δεῖ
 σημειώσασθαι ὅτι διττὴν εἶναι ταύτην οἱ
 πατέρες εἰρήκασιν· ἡ μὲν γὰρ οἷον τις ἐστὶν
 ἐπίνοια καὶ ἐπενθύμησις πραγμάτων ἀλη-
 θῶν, καὶ τὸ τῇ αἰσθήσει δόξαν ἐν τι καὶ
 ἀπλοῦν εἶναι, τῇ πολυπραγμοσύνῃ τῇ νοῦ
 καὶ τῇ θεωρίᾳ, πολυμερὲς δεικνύουσα καὶ ποι-
 κίλον, καὶ τῇ τῶν πραγμάτων ἔννοιαν δῆσα-
 φέουσα· ἡ δὲ ἀνάπλασμα τυγχάνει δεικνύου-
 σι, συμπλοκὴν αἰσθήσεως ἐκ τῶν ὄντων τὰ
 μὴ ὄντα ὡς ὄντα συντιθεῖσα καὶ δεικνύου-
 σα· τοιαύτη ἐστὶν ἡ τῆς σειρήνων καὶ ἵππο-
 κενταύρων καὶ τῶν τοιούτων μυθοπλασία·
 τὰ μὲν γὰρ τῶν ὄντων ὡς ἀληθῶς ὄντα, καὶ ἐκ
 τούτων ἄλλο τι συντιθεῖσα ἐν τῇ ἐπινόᾳ·
 τοῖς λόγοις ἀνέπλασε τὰ μηδαμῶς ὄντα,
 μήτε κατ' οὐσίαν μήτε καθ' ὑπόστασιν·
 καὶ τῇ πρώτῃ οὖν ἐπινόαν τῇ διαφορᾷ τῇ
 φύσεων γνωρίζομεν, μὴ πραγματικὴν το-
 μὴν τούτων δοξάζοντες, ὡς πολλὰκις εἴ-
 ρηται, καθὼς Θεόδωρος Ὁρθόδοξων ἐβλα-
 σφημισί· Χριστὸς γὰρ μονοτρέπως οὐ δι-

cretionem atque unionem, ea quae sunt al-
 terius naturae, de altera quoque pronun-
 ciamus: quia substantialis unio communi-
 cat alteri naturae, quae sunt alterius, si-
 cut patres dixerunt. Christi itaque appel-
 latio significativa est duarum naturarum,
 seu substantiarum, unitarum substantiali-
 ter, inconfuse, inconvertibiliter, in uno
 eodemque individuo id est persona. Et na-
 turas quidem operari simul credimus, il-
 larum vero distinctionem mentis conceptu
 videmus, quin realem harum divisionem
 aut separationem dogmatizemus. Namque
 ut ait theologus Gregorius « cum naturae
 distinguuntur animi contemplatione, illa-
 rum simul nomina dividuntur » ita ut con-
 templatō dicatur ob distinguendum a di-
 visione actuali.

5. Sed quia contemplationis mentio in-
 cidit, ob dictorum tutelam animadverten-
 dum est, patres duplicem hanc dixisse:
 una quidem est, contemplatio veluti et co-
 gitatio rerum verarum; et quod sensibus
 apparet unum quid et simplex esse, id cu-
 riositate mentis et contemplatione multi-
 plex esse demonstrat ac varium, rerum-
 que intelligentiam aperit. Alia autem con-
 fictio mentis est, quae sensuum complexu
 ex extantibus non extantia componit et sibi
 exhibet. Talis est sirenarum et hippocen-
 taurorum et aliorum huiusmodi falsa ima-
 ginatio. Etenim membra universi sumens,
 ex his aliud aliquid componit intra men-
 tem, verbisque fabricat quae nulla sunt,
 neque substantialiter neque personaliter.
 Priore ergo contemplationis genere diffe-
 rentiam naturarum agnoscimus, quin ta-
 men realem divisionem credamus, ut saepe
 dictum est, quae fuit insani Theodori blas-
 phemia. Christus enim singulari modo non
 dicitur, sed ab ipso nomine, quod unum

(1) Reapse Cyrillus de Trinitate opp. T. VI. p. 33. sic loquitur: οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος τῆς ἀντιδόσεως, ἐκα-
 τέρας φύσεις ἀντιδιδοῦσας τῇ ἐτέρᾳ τὰ ἴδια, διὰ τὴν τῆς ὑποστάσεως ταυτότητα, καὶ τὴν εἰς ἄλλα αὐτῶν περι-
 χήρεσιν: est hic mutuae communicationis modus, quod nempe alterutra natura alteri suas proprietates,
 propter unicam personam impertitur et propter mutuo inmeandi vicissitudinem. Legatur Damascenus
 de fid. orth. lib. III. cap. 4.

(2) Orat. XXX. 8.

est, utriusque rei denotatur significatio, deitatis et humanitatis, ut ait beatus Athanasius. Ideo et Deus dicitur Christus et homo: unus quippe Christus est, ipsumque Deum Verbum incarnatum veneramur, simul adorantes et conglorificantes cum patre et sancto spiritu. Haec autem appellationes, quae de Christo pronunciantur, Deus et homo, circumscriptus et incircumscrip-
tus, passibilis et impassibilis, et quaecumque his consonant, non personarum seu hypostaseon, sed naturarum id est substantiarum, significativa sunt. Etiam si enim de una eademque persona dicuntur haec, non tamen de una eademque natura, sed de divina et humana.

QUAESTIO X.

Quomodo Christum in duabus naturis credere debemus? Non enim haec videtur esse patrum opinio. Quippe IX praepositio cuilibet numero praeposita, divisionem in-
nuit, et aliud nihil. Et utrum generales dicere oporteat naturas an particulares?

Responsio.

I. Si in duabus naturis dicendo unum dominum ac salvatorem Iesum Christum, naturas patres secernerent, Deum nempe seorsum, et hominem seorsum, tamquam in duabus personis, utique divisionem in divina adsererent oeconomia, et relativam tantum naturarum unionem. Sin vero hoc potius dicunt, confiteri volentes differen-
tiam naturarum unde Christus constat, nequaquam partium divisionem aut sectionem invehentes uni compositaeque eiusdem hypostasi, inconfuse has conservantes; quomodo divisionem inducunt verba illorum? Nam quum sit unus idemque Christus, am-

γεται, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ ὀνόματι ἐνὶ ὄντι, ἐκατέρων παραγμάτων δείκνυται σημασία θεότητος, ὡς φησὶν ὁ μακάριος Ἀθανάσιος (1). διὸ καὶ θεὸς λέγεται ὁ Χριστὸς καὶ ἄνθρωπος· εἰς γὰρ ἐστὶν ὁ Χριστὸς, καὶ αὐτὸν τὸ θεὸν λόγον σαρκωθέντα προσκυνούμεν· συμπροσκυνούμεν καὶ συνδοξαζόμενον τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· τὰ δὲ ὀνόματα ταῦτα ἐπὶ Χριστοῦ λεγόμενα, θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἀπειραπτός καὶ ἀπερίγραπτος, παθητὸς καὶ ἀπαθής (2), καὶ ὅσα τοῦτοι συνάδει, οὐ προσώπων ἵηουν ὑποστάσεων ἀλλὰ φύσεων εἶπεν οὐσιῶν ἐστὶ σημαντικά· εἰ γὰρ καὶ περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ταῦτα λέγεται, ἀλλ' οὐ κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν θεϊαν καὶ ἀνθρωπίνην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ.

Πῶς τὸ Χριστὸν ἐν δυσὶ φύσεσι δοξάζειν ὀφείλομεν; οὐ γὰρ τὸ πατέρων αὐτῇ ἢ θέξαι δοκεῖ τυγχάναν· καὶ γὰρ ἡ ἐν πρόθεσις παντὸς αἰθιμοῦ προταπτομένη, διαίρεσιν ὑποφαίνει· καὶ οὐδέτερον, καὶ εἰ γνυκάς τὰς φύσεις δεῖ λέγειν ἢ μερικάς.

α'. Εἰ ἐν δύο φύσεσι λέγοντες τὸ ἓνα κύριον ἡμῶν καὶ σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν, τὰς φύσεις οἱ πατέρες διαρίζοντο εἰς θεὸν ἰδικῶς καὶ εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς ὡς ἐν δύο ὑποστάσεσι, διαίρεσιν τῇ θείᾳ κατήγγελλον οἰκονομία, καὶ σχετικὴν τῇ φύσεων τὴν εἰωσιν· εἰ δὲ τοῦτο λέγῃσι, διὰ τὸ καθομολογῆσαι τῷ φύσεων τὴν διαφορὰν ἐξ ἑν καὶ συνετέθη, μηδαμῶς διαίρεσιν τὴν ἀνὰ μέγεθος ἢ τομὴν ἐπιστρέφοντες τῇ μιᾷ συνθέτῳ (3) αὐτοῦ ὑποστάσει, ἀσυσχῶς ταύτας ἀλλήλαις διατηρήσαντες, πῶς διαίρεσιν εἰσάγει ὁ λόγος; εἰς γὰρ ὡν καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς, τέλος ἐστὶν ἐν ἀμφοτέροις τὸ εὐ-

Ἀπόκρισις.

cod. I. 14 a. col. I.

(1) Exprimit Athanasius Damascenus de fid. orth. lib. III. cap. 3. Τὸ δὲ Χριστὸς, ὄνομα τῆς ὑποστάσεως λέγῃται, οὐ μονοτρόπως λεγόμενον, ἀλλὰ τῶν δύο φύσεων ὑπάρχον σημαντικόν· Χριστὶ porro vocabulum personae esse dicimus, quod non singulari modo dicitur, sed duplicem naturam significat.

(2) Sic Cyrillus de Trinitate p. 34: ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἄκτιστος ἐστὶ καὶ ἀπαθής καὶ ἀπείρητος· hic homo increatus, et impassibilis, et incircumscrip-
tus est.

(3) Christi persona composita apud Cyrillum de Trinitate pp. 24, et 27. Item apud Nicephorum antirrhab. I. 39, et apud hanc panopliam p. 625, aliosque passim theologos. Monophysitae vero dicebant in Christo naturam compositam (confer retro quaestionem VIII.) contra quam haeticam sententiam extat peculiare Damasceni opusculum; qui postremo loco observat Christi quoque personam olim fuisse simplicem, sed incarnatione factam compositam.

σίαις, ἐν θεῷ φύσις καὶ ἀνθρωπίνη γνω-
ριζόμενον. ὅς ὢν συντέθει· ἵνα εἰς ἡ-
γία ἐκότερα, τέλειος θεὸς καὶ τέλειος ἄν-
θρωπος ὁ αὐτός· καὶ τὸ μὲν διαφορὰν τῆς
φύσεως γνωρίζομεν, φύσεως δὲ οὐ προσκυ-
νοῦμεν (1), ἀλλὰ τὸ ἐν αὐτοῦ πρῶτον
ἥτοι τὴν μίαν ὑπόστασιν, μίαν προσκυνήσας
προσκυνούμεν καὶ δοξάζομεν σὺν τῷ πα-
τρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· ὁμοούσιος γὰρ
ἔστιν ὁ Χριστὸς τῷ θεῷ καὶ πατρί καὶ τῷ θεο-
τήτι· καὶ καὶ τούτο, εἰς ἔστι τὸ ἁγίας ἱερά-
δος, καὶ ὁμοούσιος τῇ παρθένῳ καὶ τῇ ἀν-
θρωπότητι· καὶ εἰς καὶ τούτο λέγεται τῆς
ἀνθρωπίνης φύσεως, ὁ αὐτὸς ἀνθρώπος ἄνω
παρὰ πατρός ὡς θεὸς ὢν φύσει, ὁ αὐτὸς
ἀπώτωρ κάτω παρὰ μητρός, καὶ ἄνθρωπος
οὗτος ὁ αὐτός· καὶ καὶ τούτο ἐν δύο φύσεσι
τὸ διασπῆν Χριστὸν οἱ πατέρες ἡμεῖς εὐσε-
βῶς ἐκήρυξαν· ἐκατέρω γὰρ φύσις ἐστὶν ἐν
αὐτῷ καὶ τὸ ἕνωσιν.

β'. Πῶς δὲ ἡ EN (2) πρόθεσις παντὸς
ἀριθμοῦ προταττομένη διαίρεσιν ἐμφαίνει;
ἄρα ὡς ποιοῦσα, ἢ ὡς οὖσαν ἐμφαίνουσα;
ἀλλ' εἰ μὲν ὡς ποιοῦσα, πῶς τούτο, ἢ τίς
οὕσα· εἰ δὲ καθὼς ἀνωτέρω λέλεκται (3),
ὁ ἀριθμὸς καθ' ἑαυτὸν δίχα τῶν μονάδων
οὐδὲν δηλοῖ, καὶ οὔτε διαίρει οὔτε συνάπτει,
ἀλλ' ἀμφοτέρω δέχεται, καὶ τῇ τῶν μερῶν
συνθέσει τὰ καὶ διαζεύξει, διαίρεσιν τε φημὶ
καὶ συνάφην, πολλὰ γὰρ διὰ τούτο ἡ EN
πρόθεσις ἀπεργάζεται· οὐχ' ἡκιστα δὲ ὅτι
καὶ οὐχ' ὡς ἀριθμὸς τὰς δύο φύσεις ὁμολό-
γῃν οἱ πατέρες, ὡς ἐν καὶ ἐν καθὼς ἀνω-
τέρω λέλεκται, ἀλλ' ἵνα τὸ ἑτεροφύης τῆς
συνελθόντων καταργήλωσι διὰ τὸ τοιαύ-
της πίστεως· εἰ δὲ ὑπάρχουσαν διαίρεσιν ἡ
EN πρόθεσις σημαίνει, δεδῶσθαι δὲ καὶ συ-
χωρησὶν ἀληθεῖς εἶναι τούτο, ποίαν διαί-
ρεσιν ὑπόνοιαν καθ' ἑαυτὸν διδόναι εἰς
μίαν ὑπόστασιν ἐκατέρω φύσιν δοξάζοντες
συνελλυσθῆναι· καὶ τὸ αὐτὸν κύριον Ἰησοῦν
Χριστὸν μονογενῆ θεὸν λόγον ἄνω καὶ κάτω

habus in substantiis perfectus est, in di-
vina humanaque natura agnitus, ex quibus
videlicet constat; ut unus ambo sint, perfe-
ctus Deus, et perfectus homo idem. Et dif-
ferentiam quidem naturarum agnoscimus,
naturas autem non adoramus, sed unam
ipsius personam sive unicam hypostasim,
adoratione unica adoramus et glorificamus
cum patre et sancto spiritu. Consubstan-
tialis enim est Christus Deo patri secundum
divinitatem, et secundum hoc unus est de
sancta Trinitate. Et consubstantialis est vir-
gini secundum humanitatem, et unus se-
cundum hoc de humana natura est. Idem
sine matre superne ex patre propria natu-
ra Deus; idem sine patre inferne a matre,
homo propria natura idem. Atque ita in
duabus naturis Christum dominum patres
nostri religiose praedicaverunt. Utraque
enim in eo est natura post unionem.

2. Cur autem ix praepositio cuius nu-
mero praeposita divisionem denotat? Num
quia hanc facit, an quia factam ostendit?
Sed si quidem hanc facit, quomodo fit,
et quoniam ea est? Nam si, prout super-
ius dictum est, numerus per se absque
monadibus nihil denotat, et neque dividit
neque copulat, sed utriusque rei capax est,
nempe et divisionis et conjunctionis, per
partium compositionem aut separationem;
multo id magis praepositio ix efficit: prae-
sertim quia non tamquam numero duas na-
turas confitebantur patres, nempe ut unum
et unum, prout retro dictum fuit; sed ut
heterogeneum concurrentium enunciarent
hoc fidei modo. Quod si existentem reapse
divisionem praepositio ix significat, con-
cedatur autem per condescensionem id esse
verum, quamnam et ipsi divisionis suspi-
cionem contrahunt, dum in unam hypo-
stasim utramque naturam credunt conve-
nisse? eundemque dominum Iesum Chri-

1) Accuratus loqui videtur haec in re Damascenus de fid. orth. lib. IV. cap. 3., qui omnino legendus
est; non enim dicit non adorari naturas, sed adorari Deum incarnatum.

2) Utiliter haec conferretur Damascenus in dialectica cap. 38.

3) Recole quaest. VI. 4. p. 617.

stum unigenitum Dei Verbum sus deque in sermonibus suis, mentis nostrae contemplationi differentiam naturarum denotare dicunt, neque realem esse harum divisionem ac separationem? Necessariam vero ipsis hanc locutionem fecit phantasiastarum blasphemia. Valentini videlicet, Manetis, Dioscori, Eutychis impiorum hominum, cum suis adseclis, qui unam esse naturam divinitatis et carnis prave docuerunt; et quantum in ipsis fuit, tremendum incarnationis mysterium destruxerunt.

3. Quod autem nostra non sit haec opinio, sed a patribus iam inde a principio antiquitas tradita, testis est sanctus Cyrillus in epistola ad Sucenum Diocæsareae in Isauriae provincia episcopum, verbis huiusmodi. «Tametsi enim unus dicitur a nobis unigenitus Dei filius incarnatus et humanatus, non ideo commixtus est, prout illi existimant, neque in carnis naturam transivit Dei Verbi natura; neque vicissim caro in huius naturam; sed in proprietate sua naturali utrumque manet et sic reputatur. Et post alia. Nam si quis oeconomiae rationem excludit, et incarnationem negat, hunc demum criminari merito oportet, ceu qui filium perfecta spoliatur humanitate. Sin autem, ut dixi, dum ait illum incarnatum, perspicua est minimeque ambigua confessio, quod nempe factus sit homo, nihil vetat cogitare quod quum unus sit solusque filius Christus, idem Deus sit et homo, sicut deitate perfectus, ita etiam humanitate perfectus.» Consona his in epistola etiam ad beatum Iohannem antiochenae ecclesiae praesulem adseruit. «Dictus est etiam homo de caelo, perfectus divinitate et perfectus idem humanitate, et tamquam in una persona consideratus. Unus enim Christus dominus, etiamsi naturarum non ignoretur differentia.» En perspicue

ἐν τοῖς αὐτῶν λόγοις κατ' ἐπινοίαν τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων γνωρίζεται λέγοντες, καὶ μὴ πραγματικὴν εἶναι τὸ τούτων τομὴν καὶ ἀξίρεισιν; ἀναγκασίαν ἢ αὐτοῖς τὸ τοιαύτω φωνὴν ἐποίησεν, ἢ τοῦ φαντασιασῶν βλασφημία, τὴν ἀπὸ Βαλετίνου (1) καὶ Μανιχαίου, καὶ Διοσκορίου καὶ Εὐτυχίου τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν τούτοις κατακολυθησάντων, τὴν μίαν φύσιν τῷ Θεότητι καὶ τῆς σαρκὸς κακῶς δογματίζάντων, καὶ ὅσον τὸ κατ' αὐτοὺς τὸ φρικτὸν τῆς οἰκονομίας ἀποσκοδάσασκεν μυστήριον.

γ'. Ὅτι δὲ οὐχὶ ἡμέτερόν ἐστι τοῦτο φρόνημα, ἀλλὰ παρὰ πατέρων ὡς ἀρχῆς καὶ ἀνωθεν καθ' ἀπόδοται, μάρτυρεῖ ὁ ἐν ἡγίοις Κύριλλος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Σούκηνσον τὸν Διοκίσιπρίαν τῷ Ἰσαύρων ἐπαρχίας ἐπίσκοπον φήσας τάδε (2). «εἰ ἡδ' εἰς λέγοιτο πρὸς ἡμῶν ὁ μονοζυγὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ σσεσαρκωμένος τε καὶ ἐνανθρωπήσας, οὐ ἀεφύρται καὶ τοῦτο καὶ τὸ ἐκείνοις δοκούν, οὔτε μὲν εἰς τὴν σαρκὸς φύσιν μεταπεφοίτηκεν ἢ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' οὔτε ἢ τῆς σαρκὸς εἰς τὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν ἰδιότητι τῇ καὶ φύσιν ἐκατέρω μένοντός τε καὶ νοεμένης. Καὶ μὴ ἕτερα τῇ ἡδ' ἐκβάλλοντος τῆς οἰκονομίας καὶ ἀνεκμένης τῆς σάρκωσιν, ἣν ἐγκαλεῖσθαι δικαίως, ἀφαιρέμενα τὸν υἱὸν τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. εἰ ἢ ὡς ἔφην ἐν τῷ σσεσαρκωμένῳ αὐτὸν λέγειν, σαφὴς ἐστὶ καὶ ἀναμφίβολος ἡ ἐμολογία τῇ ὅτι γέγονεν ἀνθρώπος, οὐδὲν ἐστὶ κωλύει ἐννοεῖν ὅτι εἰς ὑπάρχον καὶ μόνος υἱὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ αὐτὸς θεὸς ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος, ὡς περ ἐν Θεότητι τέλειος, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος. Ὡς μὲν τὰ τούτων, καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην τῷ ἱερομόνῳ τῷ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίας ἀρεθῶν εἰρηκέν (3). «ὡνόμασαι καὶ τῇ ἀνθρώπου ὡς οὐρανοῦ, τέλειος ὢν ἐν Θεότητι καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ ὡς ἐν ἐνὶ προσώπῳ νοούμενος εἰς ἡδ' κύριος Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἐν τῇ φύσει μὴ ἀγνοῦται

cod. f. 41. b.
cod. f.

(1) Valentium coniunctim cum Manichaeis nominat etiam S. Nicephorus in apologetico cap. 12.

(2) Opp. T. V. part. 2. inter epistolas p. 143. et 144. Et quidem Cyrilli dictum de una Dei verbi natura satis declarat etiam Damascenus de fid. orth. lib. III. cap. 11, et contra Iacobitas cap. 52.

(3) Tom. cit. in epistolis p. 107.

διαφορά (1). Ἰδοὺ δὲ δεῖκται σαφῶς διὰ τούτων. ὥς τὸ ἐν δύο φύσεσι δοξάζειν τὸν ἔλκον σωτήρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, οὐ κατὰ καινοτομίαν ἐστὶν ἡμετέραν, ἀλλὰ ᾧ Θείας ὁμοδοξείας τῆ Θεοσόφου ἡμεῶν διδασκάλου καὶ πατρὸς καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς πρὸς παράστασιν τοῦτε.

δ'. Ἐπὶ δὲ τῆς Θείας καὶ μακαρίας φύσεως, οὔτε καθόλου ἡρικόν, οὔτε μεικρόν δὲ ἑπζητεῖν· ἐπεὶ ἀνάγκη καὶ γένεσθαι καὶ εἶδθαι ἑπζητεῖν, καὶ διαφορὰν καὶ ἴδιον καὶ συμβεβηκὸς ἐν αὐτῷ πολυπραγμονῆσαι. οὐκ ἐστὶ δὲ ἡμεῖς ὑπὲρ φύσιν φυσικὰς ἀποδείξεις ἑπζητεῖν· ἀπλοῦν γάρ τὸ Θεῖον καὶ μονοειδές (2), ἔξω πάσης ὑπάρχον διπλόνος τὸ καὶ συνθέσεως· αἱ δὲ τοιαῦται φωναὶ ἡμεῶν ἑαυτὰς μὲν οὐδὲν δηλοῦσιν· ἐν ᾗ τοῖς ἀτόμοις ἔχουσι τὸ εἶναι· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' εἰ υποθέμεθα ἐπὶ Χριστοῦ ἡρικήν τῆς Θεότητος εἶναι τὴν φύσιν, καὶ τὴν ἀγίαν τριάδα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐνωθεῖσαν ὑποτιθέμεθα σαρκωθεῖσαν καὶ ἐνανθρωπήσαν· εἰ δὲ μεικρὴν, ἀνάγκη καὶ τὸ ἀτομον αὐτῇ ὑποθέσθαι, καὶ λοιπὸν τούτου τὸ γένεσθαι καὶ τὸ εἶδθαι ζητεῖν· τοῦτο ἢ πάλιν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κυρίου φασκέν· οὐδὲ γὰρ μεικρόν τι εἶπεν καὶ ἑαυτοῦ δυναμέμεθα, ἐπαθεῖν οὐχ' ὑπόστασιν ἔσθαι ἢ πρόσσωπον τὸ ἀιανηφθὲν ἐκ τῆς ἀγίας καὶ ὑπερενδόξου παρθένου, καθὼς Θεόδοσος καὶ Νεστόριος οἱ ἀσεβεῖς ἐβλασφήμουν. ἀλλ' οὐσία ἀνθρώπου· οὔτε ἢ πάλιν καθόλου, διότι πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οὐκ ἀνέλαβεν, ἀλλὰ τὴν τινὰ τὴν ἐν τῷ εἶδει θεωρουμένῃ, ἐνυπόστατον οὔσαν καὶ οὐκ ἰδιουπόστατον· οὐ δὲ οὕτως φυσιολογεῖν τὰ ὑπὲρ φύσιν, οὐδὲ τεχνικαῖς ἀποδείξεσιν ὑβρίζειν τὸ Θεῖον· ἢ γὰρ ζωοποιὸς καὶ σωτήριος καὶ προσκυνητὴ ἀγία τριάς, αἰτία τοῦ εἶναι πᾶσιν

his verbis demonstratum est, quod in duabus naturis credere universalem salvatorem et dominum nostrum Iesum Christum, nostra doctrinae novitate non fit, sed venerabili traditione a Deo eruditi magistri nostri ac patris. Atque haec ad huius dogmatis demonstrationem dicta sufficiant.

4. Iam vero in divina ac beata natura, neque omnino generale neque particulare quaerendum est: etenim necesse foret genus quaerere et speciem, et differentiam. et proprium, et accidens in ipsa scrutari: non autem licet supernaturalium naturales exquirere demonstrationes: simplex est enim deitas et uniformis, et extra omnem duplicitatem atque compositionem. Porro huiusmodi vocabula per se quidem nihil significant; in individui autem habent existentiam. Neque id tantum; sed si supponamus in Christo generalem deitatis esse naturam, sanctam quoque Trinitatem humanae naturae unitam supponemus, incarnatam et humanatam. Sin vero particularem, necesse est individuum quoque ipsam supponere, et deinde genus eius ac speciem quaerere. Hoc autem pariter de homine dominico dicimus: neque enim particulare aliquid dicere de eo possumus; quandoquidem haud hypostasis est vel persona illud quod de sancta gloriosissima virgine sumptum fuit, quomodo Theodorus ac Nestorius impii blasphemaverunt, sed substantia hominis fuit. Neque rursus generale dicere, quia non universam hominum naturam sumpsit, sed certam aliquam in specie propria spectatam, enhypostaticam, non ipsam per se hypostaticam. Non est ergo de supernaturalium quaerendum natura, neque artificialibus demonstrationibus Deo facienda contumelia. Nam vivifica et salutaris et adorabilis sancta Trinitas, quum sit

(1) Id egregie demonstrat etiam Damascenus in dialectica capp. 66. 67. Legatur idem etiam de fide orth. lib. III. cap. 3.

(2) Damascenus in dialectica cap. 48. Ὁμοειδῆ εἰσιν, ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ταῖςται, καὶ κοιννοῦσι τῷ λεγῶ τῆς οὐσίας, οἷον Πέτρος καὶ Παῦλος ἀμφότεροι ὡς ἐν εἶδος εἰσὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου: homoidea (uniformia) sunt, quae sub eadem specie ac substantiae ratione conveniunt, ut Petrus et Paulus, qui ambo sub eadem hominis specie sunt.

rerum omnium causa, supra omnem sermonem mentemque est, utpote omnia supersubstantialiter excedens. Neque ausimus quicquam de ea cogitare, praeter divinitus nobis a sacris oraculis tradita.

QUAESTIO XI.

Unicam hypostasim, quam in Christo domino credere ecclesiae magistri nobis tradiderunt, utrum oportet appellare substantiam, an potius accidens?

Responsio.

1. Ex ante dictis de substantia et de persona, solutionem nancisci possumus quaestionis propositae. Etenim substantiam quidem diximus cuiusque rei existentiam significare: personam autem, denotare multitudinem characteristicarum proprietatum. Itemque ostendimus, a substantia significari communem individuatorum naturam, proprietatibus iis carentem, quae personas distinguunt: persona vero proprium atque individuum idiomatibus distinguit. Igitur substantia commune significat: persona, proprium. Non est autem idem proprium et commune: ac propterea non est idem substantia quod persona: quo fit, ut Christi personam, quatenus persona est, substantiam dicere simpliciter non debeamus. Rursus, si Christi personam, quae composita est, substantiam appellaverimus, oportebit hanc quoque compositam et non individuum supponere: quod si fiat, quomodo inconfusio et immutabilitas naturarum, ex quibus divina et supernaturalis unio facta fuit, conservata fuerit? Quomodo item ipsa natura, id est substantia, creata sit et increata, vivificans et vivificata, consubstantialis eadem Deo patri secundum divinitatem, et consubstantialis item nobis secundum humanitatem esse potest? Propterea et quod diximus superius, non oportere substantiam compositam in Domino nostro affirmare esse personam, multoque minus accidens. pro-

οὔσα, ὑπὲρ λόγον ἐστὶ καὶ νῦν, ὡς πάντων ὑπερουσίως ἐξηρημένη, καὶ οὐ τολμῶμεν τί ἐννοῆσαι περὶ αὐτῆς, παρὰ τὰ θεοδῶς ἡμῖν ἐκ τῶν ἱερῶν λογίων ὡσαυδεδομένα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄.

Τὴν μίαν ὑπόστασιν, ἣν ἐπὶ τῷ θεωδότη Χριστοῦ δοξάζουσιν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ (1) διδάσκαλοι ὡσαυδεδοκάσιν ἡμῖν, πότερον οὐσίαν ὀνομάζουσιν προσήκει, ἢ συμβεβηκός;

cod. f. 12. a.
col. 1.

α'. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων περὶ τε οὐσίας καὶ ὑποστάσεως, δυνάμεθα τὴν ἔκλυσιν εὐρεῖν τῇ προκείμενῃ ζητήματι. εἰρηκαμὲν γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν, τὴν ὑπαρξίν ἐκάστω πράγματι σημαίνει· τὴν δὲ ὑπόστασιν, τὴν πληθύν τῶν χαρακτηριστικῶν ιδιωμάτων· καὶ πάλιν ἐδείξαμεν ὡς ἡ μὲν οὐσία τῇ κοινήν φύσιν τῶν ἀτόμων τῶν χωρῶν τῇ ιδιότητι οὖσαν τῶν ἀφορίζουσιν τὰς ὑποστάσεις σημαίνει· ἡ δὲ ὑπόστασις, τὸ ἴδιον καὶ τὸ ἄτομον τοῖς ιδιώμασιν ἀφορίζει· ἡ οὖν οὐσία, τὸ κοινὸν σημαίνει· ἡ δὲ ὑπόστασις, τὸ ἰδικόν· οὐκ ἐστὶ δὲ ταυτὸν τὸ ἰδικόν τῷ κοινῷ. καὶ τοῦτο ἄρα οὐκ ἔστιν ἡ οὐσία ταυτὸν τῇ ὑπόστασι· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὁφείλομεν τὴν ὑπόστασιν τῇ Χριστόν ὡς ὑπόστασιν ἀπλῶς οὐσίαν εἰπεῖν· καὶ πάλιν, εἰ τὴν ὑπόστασιν τῷ Χριστοῦ σύνθετον οὖσαν, οὐσίαν προσαγορεύομεν, ἀνάγκη καὶ αὐτὴν σύνθετον καὶ (μὴ) ἄτομον ὑποθέσθαι· καὶ εἰ τοῦτο, πῶς τὸ ἀσύγχυτον καὶ ἀτρεπτον τῇ φύσει, ὅς ᾧν ἡ θεία καὶ ὑπερφύης ἑνώσις γιγνέται, πεφύλακται; πῶς δὲ ἡ αὐτὴ φύσις ἦεν οὐσία κτιστὴ καὶ ἀκτιστος, ζωοποιούσα καὶ ζωοποιεμένη, ὁμοούσιος τῷ θεῷ καὶ πατρί ἡ αὐτὴ καὶ τῷ θεότητι, καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν καὶ τῷ ἀνθρωπότητι δύναται εἶναι; διὰ ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα περὶ τῆς μὴ δεῖν οὐσίαν σύνθετον ἐπὶ τῷ δεσπότη ἡμῶν δοξάζουσιν τὴν ὑπόστασιν, οὐκ ὁμοῦ (μὲν) ἀπλῶς μίαν ὑπόστασιν λέγειν προσήκει συμβεβηκός δὲ πολλῶν· δεῖ, διὰ τὸ ὑπὲρ τοῦτο

Ἀποκρίσις.

[1] Hinc incipit quaternio in vaticanis codicibus tralaticius, ut in praevio monito diximus.

τε . . κ' ὑποκείμενον . . νοητῆς κ' αἰσθη-
τῆς ὑπάρξεως . . κ' μακαρίας φύσεως (1).

col. 2.

β'. Ἐπεὶ οὖν οὔτε [οὐσίαν] ἀπλῶς
οὔτε συμβεβηκὸς λέγειν ταῦτα ὀφείλομεν,
ὅ τι ποτε ᾗ τὸ διλοομένον ὀνομάζειν, ἢ
τὸ ἀποτελεσματῆ ἑνωθεῖσθον φύσεων, ἢ ἡκον
οὐσιῶν μ' τ' ἰδιωμάτων τ' αὐτῶν, Θεότη-
τος φημι κ' ἀνθρωπότητος; ὡς εἶναι τ' κ'
Χρῖστον ὑπόστασιν πρᾶγμα σύνθετον ἐνού-
σιον, ἢ ἄτομον ἐν δύο φύσεσι ἠνωρίζομενον.
κ' δεόν ἐστιν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ἀσφαλι-
σθῆναι, μὴ ποτε τ' Ἀρείου κ' Σαβελλικῆς
βλασφημίαις περὶ ὑπόστασιν εἶ-
πωμεν, ἥτις ἢ ὑποστάσεις εἶναι τ' μιᾶς Θεό-
τητος νοεῖν ὁ λόγος ὑποβάλλει. μίαν μὲν
τ' τ' πατέρα, ἰδικὴν οὖσαν, ἑτέραν ἢ, τ' τ'
υἱοῦ ἄτομον, ὡσαύτως ἢ κ' τὴν τ' ἁγίου
πνεύματος ὑπαρξίν κ' λοιπὸν χώραν καθ'
ἡμῶν λαμβάνουσιν οἱ τ' τ' Ἀρείου μανίας
συμῆγοροι. πρὸς τοῦτο γὰρ εἰκότως ἡμῖν
ἀντεπάγκυν. εἰ ταυτὴν ὅτιν ὑπόστασις κ'
οὐσία, πότερον ἢ ἄτομος οὐσία ἢ τ' πα-
τὴρ, ἥτις ἐστὶν ὑπόστασις κ' φύσις, ἢ αὐτὴ
ἔστιν τῇ τοῦ υἱοῦ κ' τ' ἁγίου πνεύματος
ἀτόμῳ οὐσίᾳ ἢ ἡκον ὑποστάσις, ἢ ἕτερον; κ'
εἰ μὲν αὐτὴν εἵπομεν, τῇ Σαβελλίου τοῦ
παράφρονος ἀσεβείᾳ συντιθεμένους ἡμᾶς,
εἰ κ' μὴ κατ' ἐπίγνωσιν, ἀποδείξομεν, τοῦ-
τέστιν μίαν ὑπόστασιν ἐπὶ τ' μιᾶς Θεότητος
δοξάζοντας. εἰ δὲ ἑτέραν φήσομεν τὴν τ'
πατέρα ἄτομον οὐσίαν, τῇ τ' υἱοῦ [ἰδι]κῇ
οὐσίᾳ κ' τ' ἁγίου πνεύματος, συνάξουσιν
ἡμῖν ἑτεροκσίους εἶναι τὰς μερικὰς κ' ἀτό-
μους οὐσίας κ' τ' αὐτῶν βλασφημίαν διὰ
ταῦτα τοῖνον τὰς ὑποστάσεις τ' μιᾶς Θεό-
τητος, ὡς ὑποστάσεις, οὐκ ὀφείλομεν οὐ-
σίας ἀπλῶς μερικὰς ἢ ἡκον ἀτόμους νοεῖν, ἵνα
μὴ τῇ Ἀρείου περὶ ὑπόστασιν ἀτομία, ἀλλ'
ἐκείνης εἶναι δοξάζειν.

cod. f. 12. b.
col. f.

γ'. Οὐ ἢ πάλιν ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν
αὐτὰς ἐγκατάττειν, διὰ τ' προαποδοθέντα
λόγον, οὐχ' ἥκιστα κ' διὰ τὸ εἶναι πάντη
ἀπλοῦν τὸ θεῖον κ' ἀσύνθετον, κ' μηδὲν

pter subiectum . . intellectualis et sensibi-
lis substantiae . . beataeque naturae.

2. Quandoquidem igitur neque sub-
stantiam simpliciter neque accidens perso-
nam dicere debemus; quid aliud obiectum
hoc appellare oportet, nisi unitarum natu-
rarum effectum, id est substantiarum cum
singularum proprietatibus, divinitatis in-
quam et humanitatis; ita ut Christi persona,
res sit composita, in substantia existens,
vel individuum in duabus naturis spectat-
um. Atque in his quae diximus oportet
nos firmiter consistere, ne in Arii atque Sa-
bellii blasphemias incidamus. Nam si forte
personam dicamus esse individuum sub-
stantiam, tres vero personas unius deitatis
intelligere sacer sermo nos docet; unam et
propriam patris, alteram individuum filii,
similiter sancti quoque spiritus existentiam,
sequitur ut locus sit, ex sententia nostra,
iis qui Arii insaniae patrocinantur. Sic enim
nobis merito adversarentur: nempe si idem
sunt persona et substantia, num individua
substantia patris, quae simul est hyposta-
sis et natura, eadem est atque illa filii et
spiritus sancti individua substantia seu per-
sona, an secus? Si eandem esse dicamus,
insani Sabellii impietati adhaerere nos, et-
iamsi inscite, coarguent, unam scilicet per-
sonam in una deitate credendo. Sin dixe-
rimus patris individuum substantiam aliam
esse a propria filii et spiritus sancti sub-
stantia, concludent nobis heterogeneas esse
has particulares et individuas substan-
tias, prout ipsorum blasphemia est. Ea
propter itaque personas unius deitatis,
haud debemus simpliciter substantias par-
ticulares et individuas reputare, ne in Arii
absurditatem incurramus; sed in substan-
tia existentes iudicare.

3. Neque tamen hae personae inter ac-
cidentia collocandae sunt, tum propter ea
quae diximus, tum quia simplex omnino
Deus est et incompositus nihilque adiun-

[1] Chartae caries superiores lacunas fecit.

etiam habens. Quamobrem in theologicis tractatibus sacros nostros patres comperimus, seu monadem atque unitatem supremum Deum celebrantes. Oportet itaque nos incuriose et sine contentione divina dogmata sequi theologorum patrum nostrorum; neque verbis inaniter rixantes, cum audientium perniciē, artificiose disserere de supersubstantiali summoque bono. Namque ait divus Dionysius areopagita: « de hac igitur, uti dictum fuit, supersubstantiali et arcana deitate dicere ne audeamus, et ne cogitare quidem praeter id quod divinitus nobis a sacris oraculis revelatum fuit. Etenim ut ipsamet de se in oraculis, prout suam bonitatem decuit, significavit; notitia eius et scientia cunctis impervia est, utpote supersubstantialiter extra res omnes posita. » Multosque invenies theologos, qui ipsam non modo ut invisibilem et incomprehensibilem celebrant, verum etiam tamquam inserutabilem minimeque vestigabilem, quia nullum est vestigium, quod ad arcanam eius immensitatem deducat. Oportet itaque unam quidem deitatem, id est substantiam sanctae Trinitatis religiose credere; tres vero personas adorare proprietatibus distinctas, ex quibus eae dignoscuntur. Elsi enim Deus pater substantia est, non tamen ita est principaliter quatenus pater, sed quatenus existens. Similiter et filius et sanctus spiritus. Etenim hae cunctae appellationes relationem significant. Namque ut ait theologus Gregorius « neque substantiae nomen pater est, neque operationis significativum, sed relationis quam erga filium pater habet, vel erga patrem filius. » Secunda autem et consequente notione substantiam denotat, cui inest relatio.

4. Sicut ergo Deus pater, et Deus filius, et Deus spiritus sanctus, etiamsi non secundum eundem animi nostri conceptum, sic una est substantia, unum principium,

ἔχουν ἐπέσιμκτον· ὅθεν καὶ ἐν τῇ Θεολογικῇ πραγματείᾳ ὅτι ἱεροῦς ἡμῶν πατέρας εἰρίσκομεν ὡς μοιάδα καὶ ἐνάδα τὴν Θεαρχίαν ὑμολογῶντας· προσήκει τοίνυν ἡμᾶς ἀπερίεργως καὶ ἀφιλονεικίως ἐπεῖτα τοῖς θεοῖς διλογασθί τῇ Θεηγόρων ἡμῶν πατέρων καὶ μὴ λογομαχοῦντας ἐπὶ οὐδὲν χρεσίμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῇ ἀκουόντων τεχνιολογεῖν τὴν ὑπερέστιν καὶ ὑπεράγαθον· ὡς γὰρ εἰσιν ὁ θεὸς Διουσίῳ ὁ ἀρεοπαγίτης, 1) -- περὶ ταύτης οὖν, ὡς εἴρηται, τὴν ὑπερευσίου καὶ κρυφίας θεότητος οὐ τολμητὶον εἰπεῖν· οὔτε μὲν ἐνοησάι τί παρὰ τὰ θεοδῶς ἡμεῖν ἐκ τῶν ἱερῶν λογίων ἀπεφρασμένα· καὶ ἴαυ ὡς αὐτὴ περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς λογίοις ἀγαθοπεριεπὴς ὡς ἀδίδωκεν, ἡ μὲν αὐτῆς ὁ τί ποτὲ ὅτι ἐν ὁπστήμῃ καὶ θεωρία πάντων ἀβατίς ὅτιν τοῖς οὖσιν, ὡς πάντων ὑπερστίως ἐξηρημνῇ. .. καὶ πολλοὺς τῶν Θεολόγων εὐρίσεις εὐμερον ὡς ἀράτον αὐτὴν καὶ ἀπερίληπτον ὑμνηκῶτας, ἀλλὰ καὶ ἀνεξερεύνητον ἅμα καὶ ἀνεξήγηστον, ὡς οὐκ ἐν τῷ ἰχνους οὐδεὶς τῇ ἐπὶ τῇ κρυφίαν αὐτῆς ἀπειρίαν διελκυσθῶτων· δεῖ οὖν μίαν μὲν θεότητα ἡγουν οὐσίαν τῆς ὑψίας ἐξιδῶν δοξάζειν εὐσεβῶς· τρεῖς δὲ τὰς ὑποστάσεις ἀρσσυκνεῖν ταῖς ἰδιότησιν αὐτῆς ἐν . . . ἐν αἷς καὶ θεωροῦνται· εἰ γὰρ ὁ θεὸς πατὴρ οὐσία ἐστίν, οὐ προσηγμένως καθ' ὁ πατήρ, ἀλλὰ καθ' ὃ ὄν· ἐμοίως ἢ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· σχέσεως γὰρ εἰσιν αἱ τοιαῦται προσηγορίαι σημαντικαί· ὡς γὰρ εἰσιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος 2) · οὔτε οὐσίας ὄνομα ὁ πατήρ, οὔτε ἐκρηγείας ἐστὶ δηλωτικῆς σχέσεως δὲ καὶ τοῦ πῶς ἔχει πρὸς τὸν υἱὸν ὁ πατήρ, ἢ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα· .. κατὰ δεύτερον δὲ καὶ ἐπομῶρον λόγον πῶς οὐσίαν δηλοῖ, ἢ ἀρσσεσιν ἢ σχέσις.

col. 2.

δ'. Ὡςπερ οὖν θεὸς ὁ πατήρ, καὶ θεὸς υἱὸς, καὶ θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ μὴ καὶ ταυτάς τὰς ὁπνοίας, μία ἡ οὐσία, μία ἀρχὴ, μία κυριότης, μία δύναμις,

(1) De divinis nominibus cap. I. 1. — (2) Orat. XXIX. 16.

μία ἐέργων· καὶ ἀπειβοῦσι καὶ τὸν οἱ ἀπὸ
 Σεβήρης καὶ τῆ ἀληθείας ἀναφύοντες, ἑαίς
 οὐσίας ἐπὶ τῇ ὑγίαι καὶ προσκυνητῆς ἑαί-
 δος δοξάζοντες· τινὲς γὰρ αὐτῶν πρὸς τοῖς
 ἄλλοις αὐτῶν ἀποπημασὺ φασὶ τὸν υἱὸν ἐκ
 τῆ πατρὸς γεννηθῆναι καὶ τὸ πνεῦμα ἐκπο-
 ρεῖσθαι ὡς οὐσίαν ἐξ οὐσίας· καὶ τὸ μὲν δο-
 κεῖν, ἑαίς οὐσίας φαίνονται λέγοντες· ἑαί-
 θεϊαν· ἡ γὰρ γεννηθῆναι δεικνύσιν αὐτοὺς
 ἢ τοιαύτην ἀπειροσμένη ἐμολογία· εἰ γὰρ
 μία καὶ αὐτὴ οὐσία πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ὑγία
 πνεύματος, πάντως καὶ εἰς θεὸς ὁμοῦως πι-
 στεύεται· εἰς ἐν ἄ[ρα τῇ] υἱὸς καὶ πνεύματος
 ἀναφερομένων οὐ συγτιθεμένων, ὡς χρῆσιν
 οὗ θεολόγος, ἵνα μὴ τὸ πᾶν καταλυθῇ δι'
 ἂν τὸ ἐν σημνύεται (1)...

[EPITHESIS 15.]

[Τὰς τῆ ὑγίας ἑαίδος ὑποστάσεις, πό-
 τερον οὐσίας ἐνομάζαν προσήκεις, ἢ ἀνού-
 σιους;]

ἀ... ἢ καλῶς ἐχρῆ· καὶ τὸ ἐν καὶ
 ταυτὸν τῇ θεότητι, ἵν' οὕτως ἐνομάσω
 κίνημα τε καὶ βόλημα καὶ τῇ οὐσίας ταυ-
 τότητα· εἰ γὰρ τρεῖς οὐσίας ἢ ὑποστάσεων
 παρέχουσι, πάντως ἐκφύλας ταύτας καὶ ξένας
 ἀπ' ἀλλήλων καθὼς τοῖς ὁ λόγος ὑπο-
 βάλλει· ἐπεὶ καὶ τί ἑαίς αὐταὶ καὶ οὐ μία;
 εἰ δὲ τοῦτο, τρεῖς ἀρχαὶ καὶ τρεῖς θεοὺς
 ἐποτίθενται καὶ ἐρυθρίωσι τοῦτο φανε-
 ρῶς ἐμολογῶσαι· ἡμεῖς γὰρ καθὼς ἐδιδάχθη-
 μεν ἀπὸ τῆ θεολόγου (2), προσκυνοῦμεν
 πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα· τὰς μὲν
 ιδιότητας χωρίζοντες· ἐνοῦντες γὰρ τῇ θεό-
 τητι· καὶ οὐτε εἰς ἐν τὰ ἑαί συμαίφομεν,
 ἵνα μὴ τὸ Σαβελλίον νόσον νοσησώμεν· οὐτε
 γὰρ ἀφαιρούντες εἰς ἑαί ἐκκυλίσιν καὶ ἀλλόῃς,
 ἵνα μὴ τὰ Ἀρείου μανώμεν. Τὸν γὰρ υἱὸν ἐκ

una dominatio, una virtus, una operatio:
 impie quamvis nunc etiam agant Severi
 adseclae, adversus veritatem coorti, tres
 substantias in sancta et adoranda Trinitate
 statuentes. Ex his enim nonnulli, praeter
 alias suas absurditates, dicunt filium ex
 patre genitum, et spiritum procedentem,
 cum substantiam de substantia; atque ita
 certe videntur tres substantias adfirmare:
 et sic ipsos tritheismi morbo laborare haec
 illorum mentis confessio demonstrat. Nam
 si una eademque est substantia patris et
 filii ac spiritus sancti, prorsus et unus Deus
 recte creditur, ad unum relatis filio ac spi-
 ritu, non compositis, ut ait theologus; ne
 totum dissolvatur, per quae unus colitur...

[QUAESTIO XVI.]

[Sanctae Trinitatis personas utrum ap-
 pellare oportet substantias, an insubstan-
 tivas?]

1. ... aut bene se habet: et secundum
 unum eundemque divinitatis, ut sic appel-
 lem motum ac voluntatem, et substantiae
 unitatem. Quod si tres substantias persona-
 rum exhibent, prorsus has alienas et extra-
 neas invicem faciunt, prout ratio intelligen-
 dum suadet. Nam cur haec tres sunt, non
 una? Quod si ita se haberet, tria principia
 et tres deos inelunt, quamquam eos (hae-
 reticos) pudet hoc aperte confiteri. Nos au-
 tem, prout a theologo didicimus, adoramus
 patrem et filium et sanctum spiritum, pro-
 prietates discernentes, deitatem unientes:
 neque in unum tres coagmentamus, ne Sa-
 bellii morbo laboremus: neque tres extra-
 neos sibi et alienos dividimus, ne cum Ario
 insaniamus. Filium autem ex patre genitum

Responsio.

Ἀποφαισας.
 col. f. 13. a.
 col. f.

(1) Relative ad hunc locum dic in nostro monito XI. pro XVI. Ad rem quod adtinet, scimus etiam Iohannem philoponum fuisse tritheitam, utpote severianum. Et omnino legendus est Damasceni dialogus contra Iacobitas, qui statim ab initio materiam huius loci illustrat.

(2) Hoc loco, ubi fit ab uno ad aliud codicis folium transitio, revera esse operis hiatus, dubitari non potest: nam nec praecedens folium physice cum sequentibus, sed glutine tantum bibliopegi, cohaeret: et cum superior questio sit XI, posterior sine ulla interruptione materia usque ad XVII. quaestionem decurrit: ex quo necessario concludimus contineri in hoc tractu quaestionem XVI, cuius titulum in lacuna demersum conjecturaliter nos supplavimus. Desunt itaque quaestiones XII. XIII. XIV. XV. Nam quod in monito de undecima diximus, id de parte eius tantummodo intelligendum est.

3. Orat. VI. 22. et alibi, puta orat. XLII. 16. etc.

et spiritum procedentem credimus, ut personam ex persona: non enim naturali conditione comparatum est ut substantia generet. Nisi enim hoc verum esset, deberet omnis homo parere; atque hanc etiam habere naturae suae demonstrativam qualitatem et definitionem. Nam quae naturaliter substantiae insunt, ea speciem quoque universam comitantur: ideoque filius quoque et sanctus spiritus genitiva natura praediti necessario forent. Atqui nihil horum verum est. Non ergo quatenus pater substantia est et quatenus existens, filium genuit, sed quatenus pater est, et secundum huiusmodi relationem.

2. Neque tamen insubstantivas personas credimus, ut saepe dictum est (nemo sermonem nostrum reprehendat), neque item substantias: nam si personam peculiaris character facit, per quem illarum quae unius substantiae dicuntur personarum proprietas agnoscitur; id autem minime efficitur a substantia; utique persona, quatenus persona, non est substantia, sed enhypostaticum quid et substantivum. Ergo quoniam nihil rerum creatarum divinae beataeque naturae inest, ea quippe ad has nullatenus pertinet, sed orationem omnem substantiamque omnem excedit, minime necesse est de singulis personis quaerere utrum substantiae sint an accidens; quoniam et genus, et speciem, et differentiam in illis disquirere ratio nostra cogeretur. Nemo sermonem nostrum vituperet dicentem nunc, non oportere personam substantiae nomine indigare: cum superius contra dixerimus. Nunc enim ita adfirmat, quia proprie stricteque cuiusque personae notionem sistit, verbisque illas inter se distinguere satagit: idcirco etiam ante definivimus quid sit persona: et omnino de substan-

τοῦ πατρὸς γεννηθῆναι καὶ τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεσθαι δοξάζομεν, ὡς ὑπόστασιν ὡς ὑπόστασις. οὕτε γὰρ ἡ οὐσία πίπτει ὑπὸ τῆς εἰς γὰρ μὴ τοῦτο. ὁ εἰλὶς καὶ πᾶς ἀνθρώπος τίκται, καὶ ἔχον καὶ τοῦτο γνώρισμα τῆς αὐτοῦ οὐσίας συστατικόν, καὶ ἐν τῷ αὐτοῦ ἔρῳ ἀφραμαβάνον· τὰ γὰρ φυσικῶς τῇ οὐσίᾳ προσόντα, καὶ παντὶ τῷ εἶδει ἔπονται· καὶ ὁ υἱὸς διὰ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁ εἰλὶς ἡγορητικῆς φύσεως εἶναι· ἀλλὰ μὴν οὐδὲν τούτων ἀληθὲς ἐπάρχει· οὐκ οὖν καθὼς οὐσία ἐστὶν ὁ πατήρ, καὶ ὁ ἀγ., γεννηθῆκε τὸν υἱόν, ἀλλὰ καθὼς πατήρ καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν σχέσιν.

β'. Οὐκ ἀνεπίστους δὲ τὰς ὑποστάσεις δοξάζομεν, ὡς πολλάκις εἴρηται μηδὲς τῷ λόγῳ ὑπερτρέχειν) οὕτε δὲ οὐσίας· εἰ γὰρ τὴν ὑπόστασιν τὸ ἰδιόζον τῆς χαρακτηριστικῆς ποιεῖ, δι' οὗ ἡ ἐν τῇ μιᾷ οὐσίᾳ ἀφραμαβάνων προσώπων ἡ ἰδιότης γνωρίζεται· τοῦτο δὲ οὐ πίπτει ποιεῖν ἢ οὐσίᾳ δηλονότι ἢ ὑπόστασις, ὡς ὑπόστασις, οὐκ ἐστὶν οὐσία, ἀλλ' ἐνυπόστατόν τι καὶ οὐσιώδες πρὸς ἑαυτὴν οὐκ οὖν ἐπείπερ οὐδὲν ἡ ἐν τοῖς οὐσίαις πρόσεστι τῇ θείᾳ καὶ μακαρίᾳ φύσει, κατὰ μηδὲν γὰρ τῶν ἑνῶν ἐστὶν, καὶ παντὸς λόγου καὶ πάσης οὐσίας ἐπέκεινα· οὐκ ἀνάγκη περὶ ἐκάστης ὑποστάσεως αὐτῆς ζῆναι. πρότερον οὐσία ἐστὶν ἢ συμβεβηκός (1· ἐπεὶ καὶ γένεσθαι καὶ εἶδθαι καὶ διαφορὰν ἔχει αὐτῆς πολυπαραμοῦναι ὁ λόγος ἀναγκάζεται· μηδὲς διὰ τῷ λόγῳ ὑπερτρέψω φησιν· μὴ ἐνταῦθα μὴ εἶναι τὴν ὑπόστασιν οὐσίαν εἶπεν· ἀντιθέτως δὲ, τὸ ἔμπροσθεν ἐνταῦθα μὴ γὰρ κυριολεκτικῶν τὸ ἐκάστου τούτων σηματόμενον, καὶ τῷ λόγῳ θιγῶν αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων, ταῦτα εἰσέκειν· ὅθεν καὶ προδιορισμῷ τὸ ὡς ἐπὶ τῇ ὑποστάσει ἐρεχσάμεθα· καὶ τὸ ἀπλῶς

col. 2.

(1) Quiaquam hoc videretur quodammodo ad XI. quaestionem pertinere, minime id tamen credendum est; namque in XI. agitur disertè de Verbi persona, in hac vero XVI. de tribus simul. Et quamquam m. v. n. 3. redit auctor ad Christi personam, id ex connexionè quodam argumenti fit, et ob eam causam praesertim quam dicit in quaestione XVI. fine. Videsis p. 616. adn. 4. Denique, ut iam diximus, quaestio undecima connecti cum XVII. nequit.

ἐπὶ τῇ οὐσίας εἰπωτοῖς μὴ εἶναι τὴν ὑπόστασιν ὡς ὑπόστασιν οὐσίαν ἀπλῶς· ἀνωτέρω δὲ ταύτῃ ἐρηκτοῖς δύνασται φύσιν ἔχουσαν οὐσίαν τὴν ὑπόστασιν, οὐσίαν μετὰ ἰδιωμάτων ἐσημάναντο, καὶ οὐκ αὐτὴν τὴν πληθύνει τῶν χαρακτηριστικῶν ἰδιωμάτων μόνον, ὅπερ ἐστὶ κυρίως τῆς ὑποστάσεως σημεῖον, τῷ λόγῳ καὶ αὐτὰ ἐξ αὐτῆς διακρίνοντες· καὶ ὡς τοῦ εἶδους κατηγορουμένου κατὰ τῶν ἀτόμων· εἰδὲν δὲ Χριστῶν οὐκ ὑπάρχει· ἵνα καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ὑποστάσεως τοῦτο ἔχωμεν· πρᾶγμα γὰρ ὅτι μοναδικόν, ὥσπερ καὶ ἡλιος καὶ σελήνη.

γ'. Διὰ ταῦτα πάντα ἡ καὶ Χριστὸν ὑπόστασιν, οὐ δεῖ οὔτε οὐσίαν εἰπεῖν ὡς ὑπόστασιν· τῷ γὰρ ὑπαστισθὲν Εὐτυχὸς ἐστὶ τοῦτο ματαιοφροεῖν, μίαν φύσιν τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς δογματίζοντων· οὔτε ἢ πάλιν συμβεβηκός, ἀλλὰ πρᾶγμα σύνθετον, ἢ ἀτομον ἐνούσιον ἐν δύο φύσει· ἡνωρίζοντων, καθὼς ἀνωτέρω λέλεκται· ὡς γὰρ φησιν ὁ μακάριος Κύριλλος (1), Χριστὸς μονοθεῶς οὐ λέγεται, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ ὀνόματι ἐν ὅτι, ἑκατέρων πρᾶγματων θάσσονται σημασία θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος· οὔτε γὰρ τ' ὄντων ἕκαστον, ἐπαθὴ οὐσιωδῶς ὑφίστηναι, ἢ συμβεβηκός ὑπάρχει, ἢ ἀνάγκη τὸ μὴ ὄν συμβεβηκός, μίαν οὐσίαν ὑπάρχειν· καὶ πᾶσαι ἢ αἱ ἀνωτέρω λεγόμεναι μαρτυρίαι πρὸς παράστασιν τῆς οὐσιώδους τῆς φύσεως διαφορᾶς ἀσυγχύτως ἐν τῷ Χριστῷ σώζεσθαι· καὶ πῶς ἔνωσιν, ἵκαναί εἰσι πιστώσασθαι τοῦτε τὴν ἀληθειαν· ὥς τις αὖ καὶ ἐτέρως τοῦτον ἰσχυρότατος οὐκοῦν τῷ μήκους τοῦ συγχρόματός· οὐκ ἐτάξαμεν καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦτε.

δ'. Ἐπαθὴ δὲ εἰρηκάμεν μὴ εἶναι τὴν ὑπόστασιν ὡς ὑπόστασιν οὐσίαν, δεῖ γινώσκων, ὅτι δύο σημαίνει τὸ ὄνομα τῇ ὑποστάσει· οἱ πατέρες εἰσηλάσιν καὶ καθ' ἕνα μὲν ἄπορον διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν ὑπόστασιν, ἥτις κυρίως καὶ ὑπόστασις λέγεται,

tia diximus eam non esse personam, quatenus persona intelligitur, sed substantiam simpliciter. Superius autem, cum affirmavimus naturae seu substantiae nomine posse personam appellari, tunc inquam substantiam cum idiomatibus suis significare volumus, non autem characteristicorum idiomatum solam complexionem; quae quidem propria personae notio est; quae ipsa idiomata vi mentis a persona secernimus; sicuti fit praedicata specie in individuis. Species vero Christorum non est, ita ut in Christi quoque persona id habeamus. Est enim haec res solitaria, veluti sol ac luna.

3. Propter haec omnia Christi personam, non oportet dicere substantiam, quatenus persona est; etenim Eutychii patrocinantium haec insana sententia est, qui unam deitatis et carnis naturam adfirmant. Sed neque accidens appellanda est, sed res composita, vel individuum enhypostaticum in duabus naturis spectatum, sicuti superius dictum fuit. Namque ut ait beatus Cyrillus, Christus haud sub unica notione dicitur, sed in ipso nomine etsi unico, utriusque rei apparet significatio, deitatis nimirum et humanitatis. Neque enim haec singula, quoniam substantialiter subsistunt, vel accidens sunt; vel necesse est, quod non est accidens unam esse substantiam. Et quidem superiora omnia quae attuli testimonia ad demonstrandum pertinent substantialem naturarum differentiam inconfuse in Christo servari, cuius rei veritatem etiam post unionem valide confirmant. Quamquam praeter ea nonnulla, parvis licet ponderis, ob vitandam scripti huius prolixitatem, non adduximus.

4. Quia vero diximus personam, quatenus est persona, non esse substantiam, sciendum est, patres dixisse nomen personae duplicem habere significatum; et uno quidem characteristicam personam denotare, quae principaliter persona dicitur,

col. 1. 13. b
col. 1

col. 2.

(1) Confer scholia opp. T. V. part. 1. p. 780.

et per quam personarum in unica substantia proprietas agnoscitur: veluti peculiare est ac proprium personae patris, ut sit absque principio, et ex nulla causa proveniat: filii item peculiare est ut a patre sit genitus: denique sancti spiritus ut a patre processerit. Hoc a characteristica notione exhibetur. Alia vero ratione substantiam significari a personae vocabulo tradidit nobis sanctus Cyrillus, cum loco substantiae abusive usurpavit personae vocabulum: quam rem testatur, scribens ad Theodoretum, in secundo anathematismo: ostendit enim idem esse dicere naturam Verbi atque hypostasim: ait quippe, locutionem secundum personam nihil aliud innuere, quam Verbi naturam seu hypostasim: quod ipsum Verbum est. Rursusque in scholiis, hypostasim pro natura sumens, ait: quod autem inconfusae maneat naturae seu hypostases, hinc cognoscemus. Item in trigesimo ad reginas capitulo: sicut enim duo principes, qui nullatenus inter se dignitate differant, non unus existimantur, sed vere duo: ita si quid est alii unitum dignitatis ratione, dummodo naturae id est hypostases differant, non sunt unum sed duo. En manifeste docuit pater, se idem dicere naturam Verbi et hypostasim. Et quotquot patres unam Dei Verbi naturam dicunt, id ipsum docent. Nam de filii hypostasi eodem modo loquuntur, naturam pro hypostasi sumentes.

5. Patet autem ex dictis, characteristica hypostasim non esse substantiam, quatenus hypostasis est. Porro hypostasis idem significat quod persona, sicut etiam substantia idem est quod natura in theologica doctrina. Testis theologus Gregorius, qui in sermone syntactico sic ait: atque ita perficimur, unitatem quidem in substantia agnoscences et in unica adoratione: trinitatem autem in hypostasibus id est personis: ut quibusdam loqui placet. Neque in-

δι' ἧς τ' ἐν τῇ μιᾷ οὐσίᾳ ᾧσαδεδομένων προσώπων ἡ ἰδιότης ἰσχυρίζεται, οἷον ἐξαίρετόν ἐστι καὶ ἰδ.ον ἰσχυρίσθηται τ' πατρὸς υποστάσεως, τὸ ἀναρχὸς καὶ ἐκ μηδεμιᾶς αἰτίας ὑποστῆναι. τ' ἢ τ' οὐσίᾳ, τὸ ἐκ τ' πατρὸς γυνήσθαι. τ' ἢ τ' περικύματα τ' ὕλην, τὸ ἐκ τ' πατρὸς ἐκπορεύσθαι. τοῦτον παρήνυσεν ἡ χαρακτηριστικὴ παράστασις· καὶ ἕτερον ἢ ἔσπον τ' οὐσίαν σημαίνειν τὸ τ' ὑποστάσεως ὄνομα παρέδωκεν ἡμῖν ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος, ἀντὶ οὐσίας καταχρηστικῶς χρῆσάμενος τῷ τ' ὑποστάσεως ὀνόματι· καὶ μὴ τυχεῖν ἡρώων πρὸς Θεοδόωρον ἐν τῷ δευτέρῳ ἀναθεματισμῷ (1). δεικνύσι γὰρ ὡς αὐτοὶ ἐστὶν τῷ λέγειν φύσιν λόγῳ, τὸ λέγειν ὑπόστασιν· φησὶ γὰρ τ' καὶ ὑπόστασιν, οὐδὲν ὑποφαίνοντες ἕτερον, πλὴν ὅτι μόνον ἢ τ' λέγει φύσιν ἢ ἔστιν ὑπόστασις· ὁ δὲ ἐστὶν αὐτὸς ὁ λόγος· πάλιν ἐν τοῖς σχολίοις (2) τ' φύσιν ὑπόστασιν λέγων φησὶν· ἐστὶ ἢ ἀσύλχυτοι μεμνηκασιν αἱ φύσεις, ἦσαν ὑπόστασις, ἐντεῦθεν εἰσέμεβα· καὶ ἐν τῷ πρὸς τὰς βασιλίδας λ' κεφαλαίῳ φησὶν· ὡς γὰρ τὸ δύο τινὲς ἀρχοντες τῇ τ' ἀξιομάτων ἰσότητι κατ' ἐξὲν ἀλλήλων * διενεχόμενες, ἐχ' ἐν νοῦνται μόνον, ἀλλὰ δύο καὶ τὸ ἀληθές· ἔτω τὸ συνημμένον τινὰ κατ' ἀξίαν διηρημένων τ' φύσεων, ἦσαν ὑποστάσεων, ἐκ εἰσιν ἐν, ἀλλὰ δύο· ἰδοὺ σαφὲς ἐδείξεν ὁ πατήρ, ἐστὶ τὸ αὐτὸ λέγειν φύσιν λόγῳ, καὶ ὑπόστασιν· καὶ ὅσοι ἢ τ' πατέρων μίαν φύσιν τ' θεῶν λέγει δογματίζουσι, τὸ τοῦ διδάσκουσι περὶ γὰρ τ' τ' οὐσίᾳ ὑποστάσεως ταῦτα φασὶ, τ' εἰσιν ἀντὶ ὑποστάσεως ᾧσαλαβόντες.

ε'. ἤλκον δὲ ἐστὶ τῷ χαρακτηριστικῇ ὑπόστασιν ὁ λόγος παρέστησε μὴ εἶναι οὐσίαν ἢ ὑπόστασιν· ὁμοσημῶν δὲ ἐστὶν ἡ ὑπόστασις τῷ προσώπῳ ὡς περὶ ἡ οὐσία τ' φύσεως ἐν τῇ θεολογικῇ πραγματείᾳ· καὶ μαρτυρεῖ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ συντακτικῷ φήσας ταῦτα (3). καὶ ἔτω καταρτιζόμεθα, τὸ μὲν ἐν τῇ οὐσίᾳ γινώσκοντες καὶ τῷ ἀμερίσῳ τ' προσκυνήσεως· τὰ ἢ τῶν τ' ὑποστάσεων ἦσαν προσώποις ὅτισι φίλον· μὴ ἢ γὰρ οἱ περὶ ταῦτα ζυγομα-

* cod. ὅλων, sine accentu.

cod. l. 14. n. col. 1.

1) Opp. T. VI. p. 209. E. Item S. Maximus opp. T. II. p. 277. — (2) Opp. T. V. part. 1. p. 785. B. — (3) Orat. XLII. 16.

χοῦντις ἀσχημονεῖτωσαν, ὥσπερ ἐν ἐνό-
μασι καμένης ἡμῖν τῆ εὐσεβείας, ἀλλ' οὐκ
ἐν πρᾶγμασι· καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῆ ἀγίας πεν-
τηκοστῆς φησὶ (1)· μίᾳς θεότητος, ὡ οὗτοι,
τῇ τριάδι ὁμολογήσατε· εἰ δὲ βούλεσθε,
μίας φύσεως· καὶ Γρηγόριος ἡ ὁ Νύσσης ἐν
τῷ κατηχητικῷ (2) γράφει περὶ φύσεως,
λέγει ἢ ταῦτα· καὶ τῆ εὐσεβείας λόγος οἷδε
διακρίσιν ὑποστάσεων ἐν τῇ ἐνότητι τῆ φύ-
σεως βλέπειν· ὥς ἂν μὴ τῇ πρὸς ἑῶν ἑλ-
ληνας μάχη, πρὸς ἰουδαίους ἡμῖν ὁ λό-
γος ὑπενεχθεῖν· καὶ ὁ μακάριος Κύριλλος
ἐν τῇ πρὸς Σούκειστον ἐπιστολῇ σαφὲς τῷτο
ποιεῖ γράφων ταῦτα (3)· οὐ γὰρ ἔστι τῇ ἐπι-
κτῶν εἰς θεότητες οὐσίαν ἥτοι φύσιν μετα-
χωρῆσαι δύνασθαι τι ἢ κτισμάτων· ἐν
πᾶσι ταῖς δὲ φύσεσι εἶσαν δηλοῖ.

vol. 2. Ταύτας ἐδὲ τὰς ῥήσεις ἀνωτέρω τάξει ἐν
τῷ οἰκίῳ κεφαλαίῳ (4)· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο
ᾧδε ἀλλελεῖται, τὸ ὑπερηθεῖν γὰρ ἐνεαλη-
ρώθη οὐκ ἐν πολὺ ἀπάγοντι κεφαλαίῳ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄.

Ἐπειδὴ περ τινὲς τῇ ἀπὸ Εὐτυχοῦς καὶ
Διοσκορίου τῇ δυσσεβῶν ἐπιλαμβάνονται τῇ
ἐν Χαλκηδόνι ἀγίας συνόδῳ, καὶ φασὶ κα-
κῶς ἐκδιδοῦναι αὐτὴν ἐν τῷ οἰκίῳ ὄρω,
σωζομένης ἢ μάλλον τῇ ιδιότητι κατέ-
ρας φύσεως, τί δὲ πρὸς τοῦτας ἀπολογεῖ-
ται; ἐκ τούτων γὰρ λαβόντες ἀφορμὴν,
ἐπιχειροῦσι λέγειν ὡς δύο φύσεις διῃζάμε-
ναι ἐν ἰδιότητι προσώποις θεωρημέναις.

Αποκρίσις.

α'. Θανμάξω τῇ τοιούτων ἀνθρώπων
πῶς ἐθελόκαλον γνῶμην· πῶς τῆς ἀγίας
συνόδου παντοίας καὶ διὰ τοσούτων ἐξασφα-
λισαμένης καὶ μηδεμίαν κατ' ἐαυτῆς λαβὴν
ᾧδε ἀσχοῦσης, οἱ πρὸς πῶς ἀλήθειαν φι-
λεχθρῶς ἔχοντες, καὶ τῇ Εὐτυχοῦς μυσ-
τῆς αἰρέσεως ὑποσπασαί. ᾧδε αἰτιόμενοι
πῶς εὐσεβῇ τῇ δύο φύσεων φωνῇ, μάτρω
κατηγοροῦσι τῇ παρ' αὐτῆς εἰρημένῳ· καὶ
ὄντως ἰσὺν ἀράγῃς ὑφάνουσιν, καὶ κατ'
ἐδάτων γράφουσιν οἱ τοιοῦτο ληροῦντες καὶ

solenter se gerant contumaces, quasi nobis
in vocabulis sita sit religio, non in rebus.
Et in sermone de sancta pentecoste ait :
divinitatis unus, o homines, trinitatem fa-
teamini; vel si vultis, unius naturae. Tum
etiam Gregorius nyssenus in catechetico de
natura scribens, eadem dicit, nempe quod
orthodoxa doctrina scit differentiam per-
sonarum in unitate naturae spectare; ne-
dum cum ethnicis pugnam conserimus, ad
iudaismum oratio nostra delabatur. Deni-
que beatus Cyrillus in epistola ad Sucen-
sum palam hoc facit ita scribens: non enim
fieri potest ut in deitatis substantiam seu
natorum creatura aliqua transeat. In his
omnibus natura diserte substantiam signi-
ficat. Et has sane auctoritates superius
oportuisset in proprio capitulo collocare;
sed quia id omisum fuit, nunc demum
in hoc hand valde dissimili capitulo sup-
pletum est.

QUAESTIO XVII.

Quia nonnulli impiorum Eutychis et
Dioscori discipuli sanctam chalcædonensem
synodum reprehendunt, aiuntque pravam
edidisse definitionem, quum contra potius
utriusque naturae proprietatem servaverit,
quamnam oportet nos adversus istos apo-
logiam instituire? Hinc enim ansam su-
munt dicendi, duas naturas synodum in
propriis sic spectatis personis credere.

1. Miror huiusmodi hominum malig-
nam sententiam; quomodo sancta synodo
quaqueversus et tanta auctoritate suffulta,
nullamque reprehensioni ansam exhiben-
te, hi tamen cavillosi veritatis hostes, et
nefandae Eutychis haereseos defensores,
respuentes piam diarum naturarum locu-
tionem, temere definitiones eius detrectant.
Atqui vere aranei telam texunt, et in aquis
scribunt, qui talia adversus sanctam syn-
odum pugnant. Nam quum sint lippiente

Responsio.

(1) Orat. XLI. 8. — (2) Cap. I. edit. paris. T. II. p. 477. — (3) Opp. T. V. part. 2. p. 140. A.
— (4) Intellexit questionem XI. Atque binc satis cognoscimus, cur in hac questione XVI. nonnulla sint quae
ad undecimae argumentum referuntur. Dicit enim ipse auctor utramque quaestionem partim esse similes.

anima, oculos habent et nihil intelligunt. Nisi enim propriae definitioni ea synodus praeposuisset patrum nicaenorum cccxviii., itemque patrum constantinopolitanae synodi symbolum, et nisi illos se omnino sequi esset professus: nisi acta ephesina adversus impium Nestorium adprobasset, unam personam et unum eundemque dominum nostrum Iesum Christum perfectum in divinitate et eundem perfectum in humanitate concorditer praedicasset; nisi in multis illie habitis sermonibus Nestorio eiusque irreligiosis dogmatibus anathema dixisset, locus esset accusantium sermoni, et divisionis suspicio subesset. Sin potius necessariam chalcedonensibus patribus hanc locutionem effecit prava Eutychis sententia, cur hi synodum temere vituperant? Recte quippe intelligens divinum incarnationis mysterium, praeclare nobis tradidit unam hypostasim unamque personam inconfuse et inconvertibiliter et indivisibiliter in duabus naturis agnoscendam, servata apprimè utriusque naturae proprietate; atque ita rectè contradicens Eutychis Nestoriiq; vesaniae. His enim verbis utriusque aequaliter vitium profligat. Nestorium quidem dispellit blaspheme dividentem unum Christum in Deum seorsum, et in hominem seorsum; dispellit, inquam, dicendo unam hypostasim unamque personam, et unum eundemque se confiteri dominum nostrum Iesum Christum: Eutychem vero unam naturam divinitatis et humanitatis profitentem, nihilque eum a Virgine sumpsisse; hunc, inquam, retundit duas naturas inconfuse et inconvertibiliter atque inseparabiliter unitas dicendo in una hypostasi, incolumi utriusque naturae proprietate, cuius rei causa synodum hi sycophantae accusaverunt.

2. Audiant accusatores quibus verbis ea quae ipsi prave intelligunt synodus dixerit, neque locutiones nobis exhibeant mutilatas: « consubstantiali patri secundum divinitatem, et consubstantiali no-

τὴ ἀγίας συνόδῳ· τὴ γὰρ ψυχὴν λημῶντες, ὁρθαλμοὺς ἔχοντες, καὶ οὐ κατανοοῦσιν· εἰ μὴ γὰρ τὸ οἰκείον ὅρα προέταξεν ἡ σύνοδος τῇ ἐν Νικαίᾳ τῇ ἀγίῳ πατέρων, καὶ τῇ ἐν ἑωσταντινουπόλεως τῷ σύμβολον, καὶ τοῦτοις ἐν πᾶσιν ἀκολουθεῖν ὁμολόγησεν· εἰ μὴ τὰ ἐν Ἐφέσῳ παραχθέντα καὶ δυσσεβοῦς Νεστορίου ἡσμένισιν, ἐν πρόσωπον, καὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τέλειον ἐν Θεότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι τὸν αὐτὸν συμφῶνως ἐκήρυξεν· εἰ μὴ ἐν πολλοῖς τῇ ἐαυτοῦ λόγων Νεστορίου μετὰ τῷ ἀσεβῶν αὐτοῦ δογματῶν ἀνθεματίσει, χωρὶν εἶχε τὴ κατηγορῶν ὁ λόγος, καὶ τῆς δεισιπείας ἡ ὑπόνοια· εἰ ἢ ἀναγκαίαν αὐτοῖς τὴ τοιαύτην ἐποίησε φωνὴν ἡ Εὐτυχοῦς κακοδοξία, τί μάτην αὐτῆς ἐπιμύμφοιται; ὁρθῶς γὰρ κατανοήσασα τὸ θεῖον τὸ ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, καλῶς ἡμῖν * παρίδωκεν μίαν ὑπόστασιν καὶ ἓν πρόσωπον ἀσυγχύτως καὶ ἀξέπτως καὶ ἀδιαιρέτως ἐν δύο φύσει γνωρίζομενον· καίτοι σωζομένης ἢ μᾶλλον τὴ ιδιότητι κατέρας φύσεως, ἐκ δεισιπείας ἀντικαταστάσεια τῇ τε Εὐτυχοῦς καὶ Νεστορίου ορενοβλαβείᾳ· τὸ γὰρ ἀμροτέρων ἐπίσης διὰ τῇ τοιούτων φωνῶν ἀνατρέπει κακόν· Νεστορίον μὲν ἐκβάλλει δυσσεβῶς δειμοῦντα τὸν ἓνα Χριστὸν εἰς θεὸν ἰδικῶς ὁ ἀνθρώπον ἰδικῶς, διὰ τοῦ εἰπεῖν μίαν ὑπόστασιν καὶ ἓν πρόσωπον, καὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· Εὐτυχία δὲ μίαν φύσιν τῆς θεότητος καὶ τὴν ἀνθρωπότητος ὁμολογῆσαντα, ἥτοι καὶ τροπὴν ἢ σύγχυσιν, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν παρθέτων τὸν λόγον λαβόντα, διὰ τῆς εἰπεῖν δύο φύσεις ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως καὶ ἀδιαιρέτως ἡνωμένας ἐν μιᾷ ὑπόστασι καὶ τὸ σωζομένης ἢ τὴν ιδιότητος ἐκατέρας φύσεως, δι' ἣν οἱ συκοφανταὶ αὐτῆς κατηγοροῦσαν.

β'. Ἀκρίτως καὶ οἱ κατηγοροὶ πῶς τὰ παρ' αὐτῶν κακῶς νοηθέντα εἰρήκεν ἡ σύνθεσις, καὶ μὴ τὰς λέξεις ἡμῖν δευτερεύσαντες ἀπεικονισμένως ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν

cod. f. 14. b.
col. 1.

* cod. ἡμῶν.

col. 2.

κτ' τῶ ἀνθρώπότητα· κτ' πάντα ἔμοιον
 ἡμῖν, χωρὶς ἁμάρτίας· πρὸ αἰῶνων μὲν ἐκ
 τοῦ πατρὸς γήνηθέντα κτ' τὴν θεότητα·
 ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῆς ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι'
 ἡμᾶς κτ' διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μα-
 ρίας τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου κατὰ
 τὴν ἀνθρωπότητα· ἕνα κτ' τὸν αὐτὸν Χρι-
 στὸν υἱὸν κύριον μονογενῆ ἐν δύο φύσεσιν
 ἰσχυρίτως, ἀδιαίρετως, ἀχωρίστως γνω-
 ριζόμενον· οὐδαμῶς τῆς τῆς φύσεως διζοφο-
 ρᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἑγώσιν, σωζομένης
 ἢ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἐκατέρας φύσεως,
 καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν
 συντρεχούσης· οὐκ εἰς δύο πρόσωπα με-
 ριζόμενον, ἀλλ' ἕνα κτ' τὸν αὐτὸν υἱὸν μο-
 νογενῆ θεὸν λόγον κτ' κύριον Ἰησοῦν Χρι-
 στὸν καὶ ἅπτερ ἄνωθεν οἱ προφηταὶ περὶ
 αὐτοῦ κτ' αὐτὸς ἡμᾶς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξ-
 παίδευσεν, κτ' τὸ τῆς πατέρων ἡμῶν ᾠδῆ-
 δέδωκε σύμβολον. „Εἰ οὖν εἰς μίαν ὑπό-
 στασιν φησὶν ἐκατέραν φύσιν συνελλυθέ-
 ναι, καὶ ἕνα καὶ (Θ) αὐτὸν εἶναι κύριον
 Ἰησοῦν Χριστὸν μονογενῆ λόγον, καὶ τοῦ
 ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ τὰς δύο γή-
 νήσας ὁμολογεῖ, μίαν μὲν τὴν πρὸ τῶ αἰώ-
 νων ἐκ τῆς πατρὸς κατὰ τὴν θεότητα, ἐτέ-
 ραν ἢ τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν δι' ἡμᾶς
 κτ' τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ τῆς παρθένου
 μητρὸς κτ' τὴν ἀνθρωπότητα, ποῦ χωρεῖν
 ἐκτὸς τῆς διζωρίσεως ἢ ὑπόνοια; ἀγνοοῦσι
 ἢ οἱ ἄφρονες, ὅτι τοῖς τῆς ὑγιᾶν ἐπιτετύ-
 χηκε συζητάμεσθα καὶ τοιαῦτα γέγραφε
 κτ' μαρτυρεῖ ὁ πολλὸς τῶ πνεύματι Ἀθα-
 νάσιος, τοιαῦτα εἰπὼν ἐν τῷ, ὁ λόγος
 σαφὲς ἐγίνετο. „Ταῦτα ἀναγκαίως προεξη-
 τάσαμεν· ἵνα ἐὰν ἰδωμεν αὐτὸν δι' ὀργά-
 νου τῆς ἰδίου σώματος θεϊκῶς πράττοντα
 ἢ λέγοντα τινα, γινώσκωμεν ὅτι θεὸς ὢν
 ταῦτα ἐργάζεται· κτ' πάλιν ἐὰν ἰδωμεν αὐ-
 τὸν δι' ὀργάνου τῆς ἰδίου σώματος ἀνθρωπί-
 νως λαλοῦντα ἢ πάσχοντα, μὴ ἀγνοῶμεν
 αὐτὸν, ὅτι σαρκόφορος γέγονεν ἄνθρωπος·
 κτ' ἔτω ταῦτα κτ' ποιῇ κτ' λέγῃ· κτ' ἐκάς· ὅτι
 τὸ ἴδιον γινώσκοντες, κτ' ἀμφοτέρω ἐξ ἐνὸς
 πραττόμενα βλέπομεν κτ' νοοῦντες, ὅς ἐστις
 ἰσιτεύμεν κτ' οὐποτε πλανηθείμεν. „

bis secundum humanitatem, per omnia si-
 milem nobis, excepto peccato: ante saecula
 quidem ex patre genitum secundum
 divinitatem: in fine autem temporum, eun-
 dem pro nobis et propter nostram salutem
 ex Maria virgine ac deipara secundum hu-
 manitatem, unum eundemque Christum
 filium, dominum, unigenitum, in duabus
 naturis inconfuse, indivisibiliter, insepa-
 rabiliter agnoscendum; non sublata propter
 unionem differentia naturarum, sed
 conservata potius utriusque naturae pro-
 prietate, in unam personam unamque hy-
 postasim concurrentis; non in duas per-
 sonas divisum, sed unum eundemque fili-
 um unigenitum Deum Verbum ac domi-
 num Iesum Christum, prout antiquitus pro-
 phetae de eo, et ipse nos Iesus Christus
 docuit, et patrum nostrorum tradidit sym-
 bolum. » Si ergo in unam hypostasim di-
 cit synodus utramque naturam convenisse:
 et unum eandemque esse dominum Iesum
 Christum, unigenitum Verbum, atque unius
 eiusdemque Christi duas natiuitates confi-
 tetur, unam ante saecula ex patre secun-
 dum divinitatem; alteram extremis tempo-
 ribus propter nos et propter nostram salu-
 tem ex virgine matre secundum humanita-
 tem, quomodo locus sit suspitioni de divi-
 sione? Ignorant porro hi stulti, quod san-
 ctorum consonat scriptis synodus; quod-
 que talia scripserit testatusque sit plenus
 ille spiritu Athanasius, dum ait in sermo-
 ne de verbis illis *Verbum caro factum est*:
 « haec necessario antea disquisivimus, ut
 cum viderimus cum proprii corporis or-
 gano divina facientem aut dicentem, scia-
 mus Deum esse qui talia operatur. Rus-
 susque si cum viderimus proprii corporis
 organo humana loquentem aut patientem,
 haud ignoremus ipsum fuisse in carne ho-
 minem; atque ita haec facere ac loqui.
 Nam naturae utriusque proprium agnos-
 centes, et utramque actionem ab uno per-
 actam cernentes atque intelligentes, recte
 credimus, et nunquam excerrabimus. »

Auctoritatum quae sequuntur, utpote editarum, una fortasse excepta, non nisi titulos et initia clausulusque adscribam, lectores nimirum ad operum editiones intento digito amandans.

3. Eiusdem ex tertio adversus haereses sermone, contra Paulum samosatensem. Namque et ipse apostolus — in aeternum fiunt.

Sancti Gregorii theologi ex secunda oratione de filio. Dens dicitur non Verbi quatenus visibile est — nominum copulationio.

Sancti Gregorii episcopi Nyssae ex sermone contra Eunomium. Quum audierimus quod lux — Dei autem operationem.

Sancti Cyrilli episcopi Alexandriae ex epistola secunda ad Succensum. Si enim unum dicatur a nobis — secundum id quod diximus.

Eiusdem ex sermone ad monachos qui erant Constantinopoli. Suppetias feret et concertabit sermone huic etiam sapientissimus Iohannes, propemodum coacervans naturas colligansque ad unionem proprietatum ambabus haerentium vim.

Eiusdem ex sermone secundo adversus Nestorium. Desine naturas dividere — hominem prorsus adoras.

Eiusdem ex sermone quinto adversus Nestorium. Si ergo nonnulli sunt — potentiam Dei.

Deinde operis auctor ita concludit.

Atque haec quidem, o sanctissimi, pro ingenii mei modulo comperire potui ex praedictorum divina sapientia patrum doctrinis. Dei auxilio per sanctas vestras preces mihi favente.

γ'. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς τὰς αἰρέσεις γ' λόγου, καὶ Παύλου τῆς σαμοσατέως. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ ἀπὸστολος — εἰς αἰῶνας ζῆνται.

Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τῆς Θεολόγου ἐκ τῆς περὶ υἱοῦ θεότητος λόγου. Θεὸς ἂν λέγοιτο οὐ τῆς λόγου τῆς ἐρωμένῃ — ἢ τῆς ὀνομάτων ἐκδόσεως.

Τῆς ἁγίας Γρηγορίας ἐπισκόπου Νέσσης ἐκ τῆς λόγου τῆς καὶ Εὐνομίας. Ὅταν μὲν ἀκούωμεν ὅτι φῶς — τῆς Θεοῦ τῆς ἐνέργειας.

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς τῆς πρὸς Σούκην. Εἰ γὰρ εἰς λέγοιτο πρὸς ἡμῶν — ἀποδοθέντα λόγον (4).

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐν Κωνσταντινὸς ἐκδόσεως λόγου. Ἐπαγωνιῇται δὲ καὶ συμαθλήσῃ τῷ λόγῳ καὶ ὁ σοφώτατος Ἰωάννης, μονογενὴς καὶ συμαγείρων τὰς φύσεις καὶ συνδύων εἰς ἑνωσιν τῶν ἐκατέρω προσόντων ιδιομάτων δύναμιν.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς β' λόγου τῆς καὶ Νεστορίας. Παῦσαι διαίρων τὰς φύσεις — ἀνθρώπου πολυφείας, ἐμολογημένης (5).

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ε' λόγου τῆς καὶ Νεστορίας. Εἰ μὲν οὖν τινὲς εἰσὶν — τῆς δυνάμει τῆς Θεοῦ (7).

Καὶ ταῦτα μὲν, ἁγιώτατοι, τὰ παρ' ἐμοῦ καὶ τῆς ἀναλογουμένης τῇ μετρία κακασίας δύναμιν, ὅς ὃν εὐρεῖν θεοδύνηται διδασκάλων τῆς Θεοσύρων ἡμῶν πατέρων, χρησάμενοι τῇ τῆς Θεοῦ βοήθειᾳ διὰ τὴν ἁγίαν ἡμῶν προσδοχίαν.

(1) Nempe Athanasii contra Arianos orat. III. n. 34, quod opus interdum in codicibus inscribitur *contra omnes haereses*. — (2) Orat. XXX. 8. ed. Maur. p. 545. — (3) Sub initio sermonis quarti contra Eunomium ed. paris. T. II. p. 165. C. — (4) Opp. T. V. part. 2. p. 143. A. — (5) Non extat in Cyrilli editionibus sermo vel liber cum huiusmodi titulo. — (6) Opp. T. VI. p. 50. A. p. 51. D. p. 60. D. — (7) Opp. T. VI. p. 132. D.

Ἐπειδὴ τινὲς ἐπιμύμονται τῇ ἐν Χαλκηδὼνι συνόδῳ ὡς ἀκριτῶς καὶ ἀκανοίστως δεξαμένη Θεοδώριτον καὶ Ἰβαν· τί γὰρ πρὸς τοὺτους ληγαν;

Ἀποκρίσις.

α'. Ἐὰν εὐλαβηθῶς ᾤσθ' λόγους τῶν πατέρων σκοπήσωμεν, τὸν Θεὸν ἔχοντες φόβον πρὸ ὀφθαλμοῦ, εὐρησομεν ὅτι οὐκ ἀκριτῶς οὗτοι, καθὼς τὰ ὑπομνήματα δηλοῖ, παρίδχθησαν· πολλῆς γὰρ περὶ αὐτῶν ἀντιτάσεως ἡσομένης ὑπὸ τῶ ἐν τῇ συνόδῳ ὡς περὶ αἰρετικῶν, ἀναθεματίσαντες τὸν παράφρονα Νεστόριον μὲν τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ δογμάτων, εἰς ἃ καὶ διέβαλλοντο, κανονικῶς εἰσεδέχθησαν· Θεοδώριτος γὰρ πρότερον ἐν Ῥώμῃ Νεστόριον μὲν τῷ ἀθεῖον αὐτοῦ δογμάτων ἀνεθεμάτισε· καὶ διεχθεὶς παρὰ τοῦ τῆς πρεσβυτέρου Ῥώμης πάππου Λεόντου, ὕστερον ἐν Χαλκηδὼνι ἰδέχθη, πάλιν ἀναθεματίσας αὐτὸν μετὰ τῆς αὐτοῦ βλασφημίας· καὶ μαρτυροῦσι τὰ ἐν Χαλκηδὼνι συστάνα περὶ αὐτοῦ ὑπομνήματα, τὰ καὶ ἐμφερρόμενα ἐν τῷ τέλει τῆς ὁγδόης πράξεως· εἰσι δὲ ταῦτα.

β'. Οἱ εὐλαβίστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· Θεοδώριτος ἄρτι ἀναθεματίσθη· Θεοδώριτος δὲ εὐλαβίστατος ἐπίσκοπος παρελθὼν ἐν τῷ μέσῳ εἶπε· καὶ διησας ἀπέδωκε τῷ Θεοτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ· καὶ λιβελλὸς ἐπέδωκε τοῖς ἐπισκόποις τοῖς διεσπικτῇ τῷ τῶν Θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων Λέοντος· καὶ εἰ δοκεῖ ὑμῖν ἀναγνωσκέσθωσαν α) ἐφ' ὑμῶν, β) μαθηάνητε ὅπως φρονῶν· εἰ εὐλαβίστατοι ἐπίσκοποι εἰπον· ἀναγνωσθῆναι οὐδὲν θέλομεν, Νεστόριον ἀναθεματίσαν· Θεοδώριτος εὐλαβίστατος ἐπίσκοπος εἶπεν· ἐγὼ δὲ τῷ Χριστῷ χάριν καὶ παρὰ ὀρθοδόξους ἀνετρέφω καὶ ὀρθοδόξως ἐκτρέφω· καὶ οὐ μόνον Νεστόριον καὶ Εὐτυχῆ, ἀλλὰ καὶ πάντα ἄνθρωπον μὴ φρονούντα ὁρθῶς ἀποσφείσομαι· ἀλλόθριον ἡγοῦμαι·

vol. 2.

Quia nonnulli reprehendunt chalcedonensem synodum, quasi temere et contra canones ad communionem admisit Theodoretum et Ibam, quidnam iis respondendum est?

Responsio.

1. Si sapiente iudicio sermones sanctorum patrum spectaverimus, Dei timorem prae oculis habentes, comperimus praedictos viros duos non temere, prout actus synodici ostendunt, fuisse receptos. Etenim multa de his controversia habita a synodi patribus, tanquam si haeretici essent, quum ipsi anathema Nestorio insano dixissent eiusque impiis dogmatibus, quorum causa accusabantur, ad communionem admissi fuerunt. Etenim Theodoretus primo Romae Nestorium cum suis irreligiosis dogmatibus anathematizaverat, receptusque a veteris Romae papa Leone, postea Chalcedone quoque receptus fuit, postquam denuo Nestorium anathematizavit cum eius blasphemia; cuius rei testes sunt qui Chalcedone confecti fuerunt de illo commentarii, qui in octavae actionis fine referantur. Ita vero se habent.

2. Religiosissimi episcopi clamaverunt: Theodoretus modo anathema dicat. Theodoretus religiosissimus episcopus procedens in medium dixit: preces obtuli angusto et piissimo imperatori, et libellos tradidi episcopis qui locum tenent Deo carissimi episcopi Leonis: et si vobis videtur, praelegantur, ut dogma meum cognoscatis. Piissimi episcopi dixerunt: nihil legere volumus; Nestorio dic anathema. Theodoretus religiosissimus episcopus dixit: ego per Christi gratiam, apud orthodoxos fui educatus, et orthodoxiam docui: et non Nestorium tantummodo atque Entychem, sed quemvis hominem non recte sentientem aversor, et alienum iudico. Quae quum diceret, religiosissimi episcopi clamave-

runt: aperte die anathema Nestorio eiusque dogmatibus. Theodoretus religiosissimus episcopus dixit: haud hercle id dicam, nisi prout scio placere Deo, vobis persuaserim, me neque civitatis curam ullam gerere, neque ob hanc causam huc advenisse. Sed quia calumnia appetitus fui, adsum ob demonstrandum me esse orthodoxum, meque Nestorio, et Eutychii, et cuivis homini duos filios dicenti, anathema dicere. Haec eo dicente, religiosissimi episcopi clamaverunt: aperte die anathema Nestorio, eiusque dogmatibus, et omnibus qui eius sententiam foveant. Theodoretus piatissimus episcopus ait: ego nisi exposuero quomodo credo, non dico; credo autem. Quod dum diceret, religiosissimi episcopi clamaverunt: hic est haereticus, hic est nestorianus; haereticum foras expelle. Theodoretus religiosissimus episcopus dixit: anathema Nestorio, et cuiusque sanctam virginem non dicenti deiparam, et in duos filios dividenti unicum dominum Iesum Christum filium Dei unigenitum. Ego vero et fidei definitioni subscripsi, nec non epistolae Deo carissimi et sanctissimi archiepiscopi domini Leonis; atque ita sentio, et sic credo, et post haec omnia salutem consequi spero. Post admissum itaque anathematismum, et Deo carissimorum episcoporum de illo suffragium, illustrissimi praesides dixerunt: ex norma iudicii sanctae synodi Theodoretus religiosissimus ecclesiam Cyri civitatis recuperabit.

3. Atque ita ex chalconensibus actibus latius demonstratum est, haud temere a sancta synodo Theodoretum fuisse receptum. Ego vero etiam incidi in eiusdem ad Sporacium scriptum (qui unus erat ex congregatis in ea synodo illustrissimis praesidibus) quo ex scripto comperi, Theodoretum toto animo, impium Nestorii dogma

καὶ ἐν τῷ λέγειν, αὐτὸν οἱ εὐλαβίστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαι· φανερώς εἰπεῖ ἀνάθεμα Νεστορίῳ καὶ τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ· Θεοδώριτῳ δὲ εὐλαβίστατῳ ἐπίσκοπῳ εἰπέν· ἐπ' ἀληθείας οὐ λέγω, εἰ μὴ ὡς οἶδα ἀρῆσκαι· Θεὸς πέσω ὑμᾶς, ὅτι οὕτε πόλεως ἡ φροντίζω. οὕτε διὰ τοῦτο παρεξηγούμην· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσυκοφαντήθην, ἤλθον πληροπορεῖσθαι ὅτι ὁ Θεοδόχος εἰμι, καὶ ὅτι Νεστόριον καὶ Εὐτυχήν καὶ πάντα ἀνθρώπων δύο υἱοὺς λέγοντα ἀναθεματίζω καὶ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν, οἱ εὐλαβίστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· φανερώς εἰπεῖ ἀνάθεμα Νεστορίῳ καὶ τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς φρονούσι τὰ αὐτοῦ· Θεοδώριτος δὲ εὐλαβίστατος ἐπίσκοπος εἰπέν· ἐγὼ ἂν μὴ ἐκθῶμαι ὅπως πιστεύω, οὐ λέγω· πιστεύω δέ· καὶ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν, οἱ εὐλαβίστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· ὅσοι αἰρετικὸς ἔστι· ὅσοι νεστοριανὸς ἔστι· τὸ αἰρετικὸν ἐξὼ βάλε· Θεοδώριτος εὐλαβίστατος ἐπίσκοπος εἰπέν· ἀνάθεμα Νεστορίῳ καὶ τῷ μὴ λέγοντι Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον, καὶ τῷ εἰς δύο υἱοὺς μερίζοντι· τὸ ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ· τὸ μονοχρῶν· ἐγὼ ἢ καὶ ἐν τῷ ἔρῳ τὴν πίστιν ὑπέγραψα, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ θεοφιλεστάτῃ καὶ ὁσιωτάτῃ ἀρχιεπισκόπου κυρίου Λέοντος· καὶ οὕτως ἐροῶ, καὶ οὕτως πιστεύω, καὶ καὶ ταῦτα πάντα σωθήσεσθαι προσδοκῶ· ἢ καὶ καὶ ἐν τῷ ἀναθεματισμῷ ἀποδοχὴν καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ ᾗθρον τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, οἱ ἐκδοχόμενοι ἄρχοντες εἰπων· καὶ τὸ κρίσιν τὴν ἁγίαν συνέδωκε· Θεοδώριτος δὲ εὐλαβίστατῳ ἐπίσκοπῳ τὸ ἐκκλησίαν ἐκ Κύρις τὴν πόλιν ἀπολύεται.

γ'. καὶ οὕτω μὲν ὅτι ἐν Χαλκηδόνι πεπραγμένων πλατυτέρως εἰδέναι, ὡς οὐκ ἀκρίτως ἡ ἁγία σύνοδος εἰδέσθαι Θεοδώριτον. Ἐγὼ ἢ τοῖς πρὸς Σποράκιον τὸ Πατρίκιον γραφεῖσιν αὐτῷ· εἰς ἣν ὅσοι ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ συνελθόντων ἐκδοχέων ἀρχόντων· ἐνέτυχον· καὶ εὖρον αὐτὸν ὁλοφύχως τὸ ἀσεβὲς Νεστορίου δόγμα

cod. 1. 16. 1.
col. 1.

a) Ed. τιμῆς honoris. Sed infra confirmatur lectio πόλεως. — b) Perperam in edd. graece et latine καὶ μετὰ ταῦτα πάντα σωθήσεσθαι in marg. σωθήσεσθαι sine προσδοκῶν· et post haec omnia dixit salrete. Quod satis est ridiculum. — c) Desunt in cod. duo praecedentia verba.

μυστηρίων· καὶ πρὸς ἀποδείξιν τῆς λεγο-
μένων, ὀλίγα ἐξ αὐτῶν ᾠδατίσθηναι.

Θεοδώριτε ἐν τῇ πρὸς Σποράκιον.

Νεστόριον περ πάντως ἀκούετε κ. τ. λ.
εἰ γὰρ τοῦτο, ἀνέγκλητῳ ἑλλῶν μητέρα
θεοῦ ἐπεισάγων (1).

δ'. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὴν ἐναρ-
χιστέραν ἢ ταύτης τῆς ἀποδείξεως οὐκ ἂν
οἶμαι δευθεῖν ὅτι ἁληθείας ἔρανης καὶ
πάσαν φιλονεικίαν ἀποσφραδίζοντες, ὅτι
ἀπεσφραδίσθη τὸ Νεστορίου μυστήριον δόγμα
Θεοδώριτῳ· καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τῆς ἐν
Χαλκηδόνι ἁγίας συνόδου ἐδέχθη. Τοῦτο
δὲ καὶ περὶ Ἰβας ἔξεστι κατανοῆσαι, ὡς
οὐκ ἀκρίτως καὶ αὐτὸς εἰσεδέχθη παρὰ τῇ
πλειότῳ· ἐν γὰρ τῇ δευτέρᾳ πράξῃ πάν-
τες οἱ εὐλαβιστατοὶ ἐπίσκοποι ἐβόησαν·
πάντες τὰ αὐτὰ λέγοντες, "Ἰβας Νεστόριον
ἄρτι ἀναθεματίσας· Εὐτυχία καὶ τὸ δόγ-
μα αὐτοῦ ἀναθεματίσας·" Ἰβας ὁ εὐλαβί-
στατος ἐπίσκοπος εἶπεν· καὶ διὰ ἐγγρά-
φως ἀναθεματίσας Νεστόριον καὶ τὸ δόγμα
αὐτοῦ, καὶ νῦν ἀναθεματίζω αὐτὸν μυ-
ριάκις· τὸ γὰρ ἅπαξ μετὰ πληροφορίας
γινόμενον, καὶν μυριάκις γίνεσθαι, οὐ λυ-
πεῖ· καὶ ἀνάθεμα Νεστορίῳ καὶ Εὐτυχεῖ
καὶ τῷ λόγοντι μίαν φύσιν, καὶ πάντα ἃ τῇ
μὴ φρονούντα, ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία σύνοδος,
ἀναθεματίζω.

ε'. Θρυμάζω τοῖς ἡμετέροις καὶ τοσαύτῳ
ἐξετάσιν καὶ ἀκριβείας ἔρευναν καὶ ἀναθεμα-
τισμὸν Νεστορίου καὶ τῆς ἀπειθῆς αὐτοῦ δογ-
μάτων, ὡς ἀνανέτισον δευβάλλουσι τῇ ἁγίαν
σύνodon οἱ τῆς ἁληθείας πολέμιοι, μεμφό-
μενοι τῇ τῆς ἐπισκοπῆς τῇ εἰρημείᾳ ἀνδρῶν
ἀποκατάσασιν ὡς ἀκρίτως ἡγουμένῳ· καὶ
νομίζω μὲν αὐτοὺς ἐν δευθείᾳ καὶ ὁλο-
κλήρῳ τῇ ἀναθεματισμὸν πεποινημένοι τῷ
μυστηρίου τούτου φρονήματος· εἰ δὲ τις ἐφώ-
ρασεν αὐτοὺς, ἢ ἀπὸ συγγραμματος αὐ-
τῶν, ἢ ἀπὸ λόγου καὶ τῇ συνόδου τῇ τοιαύτην

odisse. Quod ut demonstrum, pauca inde
sumens exponam.

Theodoreti ex iis quae scripsit ad Spo-
racium.

Nestorium prorsus auditis etc. Si hoc
ita se habet, culpa caret ethnicus, qui mat-
trem deorum introducit.

1. Atque haec quidem iste ait. Eviden-
torem autem hac demonstrationem non
postulabit, ut arbitror, veritatis amator,
et omni contentionis studio alienus, quod
nempe abominandum Nestorii dogma aver-
satus fuerit Theodoretus, ideoque a chal-
cedonensi sancta synodo susceptus sit. Idem
de Iba quoque cogitare licet, quod nempe
ne ipse quidem indiscrete a synodo recep-
tus fuerit. Namque in actione decima cun-
cti religiosissimi episcopi clamaverunt: om-
nes eadem dicimus: Ibas Nestorium nunc
anathematizet. Eutychem eiusque dogma
anathematizet. Ibas religiosissimus episco-
pos dixit: iam scripto anathema dixi Nes-
torio eiusque dogmati; et nunc etiam mil-
lies eum anathematizo. Nam quod semel
cum persuasione actum fuit, etiam millies
repetere non est molestum. Anathema igitur
Nestorio, et Eutychi, et cuilibet di-
centi unam naturam: denique quemlibet
diversam a sancta synodo sententiam ge-
rentem anathematizo.

5. Miror itaque quomodo post talem
disquisitionem, et accuratam indaginem,
dictumque Nestorio et dogmatibus eius ana-
thema, tam irregularem traducant sanctam
synodum veritatis hostes, reprehendentes
praedictorum virorum in episcopalem gra-
dum restitutionem, ceu temere factam. Et
sane existimo ipsos, consensu mentis tota-
que anima anathema dixisse huic execran-
dae opinioni detestandi dogmatis pronun-
ciasse: sed si forte aliquis deprehendit il-
los vel scripto vel verbis post synodum

1. Extat totus hic locus in editione Theodoreti per Sirmondum T. IV. p. 696-698. B. De hac autem
ad Sporacium epistola legendus est Garnerius in auctario ad Theodoretum opp. T. V. p. 251. seqq. qui
frustra dicit esse spuriam, contradicente nunc etiam Anonymo nostro, qui a Theodoreti ipsius aetate pa-
rum abest.

hanc impietatem retinentes, non est idcirco sacra synodus culpanda, quasi inconsulto erga illos se gesserit. Namque et inter Nicaeae cccxviii. sanctos patres, septem circiter comperimus. Arii doctrinam adeo retinuisse, ut mala multa adversus Dei ecclesiam patnaverint: qui quidem timore depositionis, definitioni subscripserant: quin tamen ob eam rem sanctam illam vituperare synodum liceat: (homo enim faciem, Deus cor videt) aut eius accuratam agendi rationem circa Theodoretum et Iham; etiamsi forte ex illorum post synodum sermonibus visi essent Nestorii errorem fovere; quod nemo facile demonstrabit. Immo vero mirabilis fuit synodi sedulitas, quia quum Theodoretus Romam ivisset expostulaturus apud papam Leonem factam sui a Dioscero depositionem, ibique scripto Nestorium cum suis impiis dogmatibus anathemati subiecisset, atque ita susceptus fuisset; nihilominus quasi nihil de eo coram Romanis actum fuisset, tamquam adhuc iudicio obnoxium, aegre illum admisit; et post actionum synodicarum confectionem, anathematismos ab eo aliisque exegit.

6. Epistolae diversorum episcoporum scriptae ad Petrum Antiochiae episcopum, cognomento Fullonem, quod non oporteat passionem trisagio obtrudere, additamento illo « qui crucifixus es pro nobis » quod Petrus ipse haereticus attexendum curaverat.

Anteonis episcopi Arsinoës ad Petrum Antiochiae episcopum.

7. Sancti Gelasii Romae episcopi exemplar epistolae ad Syriae episcopos missae.

φρονήσαντας ἀσέβαν, οὐ δὲ κατηγχαλῖν περὶ τούτου τῆς ἁγίας συνόδου ὡς ἀκριτὸν τι περὶ αὐτῶν διαπραγμαμένης· εὐρίσκομεν γὰρ καὶ τὸ ἐν Νικαίᾳ τῇ ἁγίᾳ πατρὶν περὶ ζ' τῆς ἀριθμοῦ 1 τὰ Ἀρεῖν πρεσβεύσαντας, ὅτι ἐπὶ τοσούτων, ὡς πολλὰ κακὰ καὶ τῆς Θεοῦ ἐκκλησίας ἐπιδείξατο· οἱ τινες ἐβέβηον τῆς καθαιρέσεως, τῷ ὅρῳ καθυπέγραψαν· καὶ οὐ δὲ σαφὰ τοῦτο αἰτιάσθαι τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν συνοδὸν· ἀνθρώπος γὰρ εἰς πρόσωπον, ὃς ὁ Θεὸς εἰς καρδίαν ὁρᾷ· ἢ τὸ ἐν Χαλκηδόνι ἐπὶ τοῖς ἀκριβῶς πεπραγμένοις ἐπὶ Θεοδωρίῳ καὶ Ἰβρᾷ· εἰ γὰρ οὕτως ἐκείνων λίσσῃ καὶ τὸ συνοδὸν ἐφωράθησαν οὗτοι τὰ Νεστορίῳ φρονήσαντες· ὅπερ οὐδὲ εὐχεσθῆς ὅτι δεῖται τινί· καὶ ἐστὶ θαυμάσαι πᾶσι ἀκριβῶς τὴν ἁγίαν συνόδον, ὅτι Θεοδωρίῳ καὶ τῷ Ῥώμῳ γηρομένοις, καὶ αἰτιασάμεν παρὰ τῶν ἁγιωτάτων πάντων Λέοντι πᾶσι ἐπ' αὐτῶν γηρομένῳ καθαιρέσιν παρὰ Διοσκῶρος, καὶ ἐγγράφως ἀναθεματίσαντες· Νεστορίῳ καὶ τῷ ἀσέβῳ αὐτοῦ δογματῶν, καὶ εὖτω διεθείκτος, ὡς μηδὲν εἰς αὐτὸν γηρομένην παρεσίη τῷ Ῥωμαίῳ, ὡς κριθισόμενον, καὶ καὶ δυσχερείας ἐδείξατο αὐτὸν, καὶ καὶ τὸ τὴν ἀναγκῶν αὐτῆς πραγμάτων διατύπωσιν, ἀναθεματισμούς τε αὐτὸν καὶ ἄλλους εἰσπράττεται.

ε'. Ἐπιστολὴ διαφόρων ἐπισκόπων γραφεῖσαι πρὸς Πέτρον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας τὸν ἐπικλῆν γναφεῖν· ὅτι οὐ δεῖ πάθαι τῷ τρισαγίῳ συνάπτειν διὰ τῆς προσθήκης « ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς » ἢν αὐτὸς Πέτρος αἰρετικὸς προσέθηκεν.

Ἀντιῶν ἐπισκόπος Ἀρσινόης πρὸς Πέτρον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας (2).

ζ'. Τοῦ ἁγίου Γελασίου ἐπισκόπου Ῥώμης ἵσον ἐπιστολὴν πεμφθεῖσιν τοῖς τῆς Συρίας ἐπισκόποις (3).

cod. f. 17. b.
col. i.

cod. f. 18. a.
col. i.

(1. Leontius in apologia concilii chalcedonensis dicit 17 septemdecim.

(2. Exstat haec Anteonis episcopi in editione veneta Zattae conciliorum T. VII. p. 1125.

(3. Uti iam in monito praevio dixi, non exstat haec Gelasii papae romani episcopi epistola inter inter illas quae sunt typis evulgatae. Ceteroquin latina illa, quae in cit. conciliorum tomo legitur col. 77-82. ad orientales scripta multum huic nostrae lucem affundit. Certe plures de hoc argumento Gelasii epistolae (quarum una sine du. io haec nostra vaticana est) memorat Gennadius cap. XCIV: *Gelasius urbis Romae episcopus adversus Petrum et Iacacium scripsit epistolas, quae hodie in ecclesia tenentur catholica*. Profecto inferius contra Petrum Fullonem loqui Gelasium agnosceremus.